

VLAAMSE INTERUNIVERSITAIRE RAAD

DE ONDERWIJSVISITATIE LICHAMELIJKE OPVOEDING

Een onderzoek naar de kwaliteit van de opleiding
lichamelijke opvoeding aan de Vlaamse universiteiten

Brussel, maart 1996

Voorwoord

Het voorliggend rapport bevat de bevindingen, conclusies en aanbevelingen van de visitatiecommissie lichamelijke opvoeding die in 1995 de opleidingen lichamelijke opvoeding aan drie Vlaamse universiteiten heeft bezocht. Dit initiatief kadert in de werkzaamheden van de universiteiten en van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VL.I.R.) met betrekking tot de kwaliteit van het academisch onderwijs.

De visitatie lichamelijke opvoeding werd afzonderlijk in Vlaanderen ingericht. Er blijft evenwel een belangrijke Nederlandse inbreng bestaan door de toepassing van het Nederlandse visitatiestelsel en door de opname van Nederlandse leden in de visitatiecommissie.

Het rapport is in de eerste plaats bedoeld voor de betrokken faculteiten en is in het bijzonder gericht op kwaliteitshandhaving en -verbetering. In dit opzicht stel ik het, als Voorzitter van de VL.I.R., ten zeerste op prijs dat de commissie haar conclusies, bevindingen en aanbevelingen onomwonden heeft weergegeven. Ook ik ben er, samen met de commissie, van overtuigd dat ze op deze wijze aanleiding zullen zijn tot discussie en verdere reflectie op het eigen onderwijs.

Naast de gerichtheid op kwaliteitsverbetering heeft het visitatierapport ook de functie de maatschappij een zicht te geven op de verschillende aspecten van het academisch onderwijs in de lichamelijke opvoeding, alsmede verantwoording af te leggen over de wijze waarop de universiteiten binnen het kader van deze opleiding met kwaliteit omgaan. Door de opleidingen in een vergelijkend perspectief te plaatsen, waarbij een reeks van kwaliteitsaspecten aan bod komt, wordt hieraan tegemoet gekomen.

De lezer dient zich er evenwel bewust van te zijn dat voorliggend rapport een momentopname biedt van het academisch onderwijs in de lichamelijke opvoeding in Vlaanderen en dat de rapportering van de visitatiecommissie slechts één fase is in het proces van kwaliteitszorg.

De visitatie lichamelijke opvoeding was niet mogelijk zonder de inzet van diegenen die binnen de universiteiten de zelfstudie en het bezoek van de visitatiecommissie hebben voorbereid. De VL.I.R. is bovendien en in het bijzonder veel dank verschuldigd aan de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie, die hun zware taak met veel inzet en overtuiging hebben vervuld.

J. Willems
Voorzitter VL.I.R.

Inhoud

Voorwoord	2
Deel 1: Algemeen deel	5
I. De onderwijsvisitatie lichamelijke opvoeding	7
1. Inleiding	7
2. De betrokken opleidingen	7
3. De commissie	8
3.1. Taakomschrijving	8
3.2. Samenstelling	8
3.3. Werkwijze	8
4. Korte terugblik op de visitatie	9
5. Opzet en indeling van het rapport	10
II. Het referentiekader	11
1. Doelstelling van de opleiding	11
2. Professionele en wetenschappelijke minimum eindtermen	11
3. Onderwijskundige uitgangspunten	12
III. De opleidingen in vergelijkend perspectief	15
1. Doelstellingen en eindtermen	15
2. Het programma	16
2.1. Opbouw van het programma	16
2.2. Inhoud van het programma	18
2.3. Werkvormen	18
2.4. Toetsing	19

3.	Eindverhandeling en stage	19
3.1.	Eindverhandeling	19
3.2.	Stage	20
4.	De student en zijn/haar onderwijs	20
4.1.	Totaal aantal studenten, instroom, kwaliteit van de instroom, en uitstroom	20
4.2.	Slaagcijfers en rendementen	22
5.	Studeerbaarheid	23
5.1.	Studietijd	23
5.2.	Studievoorzichting en -begeleiding	23
6.	Faciliteiten	24
7.	De afgestudeerden	24
8.	De staf	24
9.	Internationalisering	25
10.	Interne kwaliteitszorg	26
11.	Organisatorische structuur	27
12.	Overzicht opleidingsonderdelen voor de berekening van de verhouding medisch-biologische/sociaal-wetenschappelijke onderdelen	27
	Deel II: Opleidingsrapporten	31
1.	Universiteit Gent	33
2.	Vrije Universiteit Brussel	51
3.	Katholieke Universiteit Leuven	69
	Bijlagen	87
	Bijlage 1: Personalia van de leden van de visitatiecommissie lichamelijke opvoeding	87
	Bijlage 2: Bezoekschema	89

DEEL I
ALGEMEEN DEEL

I. De onderwijsvisitatie lichamelijke opvoeding

---

1. Inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie lichamelijke opvoeding verslag uit van haar bevindingen over de opleidingen lichamelijke opvoeding aan de Vlaamse universiteiten, die zij in de periode maart-mei 1995, in opdracht van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VL.I.R.) heeft gevisitieerd.

De commissie heeft getracht om, ingevolge haar opdracht, zich een zo goed mogelijk beeld te vormen van de kwaliteit van de betrokken opleidingen en van de wijze waarop binnen het kader van deze opleidingen met kwaliteit wordt omgegaan.

De commissie hoopt dat haar rapport binnen de universiteiten een bijdrage zal leveren tot een verdere optimalisering van het academisch onderwijs in de lichamelijke opvoeding in Vlaanderen.

Ten slotte hoopt de visitatiecommissie dat voorliggend rapport in zijn geheel ook nuttige informatie verschaft aan de buitenwereld over de verschillende aspecten van het academisch onderwijs in de lichamelijke opvoeding in Vlaanderen en een goed inzicht geeft in de kwaliteit van de gevisitieerde opleidingen.

2. De betrokken opleidingen

De visitatiecommissie heeft de opleidingen lichamelijke opvoeding bezocht aan de volgende universiteiten ⁽¹⁾:

- van 29 t/m 31 maart 1995: Universiteit Gent (RUG)
- van 24 t/m 26 april 1995: Vrije Universiteit Brussel (VUB)
- van 9 t/m 11 mei 1995: Katholieke Universiteit Leuven (K.U.Leuven)

---

(1) In de vergelijkende overzichtstabellen van hoofdstuk III zijn de universiteiten in alfabetische volgorde gerangschikt.

3. De visitatiecommissie

3.1. Samenstelling

De visitatiecommissie lichamelijke opvoeding werd ingesteld door de VL.I.R. bij besluit van februari 1995.

De commissie had de volgende samenstelling:

Voorzitter:

- **Prof. Dr. A. Vermeer**, bijzonder hoogleraar wetenschap van de lichamelijke opvoeding en de sport, Universiteit Utrecht en universitair hoofddocent Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam.

Leden:

- **Dhr. E. De Boever**, voorzitter Bond voor Lichamelijke Opvoeding in Vlaanderen.
- **Prof. Dr. H.C.G. Kemper**, hoogleraar gezondheidkunde, Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam.
- **Dr. C. Nelissen**, doctor in de psychologische wetenschappen, Dienst voor Onderwijsprofessionalisering en -evaluatie, Vrije Universiteit Brussel.
- **Prof. Dr. J. Witters**, hoogleraar natuurkunde, Faculteit Wetenschappen, Departement Natuurkunde, Katholieke Universiteit Leuven.

Mw. M. Bronders, stafmedewerker onderwijsbeleid verbonden aan het VL.I.R.-secretariaat, trad op als secretaris van de commissie.

Voor een kort curriculum vitae van de visitatiecommissie wordt verwezen naar bijlage 1.

3.2. Taakomschrijving

De taak van de visitatiecommissie, die in het instellingsbesluit is omschreven, was:

- a. op basis van de door de faculteiten aan te leveren informatie en door middel van ter plaatse te voeren gesprekken, zich een oordeel te vormen over de kwaliteit van de opleiding (inclusief de kwaliteit van de afgestudeerden) en over de kwaliteit van het onderwijsproces (inclusief de kwaliteit van de onderwijsorganisatie), mede gelet op de eisen/verwachtingen die voortvloeien uit de facultaire taak iedere student voor te bereiden op de zelfstandige beoefening van de wetenschap of de beroepsmatige toepassing van wetenschappelijk kennis;
- b. het doen van aanbevelingen om te komen tot kwaliteitsverbetering.

3.3. Werkwijze

De commissie hield haar installatievergadering op 15 maart 1995. Tijdens deze vergadering heeft de commissie een referentiekader geformuleerd (zie II.), waarin de minimumeisen werden vastgelegd waaraan een opleiding lichamelijke opvoeding naar haar opvatting zou moeten voldoen. Voorts werden er de zelfstudies besproken en het programma van de bezoeken opgesteld.

De bezoeken zijn aan alle universiteiten volgens een analoog stramien verlopen.

Tijdens de namiddag voorafgaand aan het eigenlijke bezoek vond een voorbereidende vergadering van de visitatiecommissie plaats. Hierna volgde een kennismaking met vertegenwoordigers van de academische overheid, van de faculteit en met de opleidingsverantwoordelijken.

Tijdens de eigenlijke visitatie heeft de commissie gesprekken gevoerd met het faculteitsbestuur en de opstellers van de zelfstudie, afzonderlijk met studenten en AP-leden uit de opleidings- of onderwijscommissie, de kandidatuurstudenten, de licentiestudenten, de AAP-leden en bursalen, de ZAP-leden eerste en tweede cyclus, verantwoordelijken voor studie-advies en -begeleiding, coördinatoren van onderwijs en internationalisering. In elk programma werd tevens de mogelijkheid tot bijkomende gesprekken voorzien. Deze konden plaatsvinden op verzoek van de visitatiecommissie zelf of op verzoek van betrokken personen uit de bezochte universiteit. Van deze mogelijkheid werd in een aantal van de betrokken universiteiten gebruik gemaakt.

Verder heeft de commissie kennis genomen van bijkomende informatie, zoals scripties, verslagen, schriftelijk studiemateriaal, tijdschriften en handboeken, door de opleidingen ter beschikking gesteld. Ook werden door de visitatiecommissie nog vóór de bezoeken eindverhandelingen opgevraagd. Tevens werden collegezalen, seminarielokalen, seminariebibliotheken en kantoorruimten bezocht.

Aan het einde van elk bezoek werden, na intern beraad van de visitatiecommissie, de voorlopige bevindingen mondeling gepresenteerd aan de gevisiteerde opleiding.

Als laatste stap in het visitatieproces heeft de commissie haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen in voorliggend rapport vastgelegd. De faculteiten werden hierbij in de gelegenheid gesteld om op de concepten van het rapport en van het hun aanbelangende facultaire rapport te reageren. Hun reacties werden door de commissie besproken en zijn al dan niet verwerkt in het definitieve eindrapport.

Het bezoekschema van de visitatiecommissie is toegevoegd in bijlage 2.

4. Korte terugblik op de visitatie

De commissie heeft getracht, vanuit een kritische ingesteldheid, een constructieve bijdrage te leveren tot de kwaliteit van de academische opleidingen lichamelijke opvoeding in Vlaanderen. Hiertoe heeft ze onder meer haar conclusies en aanbevelingen concreet en onomwonden weergegeven. De commissie is in de overtuiging dat ze op die wijze binnen de universiteiten aanleiding zullen zijn tot discussie en verdere reflectie op het eigen onderwijs.

Ondanks het veeleisende en tijdrovende werk, heeft de commissie haar opdracht met genoegzaam uitgevoerd. Daarenboven acht zij het positief dat zij in alle fasen van de visitatie als integrale eenheid heeft gefunctioneerd.

Verder hoopt de commissie dat deze visitatie, naast de effecten die er op korte termijn zullen uit voortkomen, ook op langere termijn een blijvende uitwerking zal hebben op de betrokken opleidingen, meer in het bijzonder op het vlak van de interne kwaliteitszorg.

Tot slot wenst de visitatiecommissie haar dank te betuigen aan al diegenen die binnen de universiteiten betrokken zijn geweest bij de voorbereiding en de uitvoering van de visitatie.

5. Opzet en indeling van het rapport

Het voorliggend rapport bestaat uit twee delen. In het eerste deel van het rapport beschrijft de visitatiecommissie in hoofdstuk 2 het referentiekader van waaruit zij de gevisiteerde opleidingen heeft beoordeeld. In hoofdstuk 3 geeft de commissie een aantal algemene beschouwingen over de opleidingen lichamelijke opvoeding, om tenslotte in hoofdstuk 4 de belangrijkste conclusies en aanbevelingen per thema vergelijkenderwijs weer te geven.

In het tweede deel van het rapport brengt de commissie verslag uit over de verschillende opleidingen die zij gevisiteerd heeft.

II. Referentiekader

In onderhavig referentiekader heeft de visitatiecommissie de criteria vastgelegd waaraan naar haar oordeel een academische opleiding in de lichamelijke opvoeding minimaal zou moeten voldoen. Dit referentiekader heeft de achtergrond gevormd voor de gesprekken met de faculteiten. Het werd echter niet zodanig vooraf aan de opleidingen voorgelegd.

Doelstelling van de opleiding

De opleiding leidt deskundigen op die zowel in staat zijn vorm te geven aan de praktijk van het vakgebied als wetenschappelijk onderzoek te beoordelen op het vakgebied.

Professionele en wetenschappelijke minimum eindtermen

1. Voor de opleiding geldt dat de student een academicus moet worden die vertrouwd is met methoden en technieken van beroepsuitoefening en wetenschapsbeoefening die ook elders worden toegepast.
2. De student dient zich zowel fundamentele als toegepaste kennis eigen te maken van zowel medisch-biologische als sociaal-wetenschappelijke disciplines. Voorts dient hij te beschikken over inzicht in de samenhang van deze kennis.
3. Doordat het vakgebied aan snelle ontwikkelingen onderhevig is, in termen van theoretische kaders, technische ontwikkelingen en methodologische benaderingen, is het voor de student noodzakelijk om zich niet alleen bewust te zijn van deze ontwikkelingen, maar om deze ook op te nemen in zijn bestaande deskundigheid.
4. De student zal zijn werkzaamheden vinden in het veld van onder andere onderwijs, gezondheidszorg, vrije tijdsbesteding en maatschappelijke sectoren als bijvoorbeeld het bedrijfsleven. De student dient zodanig opgeleid te zijn dat hij goed inzetbaar is in deze terreinen. Tijdens zijn opleiding zal hij dan ook de gelegenheid geboden moeten worden met de beroepsmatige en wetenschappelijke uitoefening van zijn vakgebied in één of meer van deze sectoren in aanraking te komen.

5. Indien de opgeleide zijn studie wil voortzetten in de lijn van zijn opleiding, zal hij daartoe over de kennis, vaardigheden en attitude moeten beschikken.

Onderwijskundige uitgangspunten

1. PROGRAMMA

De opleiding dient verantwoordelijk te zijn voor de beroepsvoorbereidende en de wetenschappelijke kwaliteit, de effectiviteit en de efficiëntie van het opleidingsprogramma.

Het opleidingsprogramma moet een goede samenhang vertonen.

Het opleidingsprogramma moet aansluiten bij de minimumeisen die aan de opleiding, de afgestudeerde en met betrekking tot de aansluiting op de arbeidsmarkt zijn te stellen, zoals hierboven geformuleerd in het deel 'professionele en wetenschappelijke minimum eindtermen'. Het opleidingsprogramma dient een bij de internationale ontwikkelingen aansluitende wetenschappelijke grondslag te hebben.

Na een multidisciplinaire basisopleiding is in de latere jaren een differentiatie mogelijk, zonder evenwel het zicht op de totaliteit van het vakgebied te verliezen.

2. BETROKKENHEID STUDENTEN

Studenten dienen medeverantwoordelijk te zijn voor de kwaliteitsbewaking en de voortgang van hun studie.

3. ONDERWIJSAANBOD

Van de kant van de opleiding dient een naar vorm en inhoud kwalitatief bevredigend onderwijsaanbod gerealiseerd te worden. Een dergelijk aanbod dient zowel te beantwoorden aan de eisen die aan een academische opleiding in het algemeen kunnen gesteld worden, met name eisen betreffende de doelstellingen, de vorm en inhoud van het onderwijsleerproces en van de evaluatie, als aan de specifieke eisen die ten aanzien van het vakgebied te stellen zijn, zoals wetenschappelijk gehalte, actualiteit, beroepsgerichtheid.

4. EISEN ACADEMISCHE OPLEIDING

Met betrekking tot de eisen die aan een academische opleiding in het algemeen kunnen gesteld worden, zijn overwegend de volgende aspecten van belang:

a. Doelstellingen:

- de opleiding dient transparant te zijn voor de student: de eind- en intermediaire doelstellingen van de opleiding en van de afzonderlijke opleidingsonderdelen dienen de student van meet af aan bekend te zijn, in relatie tot de toelatingseisen en de vereiste voorkennis, vaardigheden en attitudes;

b. Vorm en inhoud van het onderwijsleerproces:

- het onderwijsleerproces dient de vooropgestelde leerdoelen op een coherente wijze te dekken en dient ondersteund te worden door een moderne didactische uitrusting en door

goed-aansluitend studie- en onderwijsmateriaal, dat in voldoende mate voor de student beschikbaar is. Een gevarieerd gebruik van aangepaste didactische werkvormen en een efficiënte begeleiding ervan met relevante media zijn van belang.

- het programma dient door de student gevolgd te kunnen worden in de ervoor gestelde tijd en dient aan te zetten tot een doelmatig gebruik van studietijd. In de mate van het mogelijke dient rekening gehouden te worden met individuele variaties in studietempo. Dit laatste blijkt onder meer uit differentiatievoorzieningen binnen het programma en uit de verhouding tussen contactonderwijs en zelfstudie.

c. Evaluatie:

- de vorm en de inhoud van de evaluatie dienen overeen te stemmen met de vooropgestelde leerdoelen en de wijze waarop deze vertaald worden in het onderwijsleerproces. De exameneisen en -vormen dienen vooraf aan de studenten duidelijk bekend gemaakt te worden. Ook aspecten als de billijkheid van de examens, de betrouwbaarheid van de toetsing en de geleverde feedback zijn van belang.

5. STUDIEBEGELEIDING

Tenslotte dient de opleiding te voorzien in een systeem van studie- en studentenbegeleiding dat gericht is op het voorkomen en tijdig signaleren van studieproblemen, alsmede op het doen van suggesties voor en zorgen voor oplossingen.

III. De opleidingen in vergelijkend perspectief

---

1. Doelstellingen en eindtermen

1.1. Doelstellingen en eindtermen

In de zelfstudies van de betrokken opleidingen wordt ingegaan op de doelstellingen en eindtermen van de opleiding. De doelstellingen zijn het meest expliciet/duidelijk geformuleerd in de zelfstudie van de RUG. De eindtermen zijn evenwel algemeen en vrij beknopt omschreven. Aan de VUB is er een veelheid van doelstellingen en eindtermen weergegeven, maar de systematiek en hiërarchie ervan is niet duidelijk. Verder ontbreken specifieke eindtermen per afstudeervariant. Het hoofdstuk betreffende doelstellingen en eindtermen van de K.U.Leuven is volgens de commissie te algemeen. De uitwerking van de algemene doelstelling is onvoldoende helder en duidelijk, algemene eindtermen voor de opleiding en specifieke eindtermen voor de studie-oriënteringen ontbreken. Doelstellingen en eindtermen vormen het uitgangspunt bij de ontwikkeling en profilering van het curriculum en zijn de criteria waaraan de opleiding dient getoetst te worden. De visitatiecommissie acht het dan ook wenselijk dat de opleidingen hiervan werk maken.

In het algemeen beantwoorden de doelstellingen en eindtermen aan de minimumeisen die de visitatiecommissie in haar referentiekader heeft vooropgesteld. Voor wat de K.U.Leuven betreft heeft de commissie door de beperktheid van doelstellingenformulering evenwel slechts een minimale basis om hierover uitspraak te doen. Met betrekking tot de VUB is de commissie van mening dat, niettegenstaande de algemene doelstelling het wetenschappelijk karakter van de opleiding benadrukt, de wetenschappelijke component niet in alle specifieke doelstellingen en eindtermen in voldoende mate aan bod komt. In het geval van de RUG wordt in de formulering van de doelstellingen en eindtermen nadruk gelegd op de wetenschappelijke component van de opleiding, maar twijfelt de commissie aan de mate van realisatie van de door de opleiding nagestreefde einddoelen gericht op het zelfstandig uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek.

1.2. Vertaling van doelstellingen en eindtermen in het programma

Wat betreft de vertaling van doelstellingen en eindtermen in het onderwijsprogramma werd aan de RUG een goede aanzet gegeven via verticale werkgroepen per wetenschapsdomein. Aan de VUB

ontbreekt de operationalisering van doelstellingen en eindtermen in concrete opleidingsonderdelen volledig. Aan de K.U.Leuven wordt de verticale opbouw van het programma beschreven, maar ook hier ontbreekt de vertaling van doelen in programma-onderdelen. De commissie heeft beide laatste opleidingen aanbevolen werk te maken van de operationalisering.

In het algemeen bieden de programma's voldoende mogelijkheden om het probleemoplossend vermogen van de student te ontwikkelen, het onafhankelijk en kritisch denken aan te scherpen en het zelfstandig leren en werken te bevorderen. Aan de K.U.Leuven sluit het curriculum van de tweede cyclus er qua zwaarte en begeleiding evenwel onvoldoende op aan om deze mogelijkheden te realiseren. Aan de VUB zou de gerichtheid van het programma op het bevorderen van het zelfstandig leren en werken kunnen worden verbeterd. De opleiding aan de RUG zou zich in haar programma van de tweede licentie meer moeten richten op het oplossen van wetenschappelijke problemen.

Tenslotte heeft de commissie in alle programma's voldoende elementen aangetroffen die de student zicht geven op de latere beroepsuitoefening. De beroepsoriëntatie in de stages van de opleiding aan de K.U.Leuven en in de stages van de recent opgerichte opties aan de RUG acht de visitatiecommissie evenwel voor verbetering vatbaar.

2. Het programma

2.1. Opbouw van het programma

De opleiding lichamelijke opvoeding valt in alle universiteiten uiteen in twee cycli. In de eerste cyclus wordt door alle opleidingen gestreefd naar een brede basisvorming.

In de tweede cyclus wordt met de eigenlijke vakspecialisatie aangevat. Het programma bestaat in de drie betrokken opleidingen uit een gemeenschappelijke basis, naast een aantal zwaartepunten⁽²⁾, keuze-onderdelen, de eindverhandeling en stage.

De opbouw en opzet van de programma's zijn goed, al is de visitatiecommissie van oordeel dat de sequentiële opbouw en de samenhang van het programma van de VUB in het licht van de afstudeervarianten verdere uitwerking behoeft. Ook de opzet van het licentieprogramma van de K.U.Leuven alsmede de aansluiting tussen de kandidaturen en de licenties verdient verbetering.

De vorming van studenten met betrekking tot beïnvloeding van bewegen vergt volgens de commissie een evenwichtige kennis-opbouw van medisch-biologische en sociaal-wetenschappelijke componenten. Dit evenwicht mist de commissie in de kandidaatsprogramma's van alle opleidingen, waar de medisch-biologische onderdelen de bovenhand hebben op de sociaal-wetenschappelijke onderdelen.

De verhouding tussen medisch-biologische en sociaal-wetenschappelijke opleidingsonderdelen in de eerste cyclus wordt weergegeven in tabel 1.

De visitatiecommissie acht het positief dat bij programmahervormingen getracht wordt om de onderwijsprogramma's af te stemmen op de nieuwe maatschappelijke noden. Hiernaar wordt

---

(2) Aan de opleiding van de K.U.Leuven en de RUG wordt gesproken van studie-oriënteringen, aan de VUB van afstudeervarianten.

binnen de opleidingen gestreefd via het aanbieden van zwaartepunten in de licenties. Naar het oordeel van de commissie worden er aan de RUG en de VUB evenwel te veel zwaartepunten aangeboden in relatie tot de aanwezige expertise van het academisch personeel. Voor bepaalde binnen deze opleidingen aangeboden zwaartepunten bestaat bij de commissie dan ook zorg over een voldoende onderzoeksbasis. Een overzicht van de zwaartepunten binnen de verschillende programma's lichamelijke opvoeding wordt geboden in tabel 2.

Aan de RUG en de VUB wordt, via de aangeboden zwaartepunten een voldoende waaier aan keuzemogelijkheden aan de studenten geboden. De waaier aan keuze-opleidingsonderdelen binnen de zwaartepunten in de licenties van de K.U.Leuven is zeer breed, maar naar het oordeel van de commissie niet evenwichtig gestructureerd binnen het curriculum, noch in voldoende mate wetenschappelijk onderbouwd.

Tabel 1: Medisch-biologische opleidingsonderdelen, Sociaal-wetenschappelijke opleidingsonderdelen en opleidingsonderdelen met betrekking tot Geschiedenis en Wijsbegeerte eerste cyclus uitgedrukt in studiepunten ⁽³⁾

	KULv	RUG	VUB
a. Med.-biol. onderdelen	33,0	46,0	31,0
b. Soc.-wet. onderdelen	10,0	15,0	3,0
c. Verhouding a/b	3,3	3,06	10,3
d. Geschiedenis & Wijsbegeerte	13,0	9,0	3,0

Tabel 2: Overzicht zwaartepunten lichamelijke opvoeding

INSTELLING	ZWAARTEPUNTEN
KULv ⁽⁴⁾	<ol style="list-style-type: none"> 1. Trainings- en bewegingsleer 2. Sport- en recreatiemanagement 3. Gezondheids- en veiligheidsopvoeding 4. Bijzondere lichamelijke opvoeding
RUG ⁽⁵⁾	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sporttraining 2. Sportmanagement 3. Onderwijs 4. Bewegingsbegeleiding voor bijzondere groepen en fitheidsbegeleiding
VUB ⁽⁶⁾	<ol style="list-style-type: none"> 1. Training en coaching 2. Sportmanagement 3. Fitheids- en gezondheidsopvoeding 4. Bewegingsagogiek voor andersvaliden 5. Bewegingsagogiek voor bewegingsrecreanten

(3) Voor het overzicht van de opleidingsonderdelen voor de berekening van de verhouding medisch-biologische/sociaal-wetenschappelijke onderdelen zie punt 12.

(4) Vanaf de eerste licentie

(5) Vanaf de eerste licentie

(6) Vanaf de tweede licentie

2.2. Inhoud van het programma

Het niveau van de aangeboden programma's is in het algemeen van voldoende tot goed te kwalificeren. Uitzondering hierop vormt het tweede cyclus programma aan de K.U.Leuven, waarvan de commissie de inhoudelijke invulling van de zwaartepunten/opleidingsonderdelen onvoldoende acht. De commissie heeft de opleiding aanbevolen het programma inhoudelijk te verzwaren en structureel te verbeteren door de opzet van de studie-oriënteringen te verstevigen alsmede de koppeling onderwijs-onderzoek en de wetenschappelijke scholing van de studenten te versterken. Aan de VUB heeft de commissie de opleiding aanbevolen de integratie tussen het theoretisch en praktisch onderwijs in de kandidaturen te verbeteren. Daarnaast heeft zij een opleidingsstructuur voor de licenties in overweging gegeven, waardoor de koppeling eind-verhandeling-afstudeervariant wordt versterkt.

Het praktijkonderwijs aan de RUG is in het algemeen goed verzorgd. Wel dient naar het oordeel van de commissie een betere inhoudelijke afstemming tussen de praktijkonderdelen tot stand te worden gebracht. De praktijkonderdelen aan de VUB verwijzen volgens de commissie te eenzijdig naar het onderwijs. Het praktijkonderwijs aan de K.U.Leuven heeft niet tot specifieke opmerkingen geleid bij de commissie.

Verder is de visitatiecommissie van oordeel dat de studenten in functie van co-educatie en eventuele co-instructie in het secundair onderwijs moeten leren gezamenlijk te oefenen. Zij heeft daarom aan de opleidingen van K.U.Leuven en VUB aanbevolen het praktijkonderwijs meer dan heden het geval is gezamenlijk voor jongens en meisjes in te richten.

De uitstraling van het onderzoek op het onderwijs dient in de drie betrokken opleidingen versterkt te worden. De resultaten van het gangbare wetenschappelijk onderzoek stromen naar het oordeel van de commissie, en dit zowel op het vlak van onderwijs als in de deelname aan onderzoek, onvoldoende door naar de gehele populatie studenten. Voornamelijk aan de K.U.Leuven heeft het onderwijs te weinig raakvlakken met het onderzoek. Er blijkt een scheiding te zijn tussen het onderwijs en het onderzoek, waarbij het onderwijs op de tweede plaats komt.

2.3. Werkvormen

In het algemeen is er een voldoende gevarieerd gebruik van werkvormen. Positief acht de commissie de meer interactieve onderwijsvormen met zelfstudie-opdrachten en taken, die ingang hebben gevonden aan de RUG. De methodiek van dit interactief onderwijs zou evenwel kunnen worden verbeterd. Aan de K.U.Leuven en de VUB heeft de commissie aanbevolen de studenten meer te stimuleren tot zelfstudie en zelfwerkzaamheid.

Met betrekking tot het schriftelijk studiemateriaal heeft het de commissie verbaasd dat in het algemeen bijna uitsluitend gebruik wordt gemaakt van zelf opgestelde syllabi en cursushandleidingen. Ze heeft aan de opleidingen aanbevolen het gebruik van (internationale) handboeken gebruikelijker te maken. Aan de RUG heeft de commissie verder ook aanbevolen het beschikbare studiemateriaal studeervriendelijk te maken. Aan de K.U.Leuven heeft de commissie tot haar spijt moeten constateren dat niet alle cursussen en syllabi voldoende up to date zijn en het materiaal voor sommige opleidingsonderdelen laattijdig aan de studenten ter beschikking wordt gesteld.

Wat het gebruik van onderwijsmiddelen betreft, is het de commissie opgevallen dat de introductie van nieuwe onderwijstechnologieën slechts langzaam plaatsvindt aan de RUG. Aan de andere opleidingen heeft dit aspect geen aanleiding gegeven tot opmerkingen bij de commissie.

2.4. Toetsing

Met betrekking tot de RUG, heeft de commissie een onvoldoende beeld gekregen om uitspraak te doen over de examens. Aan beide andere opleidingen beantwoorden de examenvormen globaal genomen aan de inhoud en de doelstellingen van de opleidingsonderdelen. Het niveau van de examens aan de K.U.Leuven verschilt evenwel sterk en de examens lijken er nog te veel gericht op het toetsen van kennis. Het niveau van de examens aan de VUB is voldoende en de inhoud ervan is in voldoende mate gericht op het toetsen van inzicht.

Verder heeft de commissie, zowel aan de K.U.Leuven als aan de RUG aanbevolen om de criteria die gehanteerd worden voor de weging van de theorie en de praktijk in de beoordeling aan de studenten bekend te maken. De commissie heeft met name vastgesteld dat de studenten de indruk hebben dat in de eindbeoordeling dat de theorie zwaarder doorweegt dan het praktijkgedeelte van het programma.

3. *Eindverhandeling en stage*

3.1. Eindverhandeling

Uit de steekproef van eindverhandelingen die de commissie in het kader van de bezoeken heeft bestudeerd, is gebleken dat de kwaliteit en het niveau ervan sterk verschillen. Sommige van de bestudeerde eindverhandelingen voldoen naar het oordeel van de commissie niet aan de eisen die aan een wetenschappelijke eindverhandeling mogen gesteld worden.

Wat de aard van de eindverhandeling betreft, is de commissie van oordeel dat de studenten zowel een empirische als een literatuurstudie dienen uit te voeren. Een licentiaat lichamelijke opvoeding moet hebben aangetoond dat hij of zij beide vormen van onderzoek voldoende beheerst. Vooral aan de RUG is het de commissie opgevallen dat een gedeelte van de studenten geen empirisch onderzoek verricht. De commissie is van oordeel dat de binnen de opleiding bestaande vrijblijvendheid in de keuze tussen een empirisch of een literatuuronderzoek dient te verdwijnen.

De inhoudelijke voorbereiding van de eindverhandeling in het curriculum verdient zowel aan de RUG als aan de VUB verbetering. Aan de K.U.Leuven lijkt dit aspect goed te zijn. De onderwerpskeuze wordt voornamelijk aan de RUG als een moeilijk punt ervaren door de studenten. Aan de VUB is de waaier aan onderwerpen zeer groot en zou de onderwerpskeuze beter kunnen worden voorbereid via een stage in de richting van de afstudeervariant.

Verder heeft de commissie vastgesteld dat bij de drie opleidingen onderwerpen worden gekozen en uitgewerkt die onvoldoende aansluiten bij de aanwezige expertise van het ZAP. De commissie is van oordeel dat enerzijds de eindverhandelingen meer zouden moeten aansluiten bij het gestructureerd onderzoek binnen een opleiding en dat anderzijds een promotor enkel die onderwerpen van eindverhandelingen zou mogen aanvaarden en begeleiden die bij zijn of haar deskundigheden aansluiten.

Aan de drie opleidingen, zeker aan de K.U.Leuven waar dit aspect als onvoldoende wordt beoordeeld door de commissie, dient de begeleiding bij het opstellen van een eindverhandeling beter gestructureerd te worden. In het algemeen heeft de commissie namelijk vastgesteld dat de begeleiding en de eisen die aan de eindverhandeling worden gesteld sterk kunnen verschillen van de ene promotor tot de andere. Richtlijnen betreffende de eisen zijn wel op alle plaatsen vastgelegd,

maar worden niet steeds door allen gevolgd (VUB) of zijn onvoldoende bekend bij de studenten (RUG). De begeleiding van de eindverhandeling zou volgens de visitatiecommissie onderwerp moeten zijn van de centraal georganiseerde onderwijsbeoordeling binnen de universiteiten. De resultaten ervan zouden in de beoordeling van het ZAP moeten worden betrokken.

Tenslotte is gebleken dat de door de commissie bestudeerde eindverhandelingen aan de VUB en sommige van de bestudeerde eindverhandelingen aan de K.U.Leuven systematisch overgewaardeerd worden. De commissie heeft beide opleidingen aanbevolen een betere onderlinge afstemming in de beoordeling na te streven.

3.2. Stage

De stages van de opleidingen worden per zwaartepunt georganiseerd. Aan de K.U.Leuven en de RUG blijken de inhoudelijke invulling en de begeleiding van de stage sterk te verschillen naargelang het zwaartepunt en de stageplaats. De commissie heeft de opleidingen aanbevolen hieraan de nodige aandacht te schenken. Verder acht de commissie, zoals reeds eerder vermeld, de beroepsoriëntatie in de stages van beide opleidingen voor verbetering vatbaar. Aan de RUG zouden verder ook expliciete beoordelingsnormen moeten worden vastgelegd, zodat, zeker voor de studenten, meer duidelijkheid over de beoordelingswijze van de stage ontstaat. Aan de VUB lijken de voorbereiding, de organisatie en de begeleiding van de stages, op één afstudeervariant na, voldoende tot goed te zijn.

4. De student en zijn/haar onderwijs

4.1. Totaal aantal studenten, instroom, kwaliteit van de instroom, en uitstroom

In het academiejaar '93-'94 bedroeg het totaal aantal studenten lichamelijke opvoeding 683. In het academiejaar '94-'95 stijgt het totaal aantal studenten tot 777.

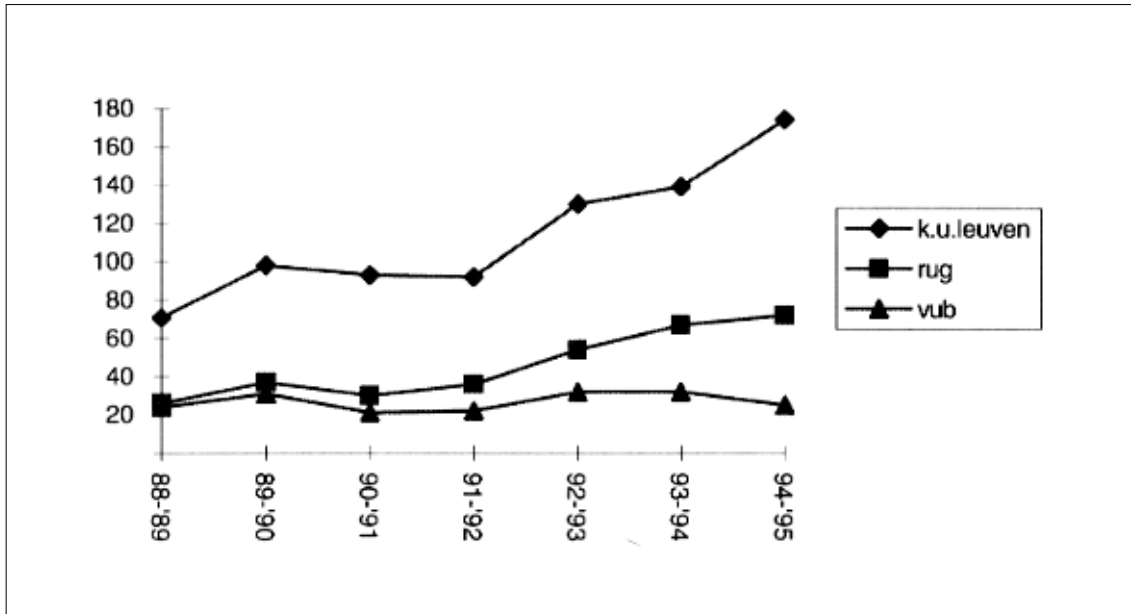
Tabel 3: Instroom generatiestudenten eerste kandidatuur opleiding lichamelijke opvoeding in Vlaanderen voor de periode '88-'89 tot en met '94-'95 (absolute aantallen)

ACADEMIEJR.	KULv	RUG	VUB
'88-'89	71	28	24
'89-'90	98	42	31
'90-'91	93	32	21
'91-'92	92	39	22
'92-'93	130	57	32
'93-'94	139	72	32
'94-'95	174	72	25

Tabel 3 biedt een overzicht van de instroom van de generatiestudenten in de eerste kandidatuur lichamelijke opvoeding in Vlaanderen. Uit de cijfergegevens blijkt dat de K.U.Leuven en de RUG

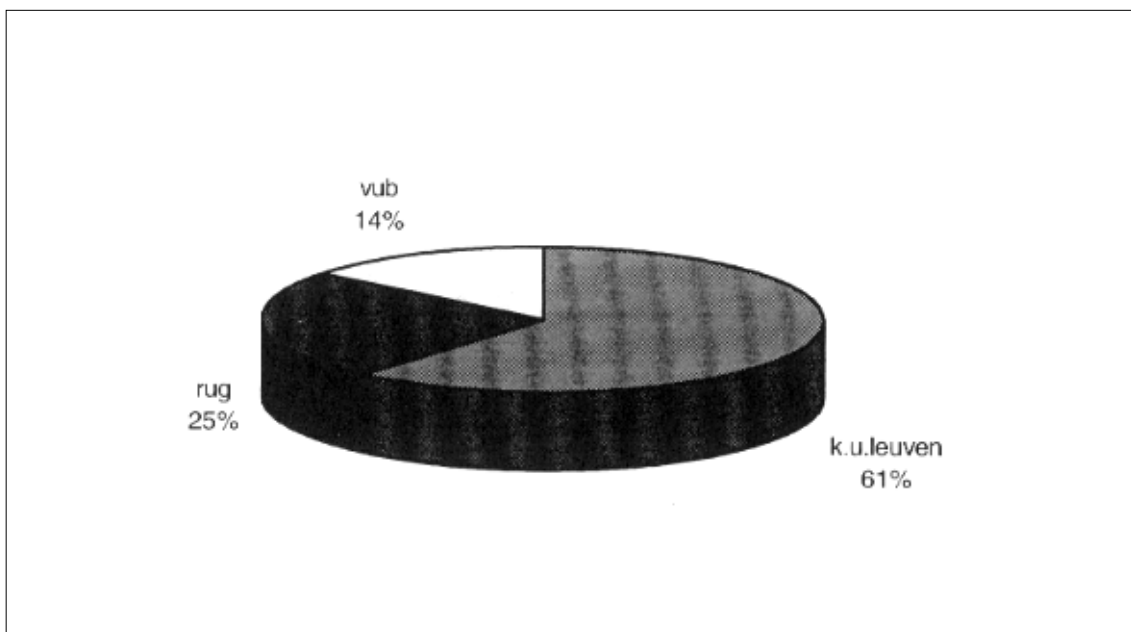
over de beschouwde periode een gestadige groei kennen van het aantal generatiestudenten. Aan de VUB kent de instroom gedurende deze periode relatief grote schommelingen (zie figuur 1).

Figuur 1: Instroom lichamelijke opvoeding voor de periode '88-'89 t.e.m. '94-'95

Over de beschouwde periode nam de K.U.Leuven ongeveer 60% van het totaal aan generatiestudenten dat zich inschreef voor een eerste kandidatuur aan een Vlaamse universiteit voor haar rekening, de RUG rond de 24% en de VUB bijna 16%.

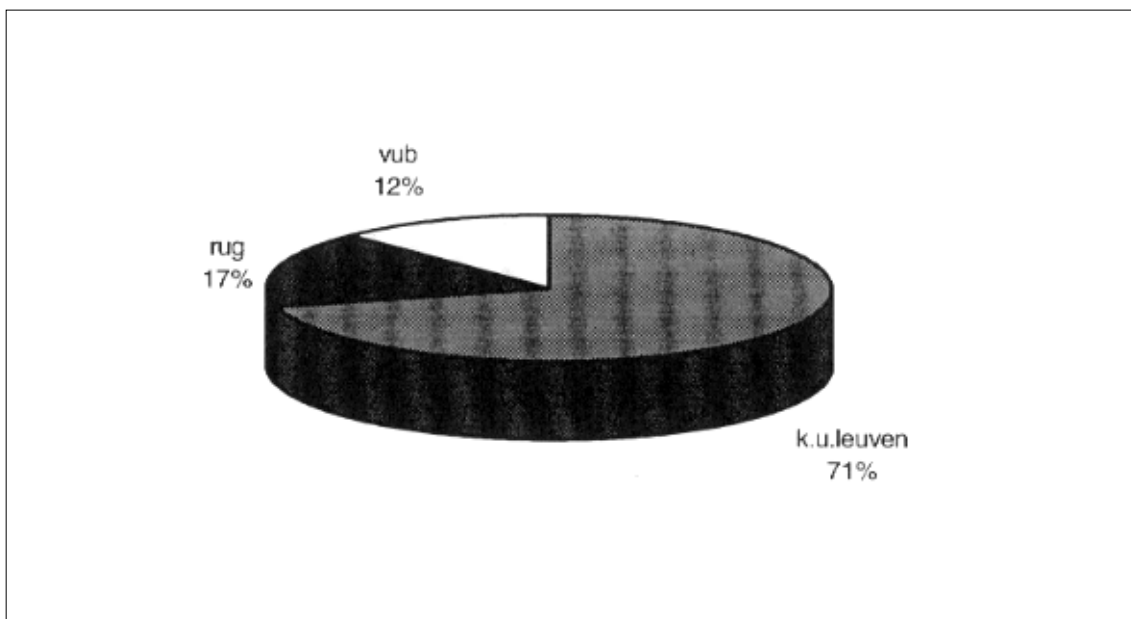
Figuur 2: Gemiddeld aandeel van de verschillende universiteiten in het totaal aantal generatiestudenten lichamelijke opvoeding, beschouwd over de periode '88-'89 t.e.m. '94-'95

Met betrekking tot de kwaliteit van de instroom, blijkt dat deficiënties zich in het algemeen situeren op het vlak van voorkennistekorten. De commissie vindt het positief dat aan de VUB wordt getracht om dergelijke tekorten reeds in een vroeg stadium op te sporen. Aan de RUG blijkt een groot deel van de studenten zich, naast de voorbereiding op de theoretische opleiding, ook voor de praktijk van de bewegingsactiviteiten onvoldoende voorbereid te voelen. De studievoorlichting aan aspirant-studenten resulteert, ondanks de vele initiatieven die reeds genomen worden, blijkbaar niet in een adequaat beeld van de opleiding. De commissie heeft aanbevolen de redenen hiervan te onderzoeken en op basis van de resultaten de studievoorlichting te verbeteren. Aan de K.U.Leuven blijken er zich voorkennistekorten voor te doen, maar worden geen directe maatregelen genomen om deze op te vangen.

Figuur 3 geeft een overzicht van het gemiddeld aandeel van de universiteiten in het totaal aantal afgestudeerde licentiaten in de lichamelijke opvoeding over de periode '87-'88 tot en met '93-'94. De gemiddelde aandelen bedragen respectievelijk 71% voor de K.U.Leuven, 17% voor de RUG en 12% voor de VUB.

Figuur 3: Gemiddeld aandeel van de universiteiten in het totaal aantal afgestudeerde licentiaten lichamelijke opvoeding voor de periode '87-'88 t.e.m. '93-'94

4.2. Slaagcijfers en rendementen

In het algemeen is de visitatiecommissie bezorgd over de verhouding tussen de instroom en het aantal gediplomeerden. Gemiddeld behaalt aan de VUB en de K.U.Leuven ongeveer de helft van de beginnende studenten het diploma lichamelijke opvoeding, aan de RUG 40%.

Rond de 50% van de gediplomeerden behaalt het diploma in de nominaal voorgeschreven studieduur van vier jaar.

De grootste studie-uitval doet zich voor in de eerste kandidatuur. Het slaagpercentage in dit eerste jaar, dat door de commissie als laag wordt beoordeeld, is onder meer een direct gevolg van de open toegang tot de opleiding.

De slaagcijfers in de andere studiejaren acht de commissie in het algemeen genomen gunstig. Wel heeft zij vastgesteld dat de eindverhandeling aan de RUG voor een aantal studenten studievertraging met zich meebrengt. Een betere sturing van het proces van het maken van een eindverhandeling en een meer gesystematiseerde begeleiding zouden aan deze situatie kunnen verhelpen.

5. Studeerbaarheid

5.1. Studietijd

Aan de VUB stemt de reële studietijd binnen de verschillende studiejaren overeen met de begrote studietijd. De onderlinge afstemming voor wat betreft omvang en studiebelasting tussen de afstudeervarianten verdient evenwel verbetering. De commissie is van oordeel dat het recent opgestarte pilootonderzoek in verband met studietijdmetingen hieraan een goede bijdrage kan leveren. Aan de K.U.Leuven bestaat onvoldoende overeenstemming tussen de begrote en reële studietijd in de tweede cyclus. De commissie is van oordeel dat de reële belasting kan worden verhoogd en heeft de opleiding aanbevolen de opzet van de studie-oriënteringen en de wetenschappelijke scholing van de studenten te verstevigen. Verder is de commissie van oordeel dat de werkzaamheden aan de eindverhandelingen die te Leuven aanvangen in de eerste licentie ook in dat jaar dienen begroot te worden.

Aan de RUG heeft de commissie zich geen reëel beeld kunnen vormen van de situatie. De studenten vinden de totale studiebelasting - voornamelijk het programma van de eerste licentie wordt als zwaar ervaren - evenwel te hoog. De commissie heeft de opleiding aanbevolen de studeerbaarheid van het programma in zijn algemeenheid eens grondig te bestuderen.

5.2. Studievoorlichting en studiebegeleiding

De commissie heeft waardering voor de initiatieven die genomen worden met betrekking tot de studievoorlichting aan abiturienten. Toch blijken er bij een groot aantal studenten verkeerde verwachtingen te bestaan ten aanzien van de inhoud van de opleiding lichamelijke opvoeding. Voornamelijk aan de RUG blijft de effectiviteit van de voorlichtingsinitiatieven beperkt.

Met betrekking tot de studievoorlichting tijdens de studie heeft de commissie vastgesteld dat de studenten van K.U.Leuven en RUG zich, ondanks de inspanningen die worden geleverd, toch onvoldoende geïnformeerd voelen over de inhoud van een aantal zwaartepunten.

De intensiteit en de aard van de studiebegeleiding van de studenten tijdens de eerste kandidatuur verschilt binnen de opleidingen. Zeer positief acht de commissie de intensieve begeleiding die aan de eerstejaarsstudenten wordt gegeven via het bijzonder begeleidingsprogramma aan de VUB. Ook het monitoraat van de K.U.Leuven functioneert adequaat, al is de commissie van oordeel dat de studenten in het algemeen meer dienen te worden gestimuleerd het monitoraat te raadplegen. Aan de RUG bestaat geen gestructureerde vaktechnische studiebegeleiding en beperkt de extra-curriculaire studiebegeleiding zich tot wederzijdse contacten tussen studenten en academisch personeel. De commissie heeft de opleiding aanbevolen een meer gestructureerde onderwijsbegeleiding in het eerste studiejaar uit te bouwen.

De studiebegeleiding in de hogere jaren steunt voornamelijk op persoonlijke contacten tussen het academisch personeel en de studenten. Binnen de RUG en de VUB verlopen deze contacten zeer vlot, waardoor de interne studiebegeleiding goed functioneert.

6. De faciliteiten

Zowel de K.U.Leuven als de VUB beschikken over adequate en goed uitgeruste onderwijsruimten en practicumlokalen. Wel dient volgens de commissie de verdeling van beschikbare ruimte over de vakgroepen te Brussel herbekeken te worden. Aan de RUG dienen dringend de nodige kredieten voorzien te worden om de onderwijsruimten en practicumlokalen te vernieuwen en het onderzoeksmateriaal en de apparatuur te vervangen.

De computerfaciliteiten zijn uitstekend aan de K.U.Leuven, voldoende aan de VUB. Aan de RUG heeft de commissie dit aspect als onvoldoende beoordeeld. Ze vernam dat hieraan evenwel reeds wordt gewerkt.

De sportinfrastructuur is in het algemeen goed tot uitstekend. Aan de VUB dient de opleiding in het gebruik ervan evenwel voorrang te krijgen op de uitbesteding ervan aan derden.

Uitstekende bibliotheekvoorzieningen heeft de commissie aangetroffen aan de K.U.Leuven. Ook het documentatiecentrum aan de VUB is goed qua toegankelijkheid, gebruiksvriendelijkheid en voldoende qua aanwezig boeken- en tijdschriftenbestand. De bekendheid van het documentatiecentrum, alsmede de bibliotheekcultuur bij de studenten zijn evenwel voor verbetering vatbaar. Aan de RUG heeft de commissie zich vragen gesteld over de efficiëntie en de effectiviteit van een afzonderlijke bibliotheek binnen de campus HILO. Ze heeft de opleiding aanbevolen een kosten-baten-analyse uit te voeren en op basis van de resultaten te overwegen om de campusbibliotheek al dan niet onder brengen in de medische bibliotheek.

7. De afgestudeerden

De afgestudeerden met wie de commissie sprak, zijn in het algemeen tevreden met de opleiding die zij kregen. De afgestudeerden van de K.U.Leuven waren evenwel behoorlijk kritisch ten opzichte van de inhoud van en de begeleiding gedurende de licenties. Verder vinden de afgestudeerden van de drie opleidingen zich zodanig uitgerust voor de arbeidsmarkt dat zij een diversiteit van functies kunnen vervullen. Uit onderzoek dat binnen de opleidingen werd uitgevoerd, blijkt trouwens dat de afgestudeerden binnen een brede waaier aan beroepen tewerkgesteld zijn.

De commissie meent dat structurele en systematische contacten met de afgestudeerden kunnen bijdragen aan curriculumopbouw en -hervorming. In dit verband acht zij het positief dat de afgestudeerden van de K.U.Leuven een vertegenwoordiging hebben in de faculteitsraad en de onderwijscommissie van de opleiding.

8. De staf

De personeelsomkadering varieert tussen de opleidingen. De AAP/ZAP ratio bedraagt voor de K.U.Leuven 1/1.8, voor de RUG ongeveer 1/1, en voor de VUB 1/1.7. Ook de verhouding ATP/

ZAP varieert tussen de opleidingen. Voor de K.U.Leuven bedraagt deze ratio 1/1.4, voor de RUG en voor de VUB ongeveer 1/0.8. De commissie heeft evenwel geconstateerd dat, ondanks de kwantitatief gunstige ATP-omkadering aan de opleiding van de RUG, zowel het ZAP als het AAP van deze opleiding te veel zijn belast met logistieke taken. De commissie meent dat het ATP van de opleiding dient te worden aangemoedigd om zich te herscholen zodat dergelijke taken aan hen kunnen toevertrouwd worden. De commissie heeft trouwens aanbevolen om een algemene taakanalyse uit te voeren en op basis daarvan de taken binnen de opleiding en de faculteit te herschikken.

Bij alle opleidingen is het aandeel vrouwen in de staf klein. De verhouding vrouw/man bedraagt voor de K.U.Leuven 1/9, voor de RUG 1/5 en voor de VUB 1/6. De commissie hoopt dat het evenwicht vrouwen-mannen binnen de opleidingen in de toekomst zal verbeteren.

De waaier aan specialisaties binnen de staf verschilt binnen de opleidingen. Aan de RUG en de VUB acht de commissie deze waaier onvoldoende om alle aangeboden zwaartepunten gedegen in te vullen en/of te realiseren.

Het meewegen van didactische kwaliteiten bij benoemingen en bevorderingen gebeurt reeds meer dan vroeger het geval was, maar is nog steeds te beperkt. Voornamelijk te Leuven gebeuren benoemingen en bevorderingen nog te eenzijdig op basis van de kwaliteit van het wetenschappelijk curriculum.

De commissie hecht belang aan een beleid dat het academisch personeel in staat stelt zich didactisch te scholen of bij te scholen. Ze betreurt het dan ook dat aan de RUG geen initiatieven op het vlak van onderwijsprofessionalisering worden genomen. Aan beide andere universiteiten worden door een centrale dienst onderwijskundige vormingsactiviteiten georganiseerd. Aan de K.U.Leuven gaat binnen de opleiding lichamelijke opvoeding evenwel onvoldoende aandacht uit naar onderwijskundige vorming, wat de commissie betreurt, gezien de klachten van studenten betreffende de didactische vaardigheden van een deel van het ZAP.

In het algemeen heeft de commissie veel waardering voor de inzet van AAP en ZAP-leden in het onderwijs. Uitzondering hierop vormt een deel van het ZAP in de licenties van de opleiding aan de K.U.Leuven, dat volgens de commissie haar onderwijstaak als secundair beschouwt. Ook aan de VUB heeft de commissie de indruk dat sommige ZAP-leden hun onderwijstaak als secundair beschouwen. Verder bestaat aan de K.U.Leuven onvoldoende duidelijkheid over de structurering van de taken van het ZAP. De visitatiecommissie heeft de opleiding aanbevolen om, mede in het licht van de beoordeling op de uitvoering van de taken en van de beoordeling van de zwaarte ervan, concrete taakomschrijvingen vast te leggen. Ook voor het AAP dienen de taken in functie van de beoordeling, die heden niet gebeurt op basis van de reëel uitgevoerde taken, concreet omschreven te worden.

Met betrekking tot de tijdsbesteding onderwijs-onderzoek blijken zich voor de meeste AAP-leden problemen te stellen. Enkel aan de VUB heeft de commissie tot haar genoegen kunnen vaststellen dat er voldoende onderzoekstijd voor het AAP beschikbaar is. Aan de K.U.Leuven en de RUG besteden heel wat AAP-leden een groot deel van hun onderzoekstijd aan onderwijstaken en/of dienstverlening.

9. Internationalisering

Binnen de betrokken opleidingen wordt geparticipeerd in internationale uitwisselingsprogramma's. Aan de K.U.Leuven bestaan veel individuele initiatieven, maar ontbreekt een gedegen facultair

beleid. Aan de VUB worden voornamelijk initiatieven op het niveau van het ZAP genomen.

In het algemeen is de participatiegraad van de studenten aan internationale uitwisseling laag. De commissie heeft de opleidingen daarom aanbevolen de internationalisering beter te structureren, en deze zo mogelijk ook te laten plaatsvinden in het kader van de eindverhandeling en de stages.

10. Interne kwaliteitszorg

In het voorgaande zijn reeds een aantal aspecten behandeld die behoren tot de interne kwaliteitszorg. Onder het punt interne kwaliteitszorg heeft de commissie vooral aandacht besteed aan de wijze waarop de kwaliteit intern wordt gehandhaafd en verbeterd en hoe de commissies die hierbij op opleidingsniveau betrokken zijn, functioneren.

De visitatiecommissie heeft geconstateerd dat de bezochte instellingen zorg besteden aan de kwaliteit van het onderwijs en dat de interne kwaliteitszorg steeds meer gesystematiseerd wordt. Zo vindt de visitatiecommissie het positief dat studenten via enquêtes bij de interne kwaliteitszorg worden betrokken. De opzet van deze centraal georganiseerde evaluatie zou zowel te Leuven als te Gent geoptimaliseerd kunnen worden door de beoordeling van de programma's te laten plaatsvinden in hetzelfde academiejaar als datgene waarin de opleidingsonderdelen worden onderwezen. Verder zou in het algemeen aan de opvolging die aan de resultaten van de bevragingen wordt gegeven nog meer aandacht kunnen worden besteed. De commissie is van oordeel dat de beoordeling van het onderwijs, met inbegrip van de begeleiding van de eindverhandeling, een rol zou moeten spelen in functionerings- en beoordelingsgesprekken met het ZAP en zou kunnen leiden tot functie-differentiatie met betrekking tot onderwijs- en onderzoekstaken.

Van de evaluatie van het praktijkonderwijs werd voornamelijk aan de RUG een goed begin gemaakt. Aan de VUB zou de terugkoppeling van de resultaten van de evaluatie naar de betrokken praktijkassistenten verbeterd kunnen worden.

Bij de interne kwaliteitszorg op opleidingsniveau is bij de drie opleidingen een onderwijs- of opleidingscommissie betrokken. Aan de K.U.Leuven is daarnaast ook een evaluatiecommissie met een tijdelijk karakter bij de interne kwaliteitszorg betrokken. De visitatiecommissie heeft de opleiding, in functie van een nauwkeurige, jaarlijkse evaluatie van de opleidingsonderdelen en in het licht van de terugkoppeling van de evaluatie naar de betrokken docenten en naar het onderwijs, aanbevolen om deze evaluatiecommissie permanent naast de permanente onderwijscommissie te installeren. De permanente onderwijscommissie functioneert volgens de visitatiecommissie onvoldoende door haar brede samenstelling, door een gebrek aan interesse vanwege het ZAP alsmede door de beperkte vergaderfrequentie. De opleidingscommissie aan de RUG functioneert goed voor wat betreft het aspect curriculumhervormingen. Deze commissie zou evenwel ook acties moeten opzetten om vastgestelde problemen op te lossen. In functie van de opvolging van de onderwijs-evaluaties heeft de visitatiecommissie de opleiding aanbevolen een aparte evaluatiecommissie in het leven te roepen. Aan de VUB functioneert de onderwijscommissie goed, maar blijven toch heel wat zaken betreffende het toekomstig onderwijsbeleid onbeslist door sterk uiteenlopende meningen.

De betrokkenheid van studenten bij de besluitvorming in de opleiding is goed aan de VUB, voldoende aan de RUG. Aan de RUG verdient de terugkoppeling over de uiteindelijke beslissingen naar de studenten evenwel verbetering. Aan de K.U.Leuven worden aan de studenten mogelijkheden gegeven om te participeren in de besluitvorming binnen de opleiding. De studenten lijken ook duidelijk initiatief te nemen, maar naar het oordeel van de visitatiecommissie wordt er onvoldoende rekening gehouden met hun inbreng.

11. Organisatorische structuur

Met betrekking tot de RUG heeft de visitatiecommissie zich, op basis van haar bevindingen, inhoudelijke en organisatorische vragen gesteld over het bestaan van twee afzonderlijke vakgroepen binnen de opleiding lichamelijke opvoeding. Ze heeft de opleiding om verschillende redenen in overweging gegeven om beide vakgroepen tot één vakgroep samen te voegen, binnen deze vakgroep een beleid te voeren dat gericht is op het uitbouwen van het aanwezige fundamenteel onderzoek en hierop de verschillende toepassingsgebieden waarnaar de opleiding zich richt, te enten.

Aan de VUB werd een start gemaakt met de omvorming van het HILOK tot 'Instituut voor Bewegings- en Sportwetenschappen', waarin ook andere bewegingswetenschappelijke activiteiten die heden sterk verspreid over de universiteit worden georganiseerd, zullen worden gebundeld. De visitatiecommissie is van mening dat de centrale overheid van de VUB het HILOK zou moeten steunen in de ontwikkeling van een dergelijk instituut.

De organisatorische structuur van de opleiding aan de K.U.Leuven heeft geen aanleiding gegeven tot bemerkingen bij de visitatiecommissie.

12. Overzicht opleidingsonderdelen voor de berekening van de verhouding medisch-biologische/sociaal-wetenschappelijke onderdelen.

(Telkens op basis van de programmaboekjes)

K.U.LEUVEN

Medisch-biologische opleidingsonderdelen (totaal: 33 studiepunten)

Eerste kandidatuur:

- Ontleedkunde van het menselijk lichaam (7spt)
- Biologie (6stp)

Tweede kandidatuur:

- Algemene en bijzondere fysiologie m.i.v. neurofysiologie (7stp)
- Biochemie (3stp)
- Kinantropologie en differentiële kinantropologie (4stp)
- Biomechanica en kinesiologie (6stp)

Sociaal-wetenschappelijke opleidingsonderdelen (totaal: 10 studiepunten)

Eerste kandidatuur:

- Psychologie (4stp)
- Sociologie (3stp)

Tweede kandidatuur:

- Algemene en proefondervindelijke opvoedkunde (3stp)

Geschiedenis & wijsbegeerte (totaal: 13 studiepunten)

Eerste kandidatuur:

- Overzicht der wijsbegeerte (3stp)
- Inleiding tot de kinantropologie (3stp)

Tweede kandidatuur:

- Wijsbegeerte van de l.o. (3stp)
- Sportgeschiedenis en vergelijkende lichamelijke opvoedkunde (4stp)

UNIVERSITEIT GENT

Medisch-biologische opleidingsonderdelen (totaal: 46 studiepunten)

Eerste kandidatuur:

- Biologische chemie (11stp)
- Functionele anatomie (11stp)
- Beginselen van de weefselleer en de biologie (4stp)

Tweede kandidatuur:

- Algemeen en menselijke fysiologie m.i.v. neurofysiologie (11stp)
- Biomechanica van de motorische vaardigheden (6stp)
- Gezondheidsleer (3stp)

Sociaal-wetenschappelijke onderdelen (totaal: 15 studiepunten)

Eerste kandidatuur:

- Psychologie (3stp)

Tweede kandidatuur:

- Inleiding tot de sociologie (3stp)
- Inleiding tot de economie (3stp)
- Psychologie van de bewegingsactiviteiten (3stp)
- Motorische ontwikkeling van het kind (3stp)

Geschiedenis & wijsbegeerte (totaal: 9 studiepunten)

Eerste kandidatuur:

- Wijsbegeerte (3stp)
- Grondslagen van de lichamelijke opvoeding en de sport (3stp)

Tweede kandidatuur:

- Geschiedenis van de lichamelijke opvoeding en de sport (3stp)

Medisch-biologische opleidingsonderdelen (totaal: 31 studiepunten)

Eerste kandidatuur:

- Inleiding tot de biomechanica (3stp)
- Algemene biologie en weefselleer (4stp)

Tweede kandidatuur:

- Algemeen menselijke biochemie (4stp)
- Fysiologie deel 1 (6stp)
- Neurofysiologie (4stp)
- Topografische en functionele anatomie (10stp)

Sociaal-wetenschappelijke onderdelen (totaal: 3 studiepunten)

Eerste kandidatuur:

- Inleiding tot de psychologie (3stp)

Geschiedenis & wijsbegeerte (totaal: 3 studiepunten)

Eerste kandidatuur:

- Geschiedenis en filosofie van de lo (3stp)

DEEL II
OPLEIDINGSRAPPORTEN

Universiteit Gent
De opleiding lichamelijke opvoeding binnen de faculteit geneeskunde

---

0. Situering

De opleiding lichamelijke opvoeding ressorteert samen met zes andere opleidingen onder de faculteit Geneeskunde.

De opleiding telt twee vakgroepen, met name:

- 'Bewegingsleer en Sportpedagogiek'
- 'Kinantropometrie'

De vakgroep Bewegingsleer en Sportpedagogiek is vooral gericht op het verwerven van inzicht in de ontwikkeling van motorische vaardigheden, in het leren van die vaardigheden en in het begeleiden of onderwijzen ervan. De vakgroep Kinantropometrie is voornamelijk georiënteerd op het verwerven van inzichten in de fysieke inspanning, de trainingsleer en de aan gezondheidsgerelateerde fitheid.

1. Doelstellingen en eindtermen

1.1. Doelstellingen en eindtermen

De accenten binnen de opleiding liggen enerzijds op de wetenschappelijke bio-medische benadering en anderzijds op de voorbereiding op een begeleidingstaak in de lichamelijke opvoeding en de sport.

De algemene doelstelling van de opleiding wordt in de zelfstudie omschreven als: 'het opleiden van deskundigen in het domein van de menselijke bewegings- en sportwetenschappen met een beroepsprofiel dat gericht is naar het begeleiden in sport, lichamelijke opvoeding en fitheid'. Deze doelstelling wordt via wetenschappelijk onderwijs en via een agogisch georiënteerde praktijk

gerealiseerd. Verder worden in de zelfstudie ook de doelstellingen en eindtermen van de binnen de opleiding aangeboden opties omschreven.

De visitatiecommissie acht de doelstellingen redelijk duidelijk en helder geformuleerd. De eindtermen zijn evenwel te algemeen en vrij beknopt omschreven. De visitatiecommissie acht het gewenst dat de eindtermen concreter worden uitgewerkt en dat hierbij ook de relatie met de afzonderlijke opleidingsonderdelen uit het curriculum wordt aangegeven. Hierbij acht zij het aanbevelingswaardig dat ook de eindtermen per opleidingsonderdeel zouden worden geformuleerd, zodat duidelijk wordt op welke wijze de afzonderlijke opleidingsonderdelen bijdragen aan het bereiken van de eindtermen van de opleiding.

In het algemeen beantwoorden de doelstellingen en eindtermen aan de minimumeisen die de commissie met betrekking tot de opleidingen in haar referentiekader heeft geformuleerd en zijn zij te typeren als van academisch niveau. Zij onderscheiden zich, voornamelijk omwille van de nadruk die in de formulering ervan op het wetenschappelijk onderzoek wordt gelegd, in voldoende mate van een Hogeschool-opleiding. De visitatiecommissie twijfelt evenwel aan de mate van realisatie van de einddoelen gericht op het zelfstandig uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek die de opleiding nastreeft.

Tenslotte heeft de visitatiecommissie vastgesteld dat de doelstellingen van de opleiding, en dit voornamelijk bij de generatiestudenten, onvoldoende bekend zijn. Er bestaat twijfel bij de commissie of de doelstellingen ook voldoende bekend zijn bij de studenten van de licenties. De studenten met wie de commissie sprak verwachten een meer praktisch gerichte vorming en onderschatten het theoretisch gedeelte van de opleiding. De visitatiecommissie meent dan ook dat, ondanks de reeds geleverde inspanningen, de voorlichting van studenten op dit vlak verbetering behoeft.

1.2. Vertaling van doelstellingen en eindtermen in het programma

Wat de vertaling van de doelstellingen en eindtermen in het onderwijsprogramma betreft, werd een goede aanzet gegeven via de verticale werkgroepen per wetenschapsdomein. Bij de opbouw van het programma werd vertrokken vanuit de eindtermen van de opleiding en werden, vanuit de behoeften van de opleidingsonderdelen in de licenties, de inhouden van de opleidingsonderdelen in de kandidaturen bepaald. De visitatiecommissie acht deze werkwijze positief, maar meent dat de verticale opbouw verder dient te worden uitgewerkt. Zo mist de commissie ook hier duidelijkheid omtrent de samenhang tussen de eindtermen en de inhoud van de afzonderlijke opleidingsonderdelen.

Naar het oordeel van de visitatiecommissie biedt het programma in zijn geheel voldoende mogelijkheden om het probleemoplossend vermogen van de studenten te ontwikkelen, om het onafhankelijk en kritisch denken aan te scherpen en bevordert het in voldoende mate het zelfstandig leren en werken. Het opleidingsprogramma in de tweede licentie zou evenwel meer gericht moeten worden op het oplossen van wetenschappelijke problemen.

Tenslotte is de visitatiecommissie van mening dat het programma, zeker voor wat de optie onderwijs betreft, voldoende zicht biedt op de samenhang tussen de opleiding en de latere beroepsuitoefening. De beroepsoriëntatie in de stages van de recent opgerichte opties, met name 'sporttraining', 'sportmanagement' en 'bewegingsbegeleiding van bijzondere groepen en fitheidsbegeleiding', acht de commissie evenwel voor verbetering vatbaar (zie 3.2.). Aanbevolen wordt meer beroepsspecifieke begeleiding gedurende de stages te geven.

2. Het programma

2.1. Opbouw van het programma

Het huidige onderwijsprogramma van de opleiding lichamelijke opvoeding ging van start in 1992 na een programmahervorming en werd stapsgewijze ingevoerd. De laatste fase van het vernieuwd programma, de tweede licentie, start per 1 oktober 1995.

Het programma van de opleiding valt uiteen in twee fasen. De eerste fase, de kandidaturen, omvat twee studiejaren en behelst een voor alle studenten verplicht programma. Hierin wordt een algemene basisvorming aan de studenten gegeven via biomedische, natuurwetenschappelijke en menswetenschappelijke opleidingsonderdelen. Verder worden de studenten vertrouwd gemaakt met de bewegingsvorming en de methodenleer van sport- en bewegingsactiviteiten. Het programma lichamelijke opvoeding loopt in de kandidaturen redelijk gelijk met dat van de opleiding motorische revalidatie en kinesitherapie.

In de tweede fase, de licenties, die eveneens twee studiejaren omvat, wordt met de eigenlijke vakspecialisatie aangevat. Het licentieprogramma bestaat uit een gemeenschappelijk basisprogramma naast vier opties, met name 'onderwijs', 'sporttraining', 'sportmanagement' en 'bewegingsbegeleiding van bijzondere groepen en fitheidsbegeleiding', een keuze-onderdeel en de eindverhandeling en stage.

Naar het oordeel van de visitatiecommissie vertoont het programma een goede sequentiële opbouw en samenhang. De verhouding theorie-praktijk lijkt de commissie adequaat. De verhouding tussen sociaal-wetenschappelijke en medisch-biologische opleidingsonderdelen in de kandidaturen is, volgens de visitatiecommissie, evenwel onevenwichtig, in het nadeel van de eerste groep. De visitatiecommissie is van mening dat de vorming van studenten met betrekking tot beïnvloeding van bewegen een evenwichtige kennis-opbouw op dit vlak vergt. Ze beveelt daarom aan de verhouding tussen sociaal-wetenschappelijke en medisch-biologische opleidingsonderdelen te herbekijken.

Via de instelling van de opties in de licenties biedt het licentieprogramma een voldoende waaier aan keuzemogelijkheden.

De visitatiecommissie acht het positief dat getracht wordt het programma aan te passen aan de nieuwe maatschappelijke noden, maar meent dat de vier opties, die resulteren uit de programmahervorming, zijn ontwikkeld zonder voldoende rekening te houden met het beschikbare personeel. De opties zijn met name niet direct geënt op de aanwezige expertise van het academisch personeel, maar werden eerder opgezet om de opleiding attractief te maken. De inhoudelijke en theoretische onderbouwing van bepaalde opties is dan ook niet zo duidelijk voor de commissie. Vooral voor wat betreft de optie sportmanagement, bestaat bij de commissie zorg over een voldoende onderzoeksbasis. De visitatiecommissie beveelt aan om niet meer afstudeervarianten in te richten dan ook daadwerkelijk kan worden begeleid.

2.2. Inhoud van het programma

De visitatiecommissie is van oordeel dat met het programma een gedegen klassieke opleiding wordt geboden. In de kandidaturen wordt veel aandacht besteed aan de inhoudelijke invulling van de basisvakken. In het algemeen is het niveau van deze opleidingsonderdelen goed. De gemeenschappelijke opleidingsonderdelen zijn inhoudelijk toegespitst op de behoeften en verwachtingen van de opleiding lichamelijke opvoeding. De ZAP-leden van het toegeleverd onderwijs leveren daaraan

ook een relevante bijdrage. Voor de studenten is het nut van alle opleidingsonderdelen evenwel niet steeds duidelijk.

Het praktijkonderwijs is in het algemeen goed verzorgd. De commissie pleit evenwel voor een betere onderlinge afstemming van de methodiek van de praktijkvakken. Ze beveelt aan om aan de hand van regelmatige functioneringsgesprekken tussen het ZAP en de praktijkassistenten een betere inhoudelijke afstemming van het praktijkonderwijs tot stand te brengen. Tenslotte wil de visitatiecommissie aandacht vragen voor de praktijkonderdelen 'dans', waarover door de studenten problemen werden geformuleerd betreffende de didactische aanpak ervan. De visitatiecommissie heeft onvoldoende inzicht in dit probleem gekregen, maar beschouwt de klachten van de studenten als een signaal voor de opleiding om het onderwijs op dit punt te bewaken.

Het niveau van de specialisatievakken in de licenties is in het algemeen voldoende.

Tenslotte is de visitatiecommissie van oordeel dat de onderzoeksresultaten explicieter dienen teruggekoppeld te worden naar het onderwijs. De commissie meent dat de resultaten van het binnen de vakgroepen gangbare fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, en dit zowel op het vlak van het onderwijs als in de deelname aan onderzoek, onvoldoende doorstromen naar de gehele populatie studenten.

2.3. Gebruikte werkvormen

Blijkens de zelfstudie wordt voor de theoretische opleidingsonderdelen in de eerste cyclus voornamelijk gebruik gemaakt van het hoorcollege, dat in sommige gevallen wordt aangevuld met practica. Het onderwijs in de bewegings- en sportactiviteiten betreft praktijkonderwijs. In de licenties wordt voor de theoretische opleidingsonderdelen, naast hoorcolleges, gebruik gemaakt van zelfstudie en werkcolleges aan de hand van teksten of readers. Voor enkele opleidingsonderdelen wordt de computer ingeschakeld.

In het algemeen acht de visitatiecommissie de variatie aan werkvormen voldoende tot goed. In de kandidaturen worden de meer klassieke werkvormen aangewend, terwijl in de licenties meer interactieve onderwijsvormen ingang hebben gevonden, waarbij, volgens de informatie in de zelfstudie, aandacht wordt besteed aan het bijbrengen van mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheden.

De commissie staat positief ten aanzien van deze ontwikkeling, maar is van oordeel dat de methodiek van dit interactief onderwijs dient te worden verbeterd. Zo werd bij het invoeren van dit interactief onderwijs onvoldoende rekening gehouden met de studiebelasting: de zelfstudieopdrachten en taken komen bovenop de reeds geprogrammeerde studielast, wat volgens de studenten tot overbelasting leidt. Verder vernam de commissie dat de coördinatie omtrent de verschillende werkstukken matig is. De visitatiecommissie beveelt aan deze situatie te verbeteren. Over de mate waarin de opleiding gericht is op het bijbrengen van mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheden heeft de commissie zich geen duidelijk beeld kunnen vormen. Wel heeft ze, tijdens de rondleiding die in het kader van het bezoek plaatsvond, waargenomen dat hier aandacht aan wordt gegeven.

Wat het gebruik van onderwijsmiddelen betreft, is het de visitatiecommissie opgevallen dat de introductie van nieuwe onderwijstechnologieën slechts langzaam plaatsvindt. De commissie acht het wenselijk dat meer gebruik zou worden gemaakt van moderne onderwijsmiddelen en dat meer aandacht zou worden besteed aan de ontwikkeling van computervaardigheden.

Het schriftelijk studiemateriaal is naar het oordeel van de visitatiecommissie weinig studeer-vriendelijk. Ze beveelt aan de cursussen en syllabi studeerbaarder te maken. Verder geeft de visitatiecommissie in overweging om het gebruik van (internationale) handboeken binnen de opleiding meer te overwegen.

2.4. Toetsing

De visitatiecommissie heeft zich op grond van het aangeleverde materiaal geen voldoende duidelijk beeld kunnen vormen over het niveau, de inhoud en de representativiteit van de examens. De studenten van de eerste cyclus met wie de commissie sprak, vinden bepaalde examens evenwel niet representatief voor de leerinhouden.

Verder heeft de visitatiecommissie vastgesteld dat de regels die bij de deliberatie worden gehanteerd niet steeds duidelijk zijn voor de studenten. Zij vernam onder meer dat de studenten de indruk hebben dat in de beoordeling de theorie zwaarder doorweegt dan het praktische gedeelte van het programma. De ZAP-leden daarentegen stellen dat theorie en praktijk gelijkwaardig worden beoordeeld. De visitatiecommissie beveelt aan om meer duidelijkheid hierover bij de studenten te scheppen door de criteria in elk geval bij alle geledingen bekend te maken.

3. *Eindverhandeling en stage*

3.1. Eindverhandeling

Op basis van de eindverhandelingen die de visitatiecommissie heeft bestudeerd, komt zij tot de vaststelling dat de kwaliteit en het niveau ervan sterk verschillen. Algemeen beschouwd acht zij het niveau van de eindverhandelingen wel voldoende, maar sommige eindverhandelingen, die door de visitatiecommissie als onvoldoende worden beoordeeld, bevestigen haar twijfels over de realisatie van de wetenschappelijke doelen die de opleiding zich stelt. De visitatiecommissie denkt hier voornamelijk aan die eindverhandelingen waarvoor de nodige expertise niet aanwezig is binnen de opleiding.

Wat betreft de aard van de eindverhandelingen is het de commissie opgevallen dat, volgens de gegevens uit de zelfstudie, ongeveer 30% van de studenten geen empirisch onderzoek verricht. Hierbij bestaat er bij de commissie geen duidelijk beeld over wie, waarom een literatuurstudie of een empirisch onderzoek uitvoert. De commissie is van oordeel dat een licentiaat lichamelijke opvoeding moet hebben aangetoond dat hij of zij beide vormen van onderzoek voldoende beheerst. De commissie is dan ook van oordeel dat de bestaande vrijblijvendheid in de keuze tussen een empirisch of een literatuuronderzoek dient te verdwijnen.

Verder is de visitatiecommissie van mening dat de eindverhandeling onvoldoende wordt voorbereid in het curriculum. Zo kunnen bepaalde thesisonderwerpen gekozen worden die inhoudelijk onvoldoende worden voorbereid in de kandidaturen. De onderwerpskeuze wordt trouwens door de studenten met wie de commissie sprak in het algemeen als een moeilijk punt ervaren. Aan de onderwerpen van de eindverhandelingen kan geen duidelijke lijn van onderzoek worden ontleend. De eindverhandelingen zouden volgens de commissie meer moeten aansluiten bij het gestructureerd onderzoek binnen de opleiding.

De begeleiding van de eindverhandeling gebeurt naar het oordeel van de visitatiecommissie te weinig systematisch en de begeleidingswijze verschilt van het ene tot het andere ZAP-lid. Ook de studenten met wie de commissie sprak, wijzen op grote verschillen in de begeleiding en in de eisen die door de individuele ZAP-leden aan de eindverhandelingen worden gesteld. Dit geeft aanleiding tot het ontstaan van bepaalde keuzepatronen bij de studenten. Verder vernam de commissie dat de brochure met de richtlijnen in verband met het maken van de eindverhandeling onvoldoende is verspreid onder en wordt gebruikt door de studenten. De visitatiecommissie beveelt aan om de begeleiding beter te structureren en hiervoor een procedure vast te leggen.

Verder adviseert de visitatiecommissie om het proces van het maken van de eindverhandeling meer te sturen en te systematiseren en om de thematiek van de eindverhandelingen meer te structureren. Hierbij adviseert ze om een lijst van onderwerpen die aansluiten bij het binnen de opleiding lopende fundamenteel onderzoek op te stellen, de studenten voor het empirisch gedeelte van hun eindverhandeling in dit onderzoek in te schakelen, en hen daarnaast een op de gekozen optie toepassingsgerichte literatuurstudie te laten uitvoeren. Verder geeft de commissie in overweging om de studenten per twee te koppelen en hen samen een eindverhandeling te laten maken. Een dergelijke werkwijze is naar het oordeel van de commissie niet enkel leerrijk voor de studenten, maar leidt tevens tot een vermindering van de begeleidingstijd van het ZAP. Ook het inschakelen van de studenten in het gestructureerd onderzoek binnen de opleiding komt zowel aan hen als aan het AP ten goede. Uiteraard zullen bij de realisatie van deze aanbeveling ook de nodige roosteraanpassingen dienen te gebeuren, zodat meer tijd vrijkomt om de student toe te laten deel te nemen aan het onderzoek.

3.2. Stage

De stages van de opleiding lichamelijke opvoeding worden per optie georganiseerd. Uit de gesprekken die de commissie met de studenten heeft gevoerd, heeft ze afgeleid dat de organisatie van de stage niet steeds verloopt zoals gepland. De verhouding tussen 'kijkstage' en 'doe-stage' zou binnen bepaalde opties en op bepaalde stageplaatsen verbeterd kunnen worden.

De begeleiding van de stages is sterk individueel bepaald en verschilt naargelang de optie en de stageplaats. Zo vernam de commissie dat bepaalde studenten zich soms geheel aan hun lot overgelaten voelen, terwijl andere studenten tevreden zijn met de begeleiding die zij krijgen. Ook de contacten tussen de verantwoordelijke ZAP- of AAP-leden en de mentoren verschillen.

De commissie is van oordeel dat de opleiding bijzondere aandacht dient te besteden aan de begeleiding van de stage.

Tenslotte heeft de visitatiecommissie vastgesteld dat de wijze waarop de stage wordt beoordeeld zeer ondoorzichtig is voor de studenten. De commissie beveelt aan expliciete beoordelingsnormen vast te leggen zodat meer duidelijkheid over de beoordelingswijze van de stages ontstaat.

4. De student en zijn/haar onderwijs

4.1. Instroom, totaal aantal studenten en kwaliteit van de instroom

Tabel 1: Totaal aantal studenten lichamelijke opvoeding

ACADEMIEJR.	gen.	1e kan	2e kan	1e lic	2e lic	tot.
'88-'89	28	40	19	18	24	101
'89-'90	42	55	12	18	19	104
'90-'91	32	48	17	10	20	95
'91-'92	39	56	16	18	16	106
'92-'93	57	79	31	13	22	145
'93-'94	72	101	30	19	16	166

Over de periode '88-'89 tot '93-'94 schreven zich per academiejaar gemiddeld 45 generatiestudenten in voor de opleiding lichamelijke opvoeding (tabel 1). Opvallend is dat vanaf 1988 (totaal 28) het aantal generatiestudenten bijna constant stijgt tot in 1993 (aantal 72). Het aandeel meisjesstudenten in het aantal generatiestudenten lichamelijke opvoeding bedraagt over de periode '88-'89 tot '93-'94 gemiddeld 39%. Uitschieters zijn het academiejaar '91-'92 met 46% en het academiejaar '92-'93 met 49%.

In de zelfstudie wordt een profiel geschetst van de generatiestudent lichamelijke opvoeding. Hierin wordt gesteld dat bijna 90% van de instromende studenten afkomstig is uit het algemeen vormend secundair onderwijs. Iets meer dan 10% heeft een vooropleiding in het technisch secundair onderwijs genoten. Volgens de informatie in de zelfstudie blijkt de vooropleiding van de generatiestudenten functioneel aan te sluiten bij het programma van de opleiding.

In een enquête gehouden onder de studenten gaf 35% van de bevroegde groep aan dat zij onvoldoende voorbereid zijn op de theoretische opleiding en dan voornamelijk voor wat betreft de opleidingsonderdelen fysica en biologische chemie. Voor de praktijk van de bewegingsactiviteiten voelt 65% van deze studenten zich onvoldoende voorbereid.

De visitatiecommissie is van oordeel dat de studievoorlichting aan aspirant-studenten niet resulteert in een adequaat beeld van de opleiding en de voorkenniseisen die gesteld worden. Gezien de vele initiatieven die reeds genomen worden, acht de commissie een uitbreiding ervan niet adequaat. Wel beveelt ze aan te onderzoeken hoe het komt dat het beeld van de inhoud van de opleiding verkeerd overkomt bij aspirant-studenten om op basis daarvan de studievoorlichting te verbeteren.

4.2. Slaagcijfers en rendementen

De eerste kandidatuur heeft een duidelijk selecterende functie. Gemiddeld slaagt over de periode '87-'88 tot '92-'93 slechts 31% van de generatiestudenten na één jaar studie. Het slaagpercentage in de eerste kandidatuur voor generatiestudenten en bissers samen bedraagt gemiddeld 39%. Ongeveer 40% van de generatiestudenten breekt de studie voortijdig af (tabel 2). De visitatiecommissie acht het slaagpercentage in de eerste kandidatuur te laag. De visitatiecommissie beveelt aan de

voorlichting aan abiturienten en de extracurriculaire ondersteuning in de eerste kandidatuur, gericht op de problemen, te verbeteren.

In het licht van de strenge selectie in de eerste kandidatuur beoordeelt de commissie ook de slaagpercentages in de tweede kandidatuur van de academiejaren '91-'92 en '92-'93 als minder gunstig.

De slaagcijfers van de eerste licentie zijn gunstig te noemen. Het slaagcijfer in de tweede licentie ligt iets minder gunstig. De eindverhandeling leidt naar het oordeel van de visitatiecommissie tot te veel tijdverlies voor de studenten. In de zelfstudie wordt trouwens vermeld dat meer en meer studenten een extra studiejaar besteden aan het afwerken van hun eindverhandeling. Zoals reeds eerder aangehaald is de commissie van mening dat het proces met betrekking tot het maken van de eindverhandeling meer gestuurd en de begeleiding ervan meer gesystematiseerd dient te worden. Een dergelijke ingreep zou het slaagcijfer in de tweede licentie kunnen verhogen.

*Tabel 2: Slaagpercentages studenten lichamelijke opvoeding (1987/88 - 1992/93)
(verhouding aantal geslaagden t.o.v. het aantal studenten ingeschreven op de rol)*

ACADEMIEJR.	gen.	1e kan	2e kan	1e lic	2e lic
'87-'88	46.2	47.2	78.9	88.9	75.0
'88-'89	29.2	36.1	94.7	100.0	91.7
'89-'90	27.0	32.1	75.0	100.0	84.2
'90-'91	23.3	40.4	88.2	100.0	75.0
'91-'92	38.9	50.9	62.5	94.4	43.8
'92-'93	21.2	26.7	58.1	92.3	81.8

4.4. Gemiddelde studieduur

Van het aantal generatiestudenten behaalt 40% het diploma lichamelijke opvoeding. 60% van de generatiestudenten verlaat de opleiding zonder kwalificatie. Van de gediplomeerden behaalt 52.5% het diploma in de nominaal voorgeschreven studieduur van 4 jaar, 31% overschrijdt deze studieduur met 1 jaar en 16.5% met 2 of meer jaren.

De visitatiecommissie is van oordeel dat, zodra de selectie in de eerste kandidatuur is geschied, de gemiddelde studieduur redelijk goed is. Ook de gemiddelde studieduur zou evenwel verbeterd kunnen worden door het tijdsgebruik met betrekking tot de eindverhandeling te optimaliseren en de onderwerpskeuze en de begeleiding meer te structureren.

5. Studeerbaarheid

5.1. Studietijd

Tabel 3 geeft weer hoeveel uren de student theoretisch zal besteden aan hoorcolleges, oefeningen/werkcolleges (tesamen contacturen) en aan de eindverhandeling in het programma.

Tabel 3: Contacturen en studietijd opleiding lichamelijke opvoeding

STUDIEJAAR	uren Hoor- college	uren Oef./ Werkcol.	totaal contact- uren	eindver- handeling	studietijd
Eerste kandidatuur	405.0	315.0	720.0		1715
Tweede kandidatuur	422.5	300.0	742.5		1710
Eerste licentie					
Sporttraining	420.0	360.0	780.0		1720
Bewegingsbegeleiding van bijzondere groepen en fitheidsbegeleiding	420.0	390.0	810.0		1720
Onderwijs	420.0	405.0	825.0		1720
Sportmanagement	480.0	315.0	795.0		1720
Tweede licentie					
Sporttraining	172.5	420.0	592.5	450	1725
Bewegingsbegeleiding van bijzondere groepen en fitheidsbegeleiding	157.5	472.5	630.0	450	1725
Onderwijs	142.5	435.0	577.5	450	1725
Sportmanagement	172.5	450.0	622.5	450	1725

Via een recente enquête werd binnen de opleiding een analyse gemaakt van de studeerbaarheid van het programma. Uit de gegevens van deze enquête blijkt dat een belangrijk deel van de studenten de totale studiebelasting te hoog vindt. Een deel van de bevraagde studenten vindt de theoretische belasting te hoog, een deel vindt de fysieke belasting te zwaar.

Uit de gesprekken die de visitatiecommissie met de studenten heeft gevoerd, komt naar voor dat vooral de eerste licentie als een zwaar studiejaar wordt ervaren. De studenten met wie de commissie sprak, schrijven dit toe aan de nieuw ingevoerde zelfstudiemethode aan de hand van opdrachten, die, naar hun zeggen, bovenop het bestaande programma komt. De visitatiecommissie heeft zich evenwel geen duidelijk beeld kunnen vormen van de reële situatie. Ze beveelt evenwel aan om de studeerbaarheid van het programma in zijn algemeenheid eens grondig te bestuderen aan de hand van onder meer studietijdmetingen.

5.2. Studievoorlichting en -begeleiding

STUDIEVOORLICHTING

De studievoorlichting aan abiturienten wordt georganiseerd door de opleiding lichamelijke opvoeding in samenwerking met het Adviescentrum voor Studenten. Op info-dagen wordt aan de aspirant-studenten informatie verstrekt over inhoud van het programma, doelstellingen, onderscheiden opleidingsonderdelen en gewenste voorkennis.

Verder wordt er in samenwerking met de Bond voor Lichamelijke Opvoeding een vijfdaags sportkamp georganiseerd dat specifiek voorbereidt op het praktijkgedeelte van de opleiding lichamelijke opvoeding.

Tijdens een introductieweek kunnen de studenten kennis maken met verschillende bewegingsactiviteiten en worden zij voorgelicht over de inhoud van het eerste kandidatuurprogramma.

De visitatiecommissie staat positief ten aanzien van de initiatieven die genomen worden met betrekking tot studiekeuzebegeleiding van abiturienten en aspirant-studenten. Ze heeft evenwel vastgesteld dat de effectiviteit van de voorlichtingsinitiatieven beperkt is. Er blijft een discrepantie bestaan tussen de verwachtingen van de studenten en het reële programma. De visitatiecommissie meent dan ook dat, ondanks de reeds geleverde inspanningen, de voorlichting van studenten verbetering behoeft.

STUDIEBEGELEIDING

Studenten met problemen inzake studiemethode en -organisatie kunnen op individuele basis een beroep doen op het Adviescentrum voor Studenten. Deze dienst adviseert ook bij studieonderbreking en -mislukkingen. Verder geeft hij ook informatie met betrekking tot verder studeren en met betrekking tot beroepsperspectieven. De visitatiecommissie waardeert de initiatieven van het Adviescentrum voor studenten.

Verder kunnen de studenten met allerhande problemen (examens, conflicten, ...) ook terecht bij een ombudspersoon.

De interne studiebegeleiding in de eerste kandidatuur beperkt zich voornamelijk tot het praktijkonderwijs. Voor de theoretische opleidingsonderdelen bestaat geen gestructureerde studiebegeleiding. De studenten kunnen wel op eigen initiatief een beroep doen op de individuele ZAP- en AAP-leden. In het eerste jaar bestaat echter drempelvrees om contact op te nemen met individuele ZAP-leden. Verder werd een peter- of meterschap ingesteld, waarbij studenten uit de hogere jaren de eerstejaarsstudenten begeleiden bij hun studie. De visitatiecommissie acht dit een goed initiatief, maar is van oordeel dat de gestructureerde onderwijsbegeleiding in de eerste kandidatuur dient te worden uitgebouwd. Ook de studenten met wie de commissie sprak, wijzen op de nood aan meer gestructureerde begeleiding. De visitatiecommissie beveelt de opleiding aan hiervan werk te maken.

In de tweede kandidatuur worden de studenten begeleid in het kader van de keuze van een licentieoptie. De studenten met wie de commissie sprak voelen zich evenwel onvoldoende geïnformeerd omtrent de inhoud van de bepaalde opties. In de licenties is het voornamelijk de promotor van de eindverhandeling die instaat voor de begeleiding van de studenten. De commissie vernam dat de meeste contacten tussen ZAP/AAP-leden en studenten, zeker in de licenties, vlot verlopen. Algemeen heerst er een goede sfeer.

6. De faciliteiten

De opleiding beschikt naar het oordeel van de commissie over voldoende onderwijsruimten en practicumlokalen, die evenwel dringend aan vernieuwing toe zijn. Het onderzoeksmateriaal en de apparatuur zijn reeds lang in gebruik en zijn binnenkort aan vervanging toe. Aanbevolen wordt daarvoor de nodige kredieten te voorzien. De sportzalen zijn voldoende in aantal, goed aangepast en up to date. De computerfaciliteiten zijn onvoldoende, maar de commissie vernam dat hieraan gewerkt wordt binnen de opleiding.

De visitatiecommissie heeft begrip voor het standpunt van de opleiding om een eigen bibliotheek binnen de campus HILO uit te bouwen. De commissie stelt zich evenwel vragen over de effectiviteit en efficiëntie van dit initiatief. Het hebben van een aparte bibliotheek, naast de medische bibliotheek, leidt met name tot extra financiële en personele investeringen. Daarenboven is het boeken- en tijdschriftenbestand, naar het oordeel van de commissie, te beperkt. Door de commissie belangrijk geachte tijdschriften ontbreken. Verder blijken de studenten slechts intensief gebruik te maken van de bibliotheekfaciliteiten, en dan in de eerste plaats deze van de medische bibliotheek, bij de aanvang van de werkzaamheden aan hun eindverhandeling. Daarenboven is het voor de studenten interessant om kennis te maken met een grote, goed uitgeruste wetenschappelijke bibliotheek en om de mogelijkheden hiervan te leren benutten.

De visitatiecommissie adviseert de opleiding om een kosten-batenanalyse uit te voeren en op basis van de resultaten te overwegen om de bibliotheek al dan niet onder te brengen in de medische bibliotheek.

7. De afgestudeerden

De afgestudeerden met wie de visitatiecommissie sprak, zijn over het algemeen tevreden met de opleiding die zij kregen. Naar hun oordeel zijn zij goed uitgerust voor een goede aansluiting op de arbeidsmarkt. Zij blijken een diversiteit van functies te kunnen vervullen. Uit een onderzoek dat werd uitgevoerd binnen de opleiding, blijkt dat ongeveer 30% van de afgestudeerden van de laatste 10 jaren in de onderwijssector terecht komt, iets minder dan 40% in de privé-sector (ongeveer 25% in de gezondheidszorg, ongeveer 15% in andere sectoren) en ongeveer 11% in openbare diensten in de sportsector. Een klein aantal afgestudeerden werkt in een openbare dienst buiten de sportsector of oefent een zelfstandig beroep uit. 7.3% van de afgestudeerden van de laatste tien jaren is werkloos.

De opleiding onderhoudt de contacten met de afgestudeerden via de oudstudentenvereniging. Deze contacten worden evenwel nooit systematisch gebruikt in functie van de opbouw van het programma. De visitatiecommissie geeft in overweging om de contacten te systematiseren om op deze wijze een directe terugkoppeling van hun ervaringen naar het onderwijs te verzekeren.

8. De staf

8.1. Personeelsbezetting

De staf/student ratio bedraagt, volgens de gegevens in de zelfstudie 1/15.4. De AAP/ZAP ratio bedraagt ongeveer 1/1, de ATP/ZAP ratio ongeveer 1/2.1.

Het aandeel vrouwen in de staf is naar het oordeel van de visitatiecommissie te klein. Ze beveelt aan het evenwicht vrouwen-mannen in de toekomst te verbeteren.

Tenslotte acht de visitatiecommissie de waaier van specialisaties binnen de staf onvoldoende om de vier opties gedegen in te vullen en/of te realiseren.

Tabel 4: Personeel verbonden aan de werkingstoelagen van de opleiding: absolute aantallen en full-time equivalenten (fte's); bezetting 1994

KATEGORIE	M	V	TOTAAL	
			volt/deelt	fte's
ZAP				
Gewoon hoogleraar	2	-	2/-	2
Hoogleraar	1	-	1/-	1
Hoofddocent	2	1	3/-	3
Totaal	5	1	6/-	6
AAP				
Assistent	3	2	1/4	3.1
Praktijkassist.	11	1	-/12	2.7
Totaal	14	3	1/16	5.8
ATP				
Niveau 1	1	-	1/-	1
Niveau 2 plus	1	-	1/-	1
Niveau 2	3	2	5/-	5
Totaal	5	2	7/-	7

8.2. Personeelsbeleid

De visitatiecommissie waardeert de welwillenheid van de faculteit geneeskunde om de opleiding lichamelijke opvoeding zo veel als mogelijk van middelen te voorzien om de beoogde doelen te realiseren. De commissie betreurt evenwel dat bij de fusie van de opleiding lichamelijke opvoeding met de faculteit geen toekomstgericht personeelsbeleid werd vastgelegd. Ze beveelt aan een dergelijk beleidsplan op te zetten.

BENOEMINGEN EN BEVORDERINGEN

De visitatiecommissie acht de impact van didactische kwaliteiten bij benoemingen en bevorderingen nog te beperkt. Ze heeft echter tot haar genoegen vastgesteld dat de onderwijskwalificaties en -activiteiten een steeds grotere rol bij het carrièrebeleid binnen de universiteit gaan spelen.

ONDERWIJSPROFESSIONALISERING

De visitatiecommissie betreurt dat op het vlak van de onderwijsprofessionalisering geen initiatieven worden genomen.

ONDERWIJSINZET

De visitatiecommissie waardeert de onderwijsinzet van het ZAP en het AAP in de kandidaturen en de licenties. Ze heeft evenwel vastgesteld dat er zeer grote verschillen in de onderwijsbelasting tussen

de individuele ZAP-leden bestaan. Verder heeft zij geconstateerd dat, ondanks de kwantitatief gunstige ATP-omkadering van de opleiding, zowel het ZAP als sommige leden van het AAP te veel belast zijn met logistieke taken. Dit leidt ertoe dat voor de meeste AAP-leden onvoldoende onderzoekstijd beschikbaar is. Het blijkt een bewuste keuze van de opleiding te zijn om sommige AAP-leden hoofdzakelijk te belasten met organisatorische en logistieke taken en andere met onderzoeks- en logistieke taken. De visitatiecommissie heeft evenwel vastgesteld dat slechts één AAP-lid ook daadwerkelijk onderzoek uitvoert.

De visitatiecommissie beveelt aan om een algemene taakanalyse uit te voeren en op basis van deze analyse de taken binnen de opleiding en de faculteit te herschikken. Daarenboven meent zij dat het ATP van de opleiding dient te worden aangemoedigd om zich te herscholen, zodat zij de administratieve en organisatorische taken, die heden door het ZAP en door sommige AAP-leden worden uitgevoerd, op zich kan nemen. Op die wijze zou tijd kunnen vrijgemaakt worden voor onderwijsbegeleiding en onderzoekstaken van het ZAP en AAP. Verder beveelt de commissie aan om een toekomstgericht onderzoeksbeleid te ontwikkelen waarbij alle AAP-leden de wettelijk vastgelegde 50% van hun opdracht aan wetenschappelijk onderzoek kunnen besteden.

9. Internationalisering

De visitatiecommissie is van oordeel dat inspanningen worden geleverd om de internationalisatie uit te bouwen. De deelname van studenten aan internationale uitwisseling is redelijk beperkt. In de zelfstudie wordt vermeld dat het jaarsysteem en een tekort aan flexibiliteit in het Erasmus-programma de uitwisseling bemoeilijken. Tevens wordt aangehaald dat sommige studenten vrezen dat ze een studiejaar zouden moeten overdoen, omdat de leerinhouden van de programma's niet voldoende op elkaar zijn afgestemd. De opleiding heeft daarom het idee geopperd om de internationalisering voornamelijk te laten plaatsvinden in het kader van de eindverhandeling en de stages. De commissie beveelt aan dit idee verder vorm te geven.

10. Interne kwaliteitszorg

10.1. De zelfstudie

De zelfstudie is duidelijk gestructureerd en hoofdzakelijk beschrijvend van aard. Ze geeft een goed overzicht van de ontwikkelingen binnen de opleiding, is slechts in beperkte mate evaluatief en is weinig gericht op het aanbrengen van oplossingen. Sommige delen van de zelfstudie zijn erg summier. De commissie heeft de ontbrekende informatie evenwel kunnen aanvullen tijdens de gesprekken.

De sterkte-zwakte analyse blijft nogal aan de oppervlakte en de sterke en zwakke punten die aan het eind van de zelfstudie worden weergegeven, worden slechts in beperkte mate in de zelfstudie onderbouwd. Tijdens de gesprekken is het voor de commissie duidelijk geworden dat dit deel los staat van de andere hoofdstukken van de zelfstudie en eerder als een weerspiegeling van de ideeën die binnen de opleiding bestaan, dient te worden beschouwd.

De visitatiecommissie betreurt dat de zelfstudie onvoldoende bekend was binnen de hilogeenschap. De commissie beschouwt de zelfstudie als basisdocument van de gehele opleiding en

voert de gesprekken met de verschillende geledingen vanuit die gedachte. Het is dan ook van belang dat iedereen op de hoogte is van de zelfstudie. Daarenboven geeft de zelfstudie een goed beeld van het gehele onderwijs binnen de opleiding en kan ze als vertrekpunt worden gebruikt voor een gedachtenwisseling over de opleiding. De visitatiecommissie beveelt dan ook aan om de zelfstudie alsnog binnen de verschillende geledingen van de opleiding te verspreiden.

10.2. De interne kwaliteitszorg

BETROKKEN RADEN EN COMMISSIES

Blijkens de zelfstudie zijn tal van raden, commissies en werkgroepen op één of ander manier betrokken bij de kwaliteitszorg van het onderwijs. Op opleidingsniveau staat voornamelijk de opleidingscommissie voor de interne kwaliteitszorg in. Binnen deze commissie worden verschillende facultaire onderwijsaangelegenheden, zoals curriculumhervormingen, de aanstelling van lesgevers voor de verschillende opleidingsonderdelen en de onderwijsbeoordelingen, besproken. Ook de studenten zijn in deze commissie vertegenwoordigd.

De visitatiecommissie is van oordeel dat de opleidingscommissie goed functioneert voor wat betreft het aspect curriculumhervormingen. Ze acht het evenwel wenselijk dat de opleidingscommissie, naast het vaststellen van problemen binnen de opleiding zoals bijvoorbeeld het lage slaagpercentage in de eerste kandidatuur, ook acties zou opzetten om deze problemen op te lossen.

Voor wat het bespreken en opvolgen van de onderwijsbeoordelingen betreft, beveelt de visitatiecommissie aan een aparte evaluatiecommissie in het leven te roepen.

De betrokkenheid van de studenten bij de besluitvorming in de opleiding is naar het oordeel van de visitatiecommissie voldoende. Ook de studenten met wie de commissie sprak zijn tevreden over de inspraakmogelijkheden die zij hebben via de opleidingscommissie. De studenten vinden evenwel dat zij te weinig geïnformeerd worden over de uiteindelijke beslissingen die genomen worden. De visitatiecommissie beveelt aan de besluitvorming in voldoende mate naar de studenten terug te koppelen.

ONDERWIJSEVALUATIE

De visitatiecommissie staat positief ten aanzien van de aandacht die aan de interne kwaliteitszorg wordt gegeven.

Ze is van oordeel dat een goed begin werd gemaakt van de evaluatie van het praktijkonderwijs. Sinds het academiejaar '93-'94 wordt dit onderwijs jaarlijks geëvalueerd door de studenten. De visitatiecommissie acht de organisatie van deze evaluatie alsmede de periode waarin ze plaatsvindt goed.

Verder vindt sinds het academiejaar '93-'94 een centraal georganiseerde evaluatie van het theoretische onderwijs door de studenten plaats. De studenten worden hierbij bevroegd over opleidingsonderdelen die in het vorige academiejaar werden onderwezen. Naar het oordeel van de visitatiecommissie is er een te lange periode tussen het gegeven onderwijs en het evaluatiemoment. Om deze reden twijfelt de commissie aan de validiteit en de effecten van de centraal georganiseerde evaluatie. Daarenboven is ze van mening dat door het tijdsverschil heel wat informatie verloren gaat. De visitatiecommissie geeft in overweging om de evaluatie van het theoretisch onderwijs in hetzelfde academiejaar, bij voorkeur direct na afloop van een cursus, uit te voeren als datgene waarin de opleidingsonderdelen worden onderwezen. Hierdoor zou ook informatie worden verkregen van

de studenten die hun studies stopzetten alsmede van studenten die hun studies beëindigen. Dergelijke informatie zou bijvoorbeeld meer duidelijkheid kunnen brengen over de redenen van de lage slaagpercentages in de eerste kandidatuur.

Verder beveelt de visitatiecommissie aan om de terugkoppeling van de resultaten van de evaluatie naar de betrokken docenten en naar het onderwijs te systematiseren en te concretiseren. De commissie is van oordeel dat hier een belangrijke taak is weggelegd voor een nog in te stellen evaluatiecommissie, die hiervoor, in overleg met de faculteit, een betere vorm en methodiek kan ontwikkelen.

11. Organisatorische structuur

De visitatiecommissie stelt zich, voornamelijk op basis van de door haar vastgestelde problemen inzake de relatie tussen onderwijs en onderzoek, inhoudelijke en organisatorische vragen over het bestaan van twee afzonderlijke vakgroepen binnen de opleiding lichamelijke opvoeding.

De commissie heeft met name geconstateerd dat een deel van het onderzoek van de vakgroep 'bewegingsleer en sportpedagogiek' biofysisch van aard is en bijgevolg inhoudelijk en methodologisch kan aansluiten bij het onderzoek binnen de vakgroep 'kinantropometrie'. Verder hebben de ZAP-leden van de vakgroep 'bewegingsleer en sportpedagogiek', omwille van de verscheidenheid van doelstellingen, sterk uiteenlopende taken. Het domein waarbinnen deze ZAP-leden enerzijds onderzoek verrichten en anderzijds onderwijs geven, verschilt.

De commissie adviseert om te onderzoeken of een andere structuur voor het onderzoek en het daaraan gekoppelde onderwijs mogelijk is. Ze is van mening dat de opleiding zich meer dient te profileren op onderzoeksvlak, in die zin dat de sterke punten binnen het aanwezige fundamenteel onderzoek, dat op basis van historische gronden en door de aanwezige expertise een biofysisch accent heeft, dienen te worden uitgebouwd. De commissie geeft daarom in overweging om de twee vakgroepen tot één vakgroep samen te voegen, binnen deze vakgroep een beleid te voeren dat gericht is op het uitbouwen van het aanwezige fundamenteel onderzoek, en hierop de verschillende toepassingsgebieden waarnaar de opleiding zich richt, te enten. De ZAP-leden zouden dan fundamentele onderzoekstaken uitvoeren en zouden daarnaast, de toepassingen in de verschillende gebieden, met de steun van de AAP-leden, kunnen begeleiden.

Binnen een dergelijke structuur kunnen de studenten meer dan heden het geval is, worden ingeschakeld in het fundamenteel onderzoek. In het kader van hun eindverhandeling kunnen zij aldus empirisch onderzoek verrichten op aspecten van het aanwezige fundamenteel onderzoek en vervolgens via een literatuurstudie een relatie leggen tussen het empirisch onderzoek en de toepassingen waarin zij werk willen gaan vinden (zie ook 3.1.).

Tenslotte is de commissie van mening dat de omschakeling tot één vakgroep ook perspectieven opent tot een mogelijke herschikking van het ATP (zie ook 8.2. onderwijsinzet).

12. Samenvatting van conclusies en aanbevelingen

1. De visitatiecommissie is van oordeel dat aan de RUG een opleiding lichamelijke opvoeding van voldoende academisch niveau wordt geboden. In het algemeen beantwoorden de doelstellingen en eindtermen aan de minimumeisen die de commissie met betrekking tot de opleidingen in haar referentiekader heeft geformuleerd en zijn zij te typeren als van academisch niveau. Zij

onderscheiden zich, voornamelijk omwille van de nadruk die in de formulering ervan op het wetenschappelijk onderzoek wordt gelegd, in voldoende mate van een hogeschool-opleiding. De commissie twijfelt evenwel aan de mate van realisatie van de einddoelen gericht op het zelfstandig uitvoeren van het wetenschappelijk onderzoek.

2. Het programma vertoont een goede sequentiële opbouw en samenhang, de verhouding theorie-praktijk lijkt adequaat. In de kandidaturen dient naar het oordeel van de visitatiecommissie de verhouding tussen sociaal-wetenschappelijke opleidingsonderdelen en medisch-biologische opleidingsonderdelen herbekeken te worden.

Via de instelling van de opties in de licenties biedt het programma een voldoende waaier aan keuzemogelijkheden. De aangeboden opties zijn naar het oordeel van de visitatiecommissie evenwel onvoldoende geënt op de aanwezige expertise van het academisch personeel. Voor bepaalde opties bestaat bij de commissie dan ook zorg over een voldoende wetenschappelijke basis. Verder is de visitatiecommissie ook van oordeel dat de resultaten van het binnen de vakgroepen gangbare fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, en dit zowel op het vlak van onderwijs als in de deelname aan onderzoek, onvoldoende doorstromen naar de gehele populatie studenten.

3. In de kandidaturen wordt veel aandacht besteed aan de inhoudelijke invulling van de basisvakken, die in het algemeen van goed niveau zijn. De gemeenschappelijke opleidingsonderdelen zijn, mede door de bijdrage van het ZAP van het toegeleverd onderwijs, toegespitst op de verwachtingen en behoeften van de opleiding lichamelijke opvoeding. Het niveau van de specialisatievakken in de licenties is voldoende. Het praktijkonderwijs is in het algemeen goed verzorgd. Wel pleit de visitatiecommissie voor een betere onderlinge afstemming van de methodiek van de praktijkvakken via regelmatige functioneringsgesprekken tussen het ZAP en de praktijkassistenten.
4. In het algemeen acht de visitatiecommissie de variatie aan werkvormen voldoende tot goed. De methodiek van de interactieve onderwijsvormen, die in de licenties ingang hebben gevonden, verdient evenwel verbetering.

Verder acht de visitatiecommissie het wenselijk dat meer gebruik wordt gemaakt van moderne onderwijsmiddelen - de introductie van nieuwe onderwijstechnologieën vindt slechts langzaam plaats - en dat meer aandacht wordt besteed aan de ontwikkeling van computervaardigheden. Het schriftelijk studiemateriaal moet studeerbaarder gemaakt worden en het gebruik van (internationale) handboeken binnen de opleiding moet meer overwogen worden.

5. De visitatiecommissie heeft zich op grond van het aangeleverde materiaal geen voldoende duidelijk beeld kunnen vormen over het niveau, de inhoud en de representativiteit van de examens. Wel heeft zij vastgesteld dat de regels die bij de deliberatie worden gebruikt niet steeds duidelijk zijn voor de studenten. De visitatiecommissie beveelt aan de criteria die bij de deliberatie worden gebruikt in elk geval bij alle geledingen bekend te maken.
6. Algemeen beschouwd acht de visitatiecommissie het niveau van de eindverhandelingen voldoende, maar sommige eindverhandelingen bevestigen de twijfel van de commissie over de realisatie van de wetenschappelijke doelen die de opleiding zich stelt. Wat de aard van de eindverhandelingen betreft, is de visitatiecommissie van oordeel dat de keuze tussen een empirisch of een literatuuronderzoek te vrijblijvend is. Verder is de commissie van mening dat de eindverhandeling onvoldoende wordt voorbereid in het curriculum. Aan de eindverhandelingen kan geen duidelijke relatie met het onderzoek van de opleiding worden ontleend. De eindverhandelingen zouden volgens de visitatiecommissie meer moeten aansluiten bij het onderzoek binnen de opleiding. De begeleiding van de eindverhandeling gebeurt te

weinig systematisch en er bestaan grote individuele verschillen in de begeleiding en de eisen die aan de eindverhandeling worden gesteld. De visitatiecommissie beveelt aan het proces van het maken van de eindverhandeling meer te sturen, de begeleiding ervan meer te systematiseren en de thematiek van de eindverhandelingen meer te structureren.

7. De organisatie van de stage verloopt klaarblijkelijk niet steeds zoals gepland en de verhouding tussen kijkstage en doe-stage is binnen bepaalde opties en op bepaalde stageplaatsen te verbeteren. Ook de begeleiding van de stage, die sterk individueel bepaald is en verschilt naargelang de optie en de stageplaats, verdient verbetering. Verder is de visitatiecommissie van oordeel dat meer duidelijkheid is vereist omtrent de wijze waarop de stage wordt beoordeeld. Ze beveelt aan expliciete beoordelingsnormen vast te leggen.
8. Het slaagpercentage in de eerste kandidatuur is naar het oordeel van de visitatiecommissie te laag. Ook het slaagpercentage in de tweede kandidatuur acht de visitatiecommissie, in het licht van de strenge selectie in de eerste kandidatuur, voor een aantal academiejaren minder gunstig. De slaagcijfers van de eerste licentie zijn gunstig, deze van de tweede licentie liggen minder gunstig. Naar het oordeel van de visitatiecommissie leidt de eindverhandeling tot te veel tijdverlies voor de studenten, waardoor een aantal van hen een extra jaar besteden aan het afwerken ervan. De gemiddelde studieduur acht de visitatiecommissie redelijk goed. Het slaagpercentage in de tweede licentie alsmede de gemiddelde studieduur zouden volgens de visitatiecommissie kunnen worden verbeterd door het tijdsgebruik met betrekking tot de eindverhandeling te optimaliseren en de onderwerpskeuze en de begeleiding meer te structureren.
9. Wat betreft de studeerbaarheid van het programma beveelt de visitatiecommissie aan deze van het gehele programma eens grondig te bestuderen aan de hand van onder meer studietijdmetingen.
10. Ondanks de vele initiatieven die reeds genomen worden en die door de commissie worden gewaardeerd, resulteert de studievoorlichting niet in een adequaat beeld van de opleiding en van de voorkenniseisen die gesteld worden bij aspirant-studenten. De visitatiecommissie beveelt aan de redenen van de discrepantie tussen de verwachtingen van de studenten en het reële programma te onderzoeken en op basis daarvan de studievoorlichting te verbeteren.
11. De visitatiecommissie heeft waardering voor de centrale studiebegeleidingsinitiatieven. De interne studiebegeleiding in de eerste kandidatuur beperkt zich voornamelijk tot het praktijkonderwijs. Het peter- of meterschap dat werd ingesteld voor de begeleiding van eerstejaarsstudenten bij hun studie acht de visitatiecommissie een goed initiatief, maar ze is van oordeel dat de gestructureerde onderwijsbegeleiding in de eerste kandidatuur dient te worden uitgebouwd. Verder vernam de visitatiecommissie dat de meeste contacten tussen ZAP/AAP-leden en studenten vlot verlopen. Algemeen heerst er een goede sfeer.
12. De onderwijsruimten en practicumlokalen zijn dringend aan vernieuwing en het onderzoeksmateriaal en de apparatuur aan vervanging toe. De visitatiecommissie beveelt aan dat hiervoor de nodige kredieten zouden worden voorzien. De sportzalen zijn voldoende in aantal, goed aangepast en up to date. De computerfaciliteiten zijn onvoldoende, maar hieraan wordt reeds gewerkt binnen de opleiding. Wat de bibliotheek betreft, adviseert de visitatiecommissie om op basis van de resultaten van een kosten-batenanalyse te overwegen om de eigen bibliotheek al dan niet onder te brengen in de medische bibliotheek.
13. De afgestudeerden met wie de visitatiecommissie sprak zijn over het algemeen tevreden met de opleiding die zij kregen en zijn naar hun oordeel goed uitgerust voor een goede aansluiting op de arbeidsmarkt en kunnen een diversiteit aan functies vervullen. De contacten die de opleiding

met haar afgestudeerden onderhoudt, zouden mogelijks gesystematiseerd kunnen worden zodat een directe terugkoppeling van de ervaringen uit het 'veld' naar het onderwijs wordt verzekerd.

14. De commissie heeft vastgesteld dat, ondanks de kwantitatief gunstige ATP-omkadering van de opleiding, het ZAP te veel belast is met logistieke taken. Daarenboven bestaan zeer grote verschillen in de onderwijsbelasting tussen de individuele ZAP-leden. Ook sommige AAP-leden worden te veel belast met logistieke taken, wat er toe leidt dat voor de meeste onder hen onvoldoende onderzoekstijd beschikbaar is. De visitatiecommissie beveelt aan om een algemene taakanalyse uit te voeren en op basis van deze analyse de taken binnen de opleiding en de faculteit te herschikken. Daarenboven is zij van oordeel dat het ATP van de opleiding dient aangemoedigd te worden om zich te herscholen, zodat zij de administratieve en organisatorische taken die heden door het ZAP en door sommige AAP-leden worden uitgevoerd, op zich kan nemen. Tenslotte beveelt de commissie aan om een toekomstgericht onderzoeksbeleid te ontwikkelen waarbij alle AAP-leden de wettelijk vastgelegde 50% van hun opdracht aan wetenschappelijk onderzoek kunnen besteden. Ook ten aanzien van de faculteit Geneeskunde, waaronder de opleiding lichamelijke opvoeding ressorteert, beveelt de visitatiecommissie aan een toekomstgericht beleidsplan voor deze opleiding op te zetten.
15. De visitatiecommissie betreurt dat op het vlak van de onderwijsprofessionalisering geen initiatieven worden genomen. De consequenties van de beoordeling van didactische kwaliteiten bij benoemingen en bevorderingen acht de commissie nog te beperkt.
16. Met betrekking tot de internationalisering worden inspanningen geleverd om deze verder uit te bouwen. De visitatiecommissie beveelt in dit opzicht aan om het idee van de opleiding om de internationalisering voornamelijk te laten plaatsvinden in het kader van de eindverhandeling verder vorm te geven.
17. De visitatiecommissie staat positief ten aanzien van de aandacht die aan de interne kwaliteitszorg wordt gegeven. De opleidingscommissie, die op het niveau van de opleiding instaat voor de interne kwaliteitszorg, functioneert naar het oordeel van de visitatiecommissie goed voor wat betreft het aspect curriculumhervorming. Deze commissie zou evenwel naast het vaststellen van problemen binnen de opleiding, ook acties moeten opzetten om deze problemen op te lossen. Verder is de visitatiecommissie van oordeel dat een goed begin werd gemaakt met de evaluatie van het praktijkonderwijs. De commissie twijfelt evenwel aan de validiteit en de effecten van de centraal georganiseerde evaluatie van het theoretisch onderwijs. Ze geeft in overweging het evaluatiemoment direct te laten plaatsvinden na het gegeven onderwijs. Voor wat het bespreken en opvolgen van de onderwijsbeoordelingen betreft, beveelt de visitatiecommissie aan een aparte evaluatiecommissie in het leven te roepen.
18. De betrokkenheid van studenten bij de besluitvorming in de opleiding is naar het oordeel van de visitatiecommissie voldoende. Wel beveelt ze aan de besluitvorming in voldoende mate naar de studenten terug te koppelen.
19. Tenslotte stelt de visitatiecommissie zich, voornamelijk op basis van de door haar vastgestelde problemen inzake de relatie tussen onderwijs en onderzoek, inhoudelijke en organisatorische vragen over het bestaan van twee afzonderlijke vakgroepen binnen de opleiding lichamelijke opvoeding. Ze geeft in overweging om de twee vakgroepen tot één vakgroep samen te voegen, binnen deze vakgroep een beleid te voeren dat gericht is op het uitbouwen van het aanwezige fundamenteel onderzoek, en hierop de verschillende toepassingsgebieden waarnaar de opleiding zich richt, te enten.

Vrije Universiteit Brussel
*De opleiding lichamelijke opvoeding binnen het hoger instituut
voor lichamelijke opvoeding en kinesitherapie -
Instituut voor bewegings- en sportwetenschappen*

---

0. Situering

De opleiding lichamelijke opvoeding ressorteert samen met de opleiding motorische revalidatie en kinesitherapie onder het hoger instituut voor lichamelijke opvoeding en kinesitherapie - instituut voor bewegings- en sportwetenschappen (HILOK). Het HILOK omvat drie departementen met telkens twee vakgroepen, met name:

- Departement 'Bewegingsvorming en Sportpedagogiek':
  - vakgroep 'Bewegingsvorming en Sporttraining'
  - vakgroep 'Bewegingsagogiek, Sport en Vrijtijdsbeleid'
- Departement 'Functionele en Ontwikkelingskinantropologie':
  - vakgroep 'Biometrie en Biomechanica'
  - vakgroep 'Experimentele Anatomie'
- Departement 'Klinische Bewegingswetenschappen':
  - vakgroep 'Menselijke fysiologie en Algemene biologische scheikunde'
  - vakgroep 'Motorische revalidatie en Kinesitherapie'

1. Doelstellingen en eindtermen

1.1. Doelstellingen en eindtermen

Het instituut streeft ernaar om studenten op te leiden die, in de setting van de bewegingsopvoeding en -behandeling, voornamelijk in staat zijn wetenschappelijk onderbouwde leiding te geven aan de

ontwikkeling, verbetering, uitvoering en begeleiding van programma's en die daarnaast ook onderzoek kunnen uitvoeren naar de werking en het effect van programma's.

De algemene doelstelling van het instituut wordt in de zelfstudie als volgt omschreven: 'vorming, wetenschappelijk onderzoek en dienstverlening verzekeren in alle facetten van de bewegingswetenschappen'. Deze doelstelling wordt via de toepassing en integratie van kennis, modellen en methoden uit de medisch-biologische en de humane wetenschappen in relatie met de specifieke benadering eigen aan de bewegingswetenschappen, gerealiseerd.

Niettegenstaande er een veelheid aan doelstellingen en eindtermen is geformuleerd, is de systematiek en de hiërarchie ervan niet duidelijk. De visitatiecommissie acht eveneens de specifieke doelstellingen en eindtermen onvoldoende helder en duidelijk geformuleerd. Dit geldt in het bijzonder voor de specifieke doelstellingen van de afstudeervarianten. De specifieke eindtermen per afstudeervariant ontbreken; enkel de specifieke eindtermen van de opleiding lichamelijke opvoeding zijn weergegeven. De relatie tussen de algemene eindtermen van de opleiding en de specifieke eindtermen lichamelijke opvoeding is evenwel onduidelijk.

De visitatiecommissie beveelt aan om de eindtermen van de afstudeervarianten te formuleren, de onderwijskundige opzet van de doelstellingen en eindtermen te verbeteren en de relatie tussen doelstellingen - eindtermen en tussen eindtermen onderling te verduidelijken.

In het algemeen beantwoorden de doelstellingen en eindtermen aan de minimumeisen die de commissie met betrekking tot de opleidingen in haar referentiekader heeft geformuleerd. Wel is de commissie van mening dat, niettegenstaande de algemene doelstelling het wetenschappelijk karakter van de opleiding benadrukt, de wetenschappelijke component niet in alle specifieke doelstellingen en eindtermen in voldoende mate aan bod komt.

Tenslotte is de commissie van oordeel dat de doelstellingen van de opleiding voldoende bekend zijn bij de studenten.

1.2. Vertaling van doelstellingen en eindtermen in het programma

De vertaling van de eindtermen in de concrete opleidingsonderdelen ontbreekt volledig, hetgeen in de zelfstudie wordt erkend.

De visitatiecommissie acht het gewenst dat van de operationalisering van de doelstellingen en eindtermen werk wordt gemaakt. Hierbij beveelt zij aan om de inhoud van de afstudeervarianten en de voorbereiding erop opnieuw in kaart te brengen.

Naar het oordeel van de visitatiecommissie biedt het programma in zijn geheel voldoende mogelijkheden om het probleemoplossend vermogen van de student te ontwikkelen en om het onafhankelijk en kritisch denken aan te scherpen. De gerichtheid van het programma op het bevorderen van het zelfstandig leren en werken zou verbeterd kunnen worden. Ook de opleiding zelf vindt dat zij de studenten meer moet aanzetten tot zelfstudie en zelfwerkzaamheid.

Tenslotte is de visitatiecommissie van mening dat het programma, onder meer via de verschillende afstudeervarianten, voldoende zicht biedt op de samenhang tussen de opleiding en de latere beroepsuitoefening.

2. Het programma

2.1. Opbouw van het programma

Het huidige onderwijsprogramma van de opleiding lichamelijke opvoeding ging van start in 1993 na een programmahervorming.

Het programma van de opleiding valt uiteen in twee fasen. De eerste fase, de kandidaturen, omvat twee studiejaar en behelst een voor alle studenten verplicht programma. Hierin wordt een algemene basisvorming aan de studenten gegeven via medisch-biologische en humaan-wetenschappelijke opleidingsonderdelen. Verder worden de studenten vertrouwd gemaakt met de bewegingsvorming en de didactiek en methodiek van sport- en bewegingsactiviteiten.

In de tweede fase, de licenties, die eveneens twee studiejaar omvat, ligt de klemtoon op de gespecialiseerde vorming. Het licentieprogramma bestaat uit een gemeenschappelijk basisprogramma naast, en dit vanaf de tweede licentie, vijf afstudeervarianten, met name 'fitheids- en gezondheidsopvoeding', 'bewegingsagogiek voor andersvaliden', 'bewegingsagogiek voor bewegingsrecreanten', 'training en coaching' en 'sportmanagement', een aantal keuze-onderdelen, de eindverhandeling en stage.

Naar het oordeel van de visitatiecommissie vertoont het programma voldoende samenhang en een voldoende sequentiële opbouw, die evenwel in het licht van de afstudeervarianten verdere uitwerking behoeft. De verhouding tussen sociaal-wetenschappelijke en medisch-biologische opleidingsonderdelen in de kandidaturen is, volgens de visitatiecommissie, onevenwichtig, in het nadeel van de eerste groep. De visitatiecommissie is van mening dat multidisciplinaire kennis met een voldoende sociaal-wetenschappelijke basis nodig is voor een integraal inzicht in het menselijk bewegen. Ze beveelt daarom aan de sociaal-wetenschappelijke component in het programma te versterken door ze een goter aandeel in het curriculum te geven enerzijds en de continuïteit van deze component doorheen het programma te waarborgen anderzijds.

Via de afstudeervarianten in de tweede licentie wordt, naar het oordeel van de visitatiecommissie, een goede waaier aan keuzemogelijkheden aangeboden.

Verder heeft de commissie vastgesteld dat aan de geïntegreerde werkperiode wintersporten zowel in de eerste en als in de tweede licentie telkens drie studiepunten worden besteed. Het komt de commissie voor dat dit ten opzichte van de overige onderdelen veel is. De studenten met wie de commissie sprak, vinden het evenwel een pluspunt dat zij de mogelijkheid krijgen om tijdens hun opleiding daarmee ook een skidiploma te behalen.

De visitatiecommissie acht het positief dat getracht wordt het programma, via de verschillende afstudeervarianten die resulteren uit de programmahervorming, beter af te stemmen op de arbeidsmarkt. Naar haar oordeel worden er evenwel te veel varianten aangeboden in relatie tot de aanwezige expertise bij het academisch personeel. Voor bepaalde afstudeervarianten bestaat bij de commissie dan ook zorg over een voldoende wetenschappelijke basis. Hieraan kan tegemoet gekomen worden door de experise van het ZAP te veranderen of het aantal afstudeervarianten te verminderen.

De visitatiecommissie beveelt aan om niet meer afstudeervarianten in te richten dan ook daadwerkelijk kan worden begeleid. Verder acht de visitatiecommissie het gewenst dat de relatie van de afstudeervarianten met andere ontwikkelingen op het gebied van de bewegings- en sportwetenschappen binnen de VUB wordt verduidelijkt.

2.2. Inhoud van het programma

De visitatiecommissie acht het algemeen niveau van het programma voldoende. Wel is de visitatiecommissie van mening dat er, zoals trouwens in de zelfstudie wordt vermeld, te veel inhoudelijke overlappings tussen opleidingsonderdelen voorkomen. Ze beveelt aan via onderling overleg de opleidingsonderdelen inhoudelijk beter op elkaar af te stemmen. Hierdoor zou ook ruimte vrij komen om de sociaal-wetenschappelijke component in het programma te versterken. De studenten met wie de commissie sprak, zijn in het algemeen tevreden tot zeer tevreden over hun opleiding. Wel vinden zij dat in het kandidatuuronderwijs de relatie tussen het theoretisch onderwijs en het praktijkonderwijs onvoldoende wordt gelegd. De visitatiecommissie beveelt aan de integratie van het theoretisch en praktisch onderwijs te verbeteren. Verder geven de studenten aan dat de praktijkonderdelen op het vlak van de sport te eenzijdig naar het onderwijs verwijzen. Ook de visitatiecommissie is van oordeel dat de praktijkonderdelen alsmede de stage in de eerste licentie te sterk onderwijsgericht zijn, zeker gezien het kleine percentage afgestudeerden dat in de onderwijssector werk vindt. Verder heeft de visitatiecommissie geconstateerd dat het praktijkonderwijs, met uitzondering van enkele onderdelen, afzonderlijk voor meisjes en jongens wordt georganiseerd. De commissie is van mening dat in het licht van co-educatie en eventuele co-instructie in het secundair onderwijs, de studenten ook zouden moeten leren gezamenlijk te oefenen. Een dergelijke aanpak is zeker vanuit pedagogisch standpunt aanbevelenswaardig, maar kan tevens een vermindering van de onderwijsbelasting met zich meebrengen.

Verder is de commissie van mening dat er een discrepantie bestaat tussen het tijdstip waarop de keuze van een onderwerp van de eindverhandeling plaatsvindt en het tijdstip van de keuze van de afstudeervariant. De visitatiecommissie is met name van oordeel dat de keuze van de eindverhandeling na de keuze van de afstudeervariant dient plaats te vinden, waardoor de koppeling eindverhandeling-afstudeervariant versterkt kan worden.

Ze geeft daarom de volgende opleidingsstructuur in overweging:

- kandidaturen: een algemene basisopleiding, zoals heden gangbaar, voor alle studenten;
- eerste semester van de eerste licentie: een start van de specialisatie via de bestaande stage in onderwijsinstellingen die zou worden omgevormd tot:
  - een stage van 30u in het onderwijs, gericht op de ontwikkeling van sociale vaardigheden, en
  - een stage van 30u in de richting van de afstudeervariant, gericht op een eerste kennismaking met de gekozen specialisatie;
- tweede semester van de eerste licentie: keuze van het onderwerp van de eindverhandeling;
- tweede licentie: de eigenlijke specialisatie (afstudeervariant).

Tenslotte is de visitatiecommissie van oordeel dat de resultaten van het lopend onderzoek explicieter dienen te worden teruggekoppeld naar het onderwijs. De resultaten van het gangbare wetenschappelijk onderzoek stromen, naar haar mening, onvoldoende door naar de gehele populatie studenten en dit zowel op het vlak van onderwijs als in de deelname aan onderzoek in het kader van de wetenschappelijke stage.

2.3. Gebruikte werkvormen

Blijkens de tabellen in de zelfstudie is het hoorcollege met daaraan gekoppelde practica en oefeningen de meest gehanteerde werkvorm in de eerste en de tweede cyclus. Het onderwijs in de

bewegingsvorming betreft praktijkonderwijs. De computer wordt voor enkele opleidingsonderdelen ingeschakeld.

In het algemeen acht de visitatiecommissie de variatie aan werkvormen voldoende. Wel is ze van oordeel dat de studenten meer aangezet zouden kunnen worden tot zelfstudie en zelfwerkzaamheid. De opleiding is zich hier evenwel van bewust.

Verder is de commissie van oordeel dat er binnen het programma voldoende aandacht wordt besteed aan het bijbrengen van schriftelijke en mondelinge uitdrukingsvaardigheden. Ook de aandacht voor de ontwikkeling van computervaardigheden acht de commissie voldoende.

Tenslotte is het de visitatiecommissie opgevallen dat onderwijsmateriaal dat de commissie getoond werd bijna uitsluitend bestond uit zelf opgestelde syllabi en cursussen. Ze beveelt aan het gebruik van (internationale) handboeken binnen de opleiding gebruikelijker te maken.

2.4. Toetsing

Naar het oordeel van de visitatiecommissie beantwoorden de examenvormen aan de inhoud en de doelstellingen van de opleidingsonderdelen. Het niveau van de examens is voldoende en de inhoud ervan is in voldoende mate afgestemd op het toetsen van inzicht.

Wel acht de visitatiecommissie het aangewezen dat het toezicht bij de schriftelijke examens in de eerste en de tweede kandidatuur wordt verbeterd.

3. Eindverhandeling en stage

3.1. Eindverhandeling

Op basis van de eindverhandelingen die de visitatiecommissie heeft bestudeerd, komt zij tot de vaststelling dat de kwaliteit en het niveau ervan zeer sterk verschillen. Algemeen beschouwd acht zij het niveau van de eindverhandelingen wel voldoende, maar sommige eindverhandelingen beantwoorden niet aan de eisen die aan een wetenschappelijke verhandeling gesteld mogen worden.

De visitatiecommissie is van mening dat de voorbereiding van de eindverhandeling verbetering behoeft. Naar haar oordeel wordt in de tweede kandidatuur te beperkte aandacht gegeven aan de opleidingsonderdelen statistiek en research methodologie. In de eerste licentie zou de keuze van de eindverhandeling beter kunnen worden voorbereid via een stage van 30u in de richting van de afstudeervariant (zie 2.2.).

Verder is de commissie van oordeel dat er een te grote waaier aan onderwerpen van eindverhandelingen voorkomt, die niet steeds bij de aanwezige expertise van het ZAP aansluiten. Ze beveelt aan om de aangeboden onderwerpen van de eindverhandelingen te groeperen in functie van de afstudeervarianten, zodat de studenten de mogelijkheid krijgen zich beter te profileren in de door hen gekozen specialisatie, en in functie van de aanwezige deskundigheden binnen de vakgroepen. Daarenboven meent de visitatiecommissie dat de ZAP-leden normalerwijze enkel onderwerpen zouden mogen aanbrengen die ze zelf kunnen begeleiden.

Wat betreft de aard van de eindverhandelingen, beveelt de visitatiecommissie aan de studenten zowel een empirische als een literatuurstudie te laten uitvoeren. De commissie is met name van oordeel dat een licentiaat lichamelijke opvoeding moet hebben aangetoond dat hij of zij beide

vormen van onderzoek voldoende beheerst. Het uitvoeren van enkel een literatuurstudie zou naar het oordeel van de visitatiecommissie slechts in uitzonderlijke gevallen en op speciaal verzoek kunnen toegestaan worden.

Verder is de visitatiecommissie van oordeel dat de eindverhandelingen zo veel mogelijk moeten aansluiten bij het lopend onderzoek binnen de opleiding.

Concreet beveelt de visitatiecommissie daarom aan de studenten voor het empirisch gedeelte van hun eindverhandeling in lopend onderzoek binnen de opleiding in te schakelen, en hen daarnaast een op de gekozen afstudeervariant toepassingsgerichte literatuurstudie te laten uitvoeren. Verder geeft de commissie in overweging om de studenten per twee te koppelen en hen samen een eindverhandeling te laten maken. Een dergelijke werkwijze is naar het oordeel van de commissie niet enkel leerrijk voor de studenten, maar leidt tevens tot een vermindering van de begeleidingstijd van het ZAP.

De begeleiding van de eindverhandeling is sterk verschillend van het ene tot het andere ZAP-lid. De eisen die aan de eindverhandeling worden gesteld zijn duidelijk vastgelegd, maar de visitatiecommissie heeft vastgesteld dat deze niet door allen worden gevolgd. Ook de studenten met wie de commissie sprak, wijzen op grote verschillen in de begeleiding en in de eisen die door de individuele ZAP-leden aan de eindverhandelingen worden gesteld, wat leidt tot het ontstaan van bepaalde keuzepatronen. De visitatiecommissie beveelt aan om de begeleiding beter te structureren. Verder acht zij het aangewezen dat ook de begeleiding van de eindverhandeling onderwerp zou zijn van de centraal georganiseerde onderwijsbeoordeling en dat aan de resultaten ervan de nodige consequenties worden gekoppeld. Dit zou er in het uiterste geval toe kunnen leiden dat een lid van het ZAP desgevallend het recht verliest om eindverhandelingen te begeleiden (zie ook 10.2.).

Tenslotte is de visitatiecommissie van oordeel dat de beoordeling van de door haar bestudeerde eindverhandelingen te hoog is in relatie tot de kwaliteit ervan. Gebleken is dat deze eindverhandelingen bijna systematisch hoger worden gewaardeerd door de opleiding dan door de commissie. De commissie heeft begrip voor de argumenten die ter verklaring van deze verschillen worden aangehaald door de opleiding, maar is van oordeel dat dit de beoordeling van het eindproduct niet mag beïnvloeden. Verder heeft de visitatiecommissie de indruk dat de afspraken met betrekking tot de beoordeling van de eindverhandeling aanleiding geven tot anomalieën. Ze beveelt aan een betere onderlinge afstemming in de beoordelingen na te streven.

3.2. Stage

De stages van de opleiding lichamelijke opvoeding worden per afstudeervariant georganiseerd. Zowel de voorbereiding, de organisatie als de begeleiding van de stage lijken de visitatiecommissie voldoende tot goed te zijn.

Enkel voor wat betreft de invulling van de stage binnen de afstudeervariant 'training en coaching', meer in het bijzonder de externe stage die wordt georganiseerd wanneer een minder algemene sport wordt gekozen, blijken zich soms problemen te stellen. De visitatiecommissie beveelt aan hieraan de nodige aandacht te besteden.

4. De student en zijn/haar onderwijs

4.1. Instroom, totaal aantal studenten en kwaliteit van de instroom

Tabel 1: Totaal aantal studenten lichamelijke opvoeding ⁽⁷⁾

ACADEMIEJR.	gen.	1e kan	2e kan	1e lic	2e lic	tot.
'88-'89	24	36	14	21	20	91
'89-'90	31	42	17	13	20	92
'90-'91	21	36	22	12	16	86
'91-'92	22	32	19	16	14	81
'92-'93	32	42	19	16	16	93
'93-'94	32	45	33	14	19	112

Over de periode '88-'89 tot '93-'94 schreven zich per academiejaar gemiddeld 27 generatiestudenten in voor de opleiding lichamelijke opvoeding (tabel 1). Opvallend is dat de instroom gedurende deze periode relatief grote schommelingen vertoont. Het aandeel meisjesstudenten in het aantal generatiestudenten lichamelijke opvoeding bedraagt over de periode '88-'89 tot '93-'94 gemiddeld 45%. Uitschieters zijn het academiejaar '88-'89 met 71% en het academiejaar '91-'92 met 59%. In het academiejaar '93-'94 bedraagt het aandeel meisjesstudenten in het aantal generatiestudenten lichamelijke opvoeding slechts 37%.

In de zelfstudie wordt vermeld dat deficiënties op het vlak van instromende studenten zich voornamelijk situeren op het vlak van voorkennistekorten. De visitatiecommissie vindt het positief dat reeds in een vroeg stadium wordt getracht om dergelijke tekorten op te sporen aan de hand van voorkennistoetsen. Verder wordt ook aangegeven dat individuele deficiënties worden vastgesteld op het vlak van de fysieke conditie en de motorische vaardigheden.

4.2. Slaagcijfers en rendementen

Tabel 2: Slaagpercentages studenten lichamelijke opvoeding (1987/88 - 1992/93)
(verhouding aantal geslaagden t.o.v. het aantal studenten ingeschreven op de rol)

ACADEMIEJR.	gen.	1e kan	2e kan	1e lic	2e lic
'87-'88	25.0	40.0	90.5	100.0	73.7
'88-'89	41.7	38.9	64.3	81.0	90.0
'89-'90	35.5	40.5	70.6	100.0	80.0
'90-'91	38.1	41.7	77.3	100.0	87.5
'91-'92	45.5	46.9	84.2	100.0	100.0
'92-'93	71.9	64.3	73.7	100.0	100.0

(7) Gegevens afkomstig uit de VL.I.R.-statistieken.

De eerste kandidatuur heeft een duidelijk selecterende functie. Gemiddeld slaagt over de periode '87-'88 tot '92-'93 slechts 42% van de generatiestudenten na één jaar studie. Het slaagpercentage in de eerste kandidatuur voor generatiestudenten en bissers samen bedraagt gemiddeld 58%. Ongeveer 46% van de generatiestudenten breekt de studie voortijdig af (tabel 2). Opvallend is dat het slaagpercentage eerstejaarsstudenten in het academiejaar '92-'93 plotseling sterk gestegen is. Voor deze plotse stijging werden aan de visitatiecommissie allerlei verklaringen gegeven, maar het is de commissie niet duidelijk geworden wat de juiste oorzaak ervan is. Recent verkregen gegevens geven aan dat het slaagpercentage in '93-'94 evenwel terug gedaald is tot ongeveer 53%.

Algemeen beschouwd acht de visitatiecommissie de slaagpercentages in de tweede kandidatuur, de eerste licentie, en de tweede licentie en dit vooral in de twee laatste academiejaren, gunstig.

4.4. Gemiddelde studieduur

Van het aantal generatiestudenten behaalt ongeveer 49% het diploma lichamelijke opvoeding. 51% van de generatiestudenten verlaat de opleiding zonder kwalificatie. Van de gediplomeerden behaalt ongeveer 54% het diploma in de nominaal voorgeschreven studieduur van 4 jaar, 27% overschrijdt deze studieduur met 1 jaar en 19% met 2 of meer jaren.

De visitatiecommissie is van oordeel dat, zodra de selectie in de eerste kandidatuur is geschied, de gemiddelde studieduur aanvaardbaar is.

5. Studeerbaarheid

5.1. Studietijd

Tabel 3 geeft weer hoeveel uren de student theoretisch zal besteden aan hoorcolleges, oefeningen/werkcolleges (tesamen contacturen) en aan de eindverhandeling in het programma.

Naar het oordeel van de visitatiecommissie komt de reële studietijd binnen de verschillende studiejaar overeen met de begrote studietijd. De visitatiecommissie vernam evenwel van de studenten met wie zij sprak dat zij de belasting tussen de verschillende afstudeervarianten in de tweede licentie als onevenwichtig ervaren. Dit zou mede hun keuzegedrag bepalen. De visitatiecommissie beveelt aan de onderlinge afstemming voor wat betreft omvang en studiebelasting tussen de afstudeervarianten te verbeteren. Ze is van mening dat het recent opgestarte pilootonderzoek in verband met studietijdmetingen hier een goede bijdrage aan kan leveren.

5.2. Studievoorlichting en -begeleiding

STUDIEVOORLICHTING

De studievoorlichting aan abiturienten wordt verstrekt op centraal georganiseerde infodagen en via een aantal voorlichtingsbrochures. De visitatiecommissie heeft bijzondere waardering voor de initiatieven die genomen worden met betrekking tot studiekeuzevoorlichting aan abiturienten.

Tabel 3: Contacturen en studietijd opleiding lichamelijke opvoeding ⁽⁸⁾

STUDIEJAAR	uren Hoor- college	uren Oef./ Werkcol.	totaal contact- uren	eindver- handeling	studietijd
Eerste kandidatuur	255	445	700		1625
Tweede kandidatuur	240	565	805		1620
Eerste licentie	255	560	815		1610
Tweede licentie					
Fitheids en gezondheids- opvoeding	210	370	580	450	1605
Bewegingsagogiek voor andersvaliden	225	340	565	450	1600
Bewegingsagogiek voor Recreanten	195	385	580	450	1585
Training en coaching	180	355	535	450	1570
Sportmanagement	240-255	310-340	550-565	450	1615

Aan beginnende eerste kandidatuurstudenten wordt tijdens een introductieweek informatie over verschillende onderwijsaspecten, de noodzakelijke voorkennis en de programmamogelijkheden verstrekt, en worden tevens een aantal inleidingslessen met betrekking tot de leerinhouden in de eerste kandidatuur gedoceerd. Tijdens deze introductieweek wordt ook aandacht besteed aan de verschillende beroepsuitwegen.

De visitatiecommissie staat positief ten aanzien van de activiteiten in het kader van de opvang van instromende studenten. Zij vernam evenwel van de studenten met wie zij sprak dat het programma meer theoretisch gericht is dan zij verwacht hadden. De commissie beveelt aan ook aan dit aspect voldoende aandacht te besteden tijdens de voorlichtingsactiviteiten.

STUDIEBEGELEIDING

De dienst voor Studie-advies richt een aantal trainingen in met betrekking tot studiemethode en studieplanning. Deze dienst staat tevens in voor de begeleiding van studenten tijdens de studies. De visitatiecommissie acht de activiteiten binnen de dienst voor Studie-advies waardevol. Ze vernam evenwel dat weinig gebruik wordt gemaakt van de begeleiding binnen deze dienst. De reden die hiervoor wordt aangehaald is de goed uitgebouwde interne studiebegeleiding binnen het HILOK.

Voor de interne studiebegeleiding tijdens de eerste kandidatuur bestaat namelijk een bijzonder begeleidingsprogramma. Verschillende leden van het AP en de facultaire ombudspersoon zijn in dit programma ingeschakeld. Binnen dit programma wordt een intensieve begeleiding aan de studenten gegeven gaande van het aanbieden van voorkennistoesten en het bespreken van de resultaten ervan, het aanbrenge van aangepaste studiemethoden, het organiseren van herhalingslessen, herhaal- en inhaalpractica, het evalueren van de individuele voortgang van de studenten tot het opsporen van risicostudenten. Verder kunnen de studenten gebruik maken van het zelfstudiecentrum wetenschappen dat opgericht werd om het onderwijs in de kandidaturen te ondersteunen.

(8) Gegevens afgeleid uit het collegerooster 1994-1995.

De visitatiecommissie is van oordeel dat de interne studiebegeleiding tijdens de eerste kandidatuur uitstekend is georganiseerd en goed functioneert.

De studiebegeleiding binnen de opleiding steunt verder voornamelijk op persoonlijke contacten tussen ZAP/AAP en studenten. Door de relatieve kleinschaligheid en door de actieve en open houding van het ZAP en het AAP verlopen de contacten met en de begeleiding van de studenten zeer vlot. Ook de studenten waarderen deze openheid ten zeerste en zijn tevreden over de studiebegeleiding.

Verder kunnen de studenten met allerhande problemen (examens, conflicten, ...) terecht bij een centrale ombudspersoon. Van deze mogelijkheid blijkt evenwel weinig gebruik te worden gemaakt.

6. De faciliteiten

Het HILOK is qua infrastructuur en faciliteiten verdeeld over twee campussen⁽⁹⁾. De opleiding beschikt naar het oordeel van de commissie over goed uitgeruste onderwijsruimten. De practicumlokalen geven een up to date indruk. Wel heeft de visitatiecommissie de indruk dat de vakgroep 'Bewegingsagogiek, Sport en Vrijtijdsbeleid' met ruimtegebrek te kampen heeft. Het lijkt haar aanbevelingswaardig om de verdeling van de beschikbare ruimtes over de vakgroepen heen te herbekijken. De computerfaciliteiten zijn naar het oordeel van de visitatiecommissie voldoende en goed toegankelijk voor alle studenten.

Wat betreft de sportinfrastructuur is de visitatiecommissie van mening dat in het gebruik ervan de opleiding lichamelijke opvoeding voorrang dient te krijgen op de uitbesteding ervan aan derden.

Het documentatiecentrum van het HILOK is naar het oordeel van de visitatiecommissie goed qua toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid, het boeken- en tijdschriftenbestand is voldoende. De visitatiecommissie meent evenwel dat er een te zwakke bibliotheekcultuur aanwezig is bij de studenten. Ook de studenten met wie de commissie sprak, wijzen hierop. Verder heeft de visitatiecommissie geconstateerd dat het bestaan van een documentatiecentrum binnen het HILOK onvoldoende bekend is bij de kandidatuurstudenten. Ze beveelt aan om de eerstejaarstudenten bij de aanvang van het academiejaar te introduceren in het bibliotheekgebruik en hen tijdens hun studies te stimuleren om wetenschappelijke literatuur te raadplegen.

7. De afgestudeerden

De afgestudeerden met wie de visitatiecommissie sprak, zijn over het algemeen tevreden met de opleiding die zij kregen. Naar hun oordeel zijn zij goed uitgerust voor een goede aansluiting op de arbeidsmarkt en kunnen zij een diversiteit van functies vervullen.

Uit een enquête, die in het kader van de visitatie werd uitgevoerd, blijkt dat iets meer dan 48% van de afgestudeerden van de laatste 5 jaren in de sportsector (BLOSO, provinciale diensten, privé-

---

(9) De visitatiecommissie heeft enkel een bezoek gebracht aan de Campus te Etterbeek. Zij heeft evenwel, via de gesprekken die zij met de studenten heeft gevoerd, de indruk gekregen dat de infrastructuur te Jette goed is verzorgd.

clubs, sportmanagement, verkoop) terecht komt, ongeveer 23% in de medisch-paramedische sector (kine, podologie, biomedische research), en 6% in het onderwijs. Ongeveer 19% van de afgestudeerden studeert verder, in hoofdzaak in een paramedische opleiding. 7.5% van de afgestudeerden van de laatste vijf jaren is werkloos.

De opleiding onderhoudt de contacten met de afgestudeerden via een facultaire studentenvereniging en via de algemene oudstudentenvereniging. De visitatiecommissie acht het positief dat deze contacten er zijn.

8. De staf

8.1. Personeelsbezetting

Tabel 4: Personeel verbonden aan de werkingstoelagen van de opleiding: absolute aantallen en full-time equivalenten (fte's); bezetting 1994

CATEGORIE	M	V	TOTAAL	
			volt/deelt	fte's
ZAP				
Gewoon hoogleraar	5	-	5/-	
Hoogleraar	4	1	3/2	
Hoofddocent	4	1	2/3	
Docent	5	1	4/2	
Totaal	18	3	14/7	14.45
AAP				
Assistent	10	7	2/15	
Praktijkassist.	3	-	-/3	
Doctor-assist.	1	-	-/1	
Totaal	14	7	2/19	8.4
ATP				
Verv. kader	2	-	2/-	
Niveau 2	1	1	2/-	
Niveau 3	2	3	5/-	
Niveau 4	1	5	6/-	
Niveau 5	1	-	1/-	
Niveau 6	-	1	1/-	
Niveau 7	1	-	-/1	
Totaal	8	10	17/1	17.?

De staf/student ratio bedraagt, volgens de gegevens in de zelfstudie 1/11.53. De AAP/ZAP ratio bedraagt 1/1.7, de ATP/ZAP ratio 1/2.1.

Het aandeel vrouwen in de staf is naar het oordeel van de visitatiecommissie te klein. Ze beveelt aan er naar te streven dit aandeel in de toekomst te vergroten.

Tenslotte acht de visitatiecommissie de waaier van specialisaties binnen de staf onvoldoende om de vijf afstudeervarianten gedegen in te vullen en/of te realiseren.

8.2. Personeelsbeleid

BENOEMINGEN EN BEVORDERINGEN

De visitatiecommissie vindt het positief dat aandacht wordt gegeven aan didactische kwaliteiten bij benoemingen en bevorderingen. Ze is evenwel van oordeel dat de rol van onderwijskwalificaties in het bevorderings- en benoemingsbeleid dient te worden veralgemeend en geofficialiseerd.

ONDERWIJSPROFESSIONALISERING

De visitatiecommissie staat positief ten aanzien van de initiatieven die door de Dienst voor Onderwijsprofessionalisering en -Evaluatie in het kader van de onderwijskundige vorming van AP-leden worden georganiseerd.

ONDERWIJSINZET

De visitatiecommissie waardeert de onderwijsinzet van het ZAP en het AAP in de kandidaturen en de licenties. Wel heeft zij de indruk dat sommige ZAP-leden hun onderwijsstaak als secundair beschouwen en prioriteit geven aan hun onderzoekstaak.

Verder heeft de visitatiecommissie, op basis van de tabellen in de zelfstudie, vastgesteld dat er een ongelijke verdeling van de onderwijsbelasting over de verschillende vakgroepen bestaat.

De commissie heeft tot haar genoegen vastgesteld dat voor de meeste AAP-leden voldoende onderzoekstijd beschikbaar is. De aanvang van het eigenlijke onderzoekswerk blijft echter te lang onduidelijk. Aanbevolen wordt de taken van het AAP vanaf het begin van hun aanstelling vast te leggen en hier niet van af te wijken.

Verder wenst de visitatiecommissie er op te wijzen dat de praktijkassistenten een gebrek aan coördinatie van hun werkzaamheden ervaren. Ze beveelt aan hieraan aandacht te besteden.

Tenslotte beveelt de visitatiecommissie aan voor het onderling overleg tussen ZAP en AAP en de begeleiding van het AAP door het ZAP duidelijke richtlijnen op te stellen en afspraken te maken en deze ook daadwerkelijk te hanteren alsmede de afstemming hiervan tussen de verschillende vakgroepen te verbeteren.

9. *Internationalisering*

De visitatiecommissie waardeert de vele initiatieven op het niveau van het ZAP die in het kader van de internationalisering worden genomen. De studenten-uitwisseling blijft evenwel achter, hun deelname aan internationale programma's is zeer beperkt. De studenten vrezen onder meer dat zij achterstand zullen oplopen, omdat de leerinhouden van de programma's niet voldoende op elkaar zijn afgestemd. De visitatiecommissie denkt dat hieraan kan worden tegemoet gekomen door selectief contracten aan te gaan. Zij beveelt aan actief te zoeken naar programma's die een aanvulling

kunnen zijn op het eigen onderwijs en deze ook te honoreren in studiepunten. Verder is de commissie van oordeel dat de internationalisering een gedegen ondersteuning kan zijn voor de afstudeervarianten. Ze geeft daarom in overweging om deze ook te laten plaatsvinden in het kader van de eindverhandeling en de stages. Tenslotte is de visitatiecommissie van mening dat de informatieverstrekking met betrekking tot internationale uitwisselingsprogramma's aan studenten dient te worden verbeterd.

10. Interne kwaliteitszorg

10.1. De zelfstudie

De zelfstudie is een omvangrijk document met veel kritische bemerkingen, dat evenwel qua redactie niet geheel evenwichtig is. De beschrijvingen en analyses lopen sterk door elkaar, hoofd- en bijzaken zijn niet steeds duidelijk onderscheiden. Reacties vanwege de verschillende geledingen worden uitgebreid weergegeven, waaruit ook hun betrokkenheid bij het totstandkomen van de zelfstudie blijkt. Het is echter niet steeds duidelijk waar de zelfkritiek vandaan komt.

De sterkte/zwakte analyse aan het einde van de zelfstudie is goed uitgewerkt. De sterke en zwakke punten worden evenwel niet in elk hoofdstuk in dezelfde mate aan de orde gesteld. De gehele analyse zou meer structuur mogen hebben. Het is nu een erg lange opsomming van zwakke punten waarvan niet duidelijk is in hoeverre deze door de opstellers van de zelfstudie worden gedragen.

De probleempunten zijn duidelijk en expliciet geformuleerd. Ze worden evenwel niet in elk hoofdstuk even systematisch genoemd. Daarnaast is ook het onderscheid tussen belangrijke en minder belangrijke punten niet steeds duidelijk. Op verschillende detailpunten geeft de zelfstudie aan hoe men de problemen denkt aan te pakken. Een totaal visie ontbreekt evenwel.

10.2. De interne kwaliteitszorg

BETROKKEN RADEN EN COMMISSIES

Blijkens de zelfstudie wordt de interne kwaliteitszorg binnen de opleiding zowel op het niveau van de academische overheid als op het niveau van de Faculteit gerealiseerd.

Op opleidingsniveau staat voornamelijk de facultaire onderwijscommissie in voor de interne kwaliteitszorg. Deze commissie verstrekt advies over verschillende facultaire onderwijsaangelegenheden, zoals onder meer de inhoud en de evaluatie van de cursussen, curriculumhervormingen en gewenste aanpassingen in functie van gewijzigde beleidsvisies van de eigen faculteit of in opvolging van onderwijsorganisatorische veranderingen. Ook de studenten zijn in deze commissie vertegenwoordigd. Verder bestaat een studentenraad, die is samengesteld uit studentenafgevaardigden van elk studiejaar en twee ZAP-leden. De studentenraad brengt verslag uit over het verloop van het onderwijs en kan acties ter optimalisering van het onderwijs voorstellen.

De visitatiecommissie is van oordeel dat de onderwijscommissie goed functioneert en dat er veel zorg wordt besteed aan het onderwijs. Niettegenstaande heeft zij de indruk dat, door sterk uiteenlopende meningen binnen de opleiding, heel wat zaken betreffende het toekomstige onderwijsbeleid onbeslist blijven.

De betrokkenheid van de studenten bij de besluitvorming in de opleiding is naar het oordeel van de visitatiecommissie goed. Ook de studenten met wie de commissie sprak zijn tevreden over de inspraakmogelijkheden die zij hebben via de onderwijscommissie en de studentenraad.

ONDERWIJSEVALUATIE

De visitatiecommissie staat positief ten aanzien van de aandacht die aan de interne kwaliteitszorg wordt gegeven.

De centrale evaluatie lijkt goed georganiseerd. Zoals reeds eerder gesteld, is de commissie van mening dat ook de begeleiding van de eindverhandelingen onderwerp van de evaluatie dient te zijn. De beoordeling van het onderwijs, met inbegrip van de begeleiding van de eindverhandelingen, zou naar het oordeel van de visitatiecommissie een rol moeten spelen in de functionerings- en beoordelingsgesprekken met het ZAP en zou kunnen leiden tot functiedifferentiatie. De commissie acht het mogelijk dat in de verdeling van de onderwijs- en onderzoekstaken differentiatie mogelijk is.

Wat betreft de evaluatie van het praktijkonderwijs beveelt de visitatiecommissie aan de resultaten ervan naar de betrokken praktijkassistenten terug te koppelen via een meer open communicatie. Tijdens deze gesprekken dient concreet aangegeven te worden wat dient te worden verbeterd en hoe mogelijke verbeteringen kunnen worden bewerkstelligd.

11. Organisatorische structuur

Aansluitend op een aantal historische ontwikkelingen binnen het HILOK en op basis van nieuwe visies op het menselijk bewegen en nieuwe levensstijlen, werd een start gemaakt met de omvorming van het HILOK tot 'Instituut voor Bewegings- en Sportwetenschappen'. Gehoopt wordt dat deze hervorming zou kunnen leiden naar een nieuwe (gebundelde) structuur, waarin de waaier van activiteiten binnen het HILOK en de bewegingswetenschappelijke activiteiten die heden sterk verspreid over de universiteit worden georganiseerd, worden gebundeld.

De visitatiecommissie is van mening dat de centrale overheid van de VUB het HILOK zou moeten steunen in de ontwikkeling van een dergelijk Instituut.

Tenslotte beveelt de commissie de opleiding aan de keuze die gemaakt wordt voor een wetenschappelijke opleiding explicieter te maken door de afstudeervarianten te beperken tot enkel deze die met de aanwezige deskundigheden wetenschappelijk onderbouwd kunnen worden en door het wetenschappelijk onderzoek waarin de opleiding sterk is, verder uit te bouwen. Hiervoor dient er eenheid in doelstellingen te zijn. De gesprekken die de visitatiecommissie voerde, alsmede de zelfstudie, geven aan dat er binnen de opleiding verschillende meningen bestaan. Dit zou positief kunnen bijdragen tot verdere discussie. De visitatiecommissie kan zich evenwel niet aan de indruk onttrekken dat men het binnen de opleiding over een aantal vitale punten niet eens is en dat dit remmend werkt op de verdere ontwikkeling van het Instituut.

12. Samenvatting van conclusies en aanbevelingen

1. De visitatiecommissie is van oordeel dat aan de VUB een opleiding van voldoende academisch niveau wordt geboden. In het algemeen beantwoorden de doelstellingen en eindtermen aan de minimumeisen die de commissie met betrekking tot de opleidingen in haar referentiekader heeft geformuleerd. Wel is de commissie van mening dat, niettegenstaande in de algemene doelstelling het wetenschappelijk karakter van de opleiding wordt benadrukt, de wetenschappelijke component niet in alle specifieke doelstellingen en eindtermen in voldoende mate aan bod komt.
2. Het programma vertoont een voldoende samenhang en sequentiële opbouw, die evenwel in het licht van de afstudeervarianten verdere uitwerking behoeft. De sociaal-wetenschappelijke component in het programma van de eerste cyclus dient naar het oordeel van de visitatiecommissie te worden versterkt en de continuïteit ervan doorheen het programma dient te worden verzekerd.

Via de afstudeervarianten in de tweede licentie wordt een goede waaier aan keuzemogelijkheden aangeboden. Naar het oordeel van de visitatiecommissie worden evenwel te veel afstudeervarianten aangeboden in relatie tot de aanwezige expertise bij het academisch personeel. Voor bepaalde afstudeervarianten bestaat bij de commissie dan ook zorg over een voldoende wetenschappelijke basis. Verder is de visitatiecommissie ook van oordeel dat de resultaten van het gangbare wetenschappelijk onderzoek, en dit zowel op het vlak van onderwijs als in deelname aan onderzoek, onvoldoende doorstromen naar de gehele populatie studenten. Tenslotte is de visitatiecommissie van mening dat, ondanks de waardering van de studenten ervoor, in de licenties te veel studietijd wordt toegekend aan de geïntegreerde werkperiode wintersporten ten opzichte van de overige onderdelen.
3. Wat de inhoud van het programma betreft, heeft de visitatiecommissie vastgesteld dat er verschillende overlappingsen voorkomen tussen opleidingsonderdelen en beveelt zij aan via onderling overleg de inhoud van deze opleidingsonderdelen beter op elkaar af te stemmen. Tevens beveelt de visitatiecommissie aan de integratie van het theoretisch en het praktisch onderwijs te verbeteren. De praktijkonderdelen alsmede de stage in de eerste licentie zijn te sterk onderwijsgericht. Verder acht de commissie het gewenst dat, in het licht van co-educatie en eventuele co-instructie in het secundair onderwijs, het praktijkonderwijs, meer dan heden het geval is, gezamenlijk voor jongens en meisjes zou worden georganiseerd.

Tenslotte is de visitatiecommissie van mening dat er een discrepantie bestaat tussen het tijdstip waarop de keuze van een onderwerp van de eindverhandeling plaatsvindt en het tijdstip van de keuze van de afstudeervariant. Ze geeft daarom een opleidingsstructuur in overweging waarbij de keuze van de eindverhandeling na de keuze van de afstudeervariant plaatsvindt, waardoor onder meer de koppeling eindverhandeling-afstudeervariant kan worden versterkt.
4. In het algemeen acht de visitatiecommissie de variatie aan werkvormen voldoende. Wel is ze van oordeel dat de studenten meer aangezet zouden kunnen worden tot zelfstudie en zelfwerkzaamheid. Verder meent de visitatiecommissie dat een te zwakke bibliotheekcultuur aanwezig is bij de studenten en heeft zij geconstateerd dat het bestaan van een documentatiecentrum binnen het HILOK onvoldoende bekend is bij de studenten. Ze beveelt aan om de eerstejaarsstudenten bij de aanvang van het academiejaar te introduceren in het bibliotheekgebruik en hen tijdens hun studies te stimuleren om wetenschappelijke literatuur te raadplegen. Tevens adviseert zij het gebruik van (internationale) handboeken binnen de opleiding gebruikelijker te maken.

5. De examenvormen beantwoorden aan de inhoud en de doelstellingen van de opleidingsonderdelen, het niveau van de examens is voldoende en de inhoud ervan is in voldoende mate afgestemd op het toetsen van inzicht. Wel acht de visitatiecommissie het gewenst dat het toezicht bij de schriftelijke examens in de eerste cyclus wordt verbeterd.
6. Algemeen beschouwd acht de visitatiecommissie het niveau van de eindverhandelingen voldoende, maar sommige eindverhandelingen beantwoorden niet aan de eisen die aan een wetenschappelijk verhandeling gesteld mogen worden. Wat de aard van de eindverhandelingen betreft, beveelt de visitatiecommissie aan de studenten zowel een empirisch als een literatuuronderzoek te laten uitvoeren. Verder is de commissie van oordeel dat de voorbereiding van de eindverhandeling in het curriculum verbetering behoeft. De waaier aan onderwerpen van eindverhandelingen is naar het oordeel van de commissie te breed en de onderwerpen sluiten niet steeds aan bij de aanwezige expertise van het ZAP. Ze beveelt aan de onderwerpen te groeperen in functie van de afstudeervarianten en in functie van de aanwezige deskundigheden binnen de vakgroepen. De begeleiding van de eindverhandeling is sterk verschillend van het ene tot het andere ZAP-lid, de eisen die aan de eindverhandeling worden gesteld zijn duidelijk vastgelegd, maar worden kennelijk niet door iedereen gevolgd. De visitatiecommissie beveelt dan ook aan de begeleiding beter te structureren. De waardering van eindverhandelingen is volgens de visitatiecommissie in het algemeen te hoog in relatie tot de kwaliteit ervan en de afspraken met betrekking tot de beoordeling geven aanleiding tot anomalieën. De commissie beveelt aan een betere onderlinge afstemming in de beoordelingen na te streven.
7. De voorbereiding, de organisatie en de begeleiding van de stage lijken de visitatiecommissie voldoende tot goed te zijn. Wel beveelt ze aan de nodige aandacht te besteden aan de invulling van de externe stage binnen de afstudeervariant 'training en coaching'.
8. De slaagpercentages in de tweede kandidatuur, de eerste en de tweede licentie zijn gunstig. De gemiddelde studieduur is aanvaardbaar.
9. De reële studietijd binnen de verschillende studie jaren komt overeen met de begrote studietijd. Wel beveelt de visitatiecommissie aan de onderlinge afstemming voor wat betreft omvang en studiebelasting tussen de afstudeervarianten te verbeteren.
10. De visitatiecommissie heeft bijzondere waardering voor de initiatieven die genomen worden met betrekking tot studiekeuzevoorlichting aan abiturienten en staat positief ten aanzien van de opvang van instromende studenten. Zij acht het evenwel gewenst dat tijdens de voorlichtingsactiviteiten meer aandacht wordt besteed aan de theoretische gerichtheid van het programma.
11. De visitatiecommissie acht de centrale activiteiten met betrekking tot studiebegeleiding waardevol. De interne studiebegeleiding tijdens de eerste kandidatuur is uitstekend georganiseerd en functioneert goed. Door de relatieve kleinschaligheid en door de actieve en open houding van het ZAP en AAP verlopen de contacten met en de begeleiding van de studenten zeer vlot.
12. De onderwijsruimten zijn goed uitgerust, de practicumlokalen geven een up to date indruk, de computerfaciliteiten zijn voldoende en goed toegankelijk. Wel heeft de visitatiecommissie de indruk dat binnen bepaalde vakgroepen ruimtegebrek is en lijkt het haar aanbevelingswaardig om de verdeling van de beschikbare ruimtes over de vakgroepen heen te herbekijken. Met betrekking tot de sportinfrastructuur is de visitatiecommissie van oordeel dat in het gebruik ervan de opleiding lichamelijke opvoeding voorrang dient te krijgen op de uitbesteding ervan aan derden.

Het documentatiecentrum van het HILOK is goed qua toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid, het boeken- en tijdschriftenbestand is voldoende.

13. De afgestudeerden met wie de visitatiecommissie sprak zijn over het algemeen tevreden met de opleiding die zij kregen. Naar hun oordeel zijn zij goed uitgerust voor een goede aansluiting op de arbeidsmarkt en kunnen zij een diversiteit aan functies vervullen.
14. De onderwijsinzet van ZAP en AAP wordt positief gewaardeerd door de commissie, maar zij heeft de indruk dat sommige ZAP-leden, hun onderwijstaak als secundair beschouwen. Verder heeft de commissie vastgesteld dat er een ongelijke verdeling van de onderwijsbelasting over de verschillende vakgroepen voorkomt.
Voor de meeste AAP-leden is voldoende onderzoekstijd beschikbaar, maar de aanvang van het eigenlijke onderzoekswerk blijft te lang onduidelijk. De commissie beveelt aan de taken van het AAP vanaf het begin van hun aanstelling vast te leggen en hier niet van af te wijken. Verder beveelt de visitatiecommissie aan om aandacht te besteden aan het gebrek aan coördinatie dat door de praktijkassistenten wordt ervaren. Tenslotte adviseert de commissie om voor het onderling overleg tussen ZAP en AAP en voor de begeleiding van het AAP door het ZAP duidelijke richtlijnen op te stellen en afspraken te maken, deze ook daadwerkelijk te hanteren en de afstemming ervan tussen de verschillende vakgroepen te verbeteren.
15. De visitatiecommissie staat positief ten aanzien van de initiatieven die door de Dienst voor Onderwijsprofessionalisering en -Evaluatie in het kader van de onderwijskundige vorming van AP-leden worden georganiseerd. Tevens acht zij het positief dat aandacht wordt gegeven aan didactische kwaliteiten bij benoemingen en bevorderingen. De commissie is evenwel van oordeel dat de rol van de onderwijskwalificaties in het bevorderings- en benoemingsbeleid dient te worden veralgemeend en geofficialiseerd.
16. Met betrekking tot de internationalisering worden vele initiatieven genomen op het niveau van het ZAP, de studenten-uitwisseling blijft evenwel achter. De visitatiecommissie beveelt aan actief te zoeken naar programma's die een aanvulling zijn op het eigen onderwijs en deze ook te honoreren in studiepunten. Verder geeft zij in overweging om de internationalisering ook te laten plaatsvinden in het kader van de eindverhandeling en de stages. Tenslotte is de visitatiecommissie van oordeel dat de informatieverstrekking met betrekking tot internationale uitwisselingsprogramma's aan studenten dient te worden verbeterd.
17. De visitatiecommissie staat positief ten aanzien van de aandacht die aan de interne kwaliteitszorg wordt gegeven. De onderwijscommissie, die op opleidingsniveau instaat voor de interne kwaliteitszorg, functioneert goed en besteedt veel aandacht aan het onderwijs. Niettemin heeft de visitatiecommissie de indruk dat, door sterk uiteenlopende meningen binnen de opleiding, heel wat zaken betreffende het toekomstige onderwijsbeleid onbeslist blijven.
De centrale evaluatie van het onderwijs lijkt goed georganiseerd. De visitatiecommissie acht het aangewezen dat ook de begeleiding van de eindverhandeling onderwerp zou zijn van deze centrale evaluatie. De beoordeling van het onderwijs, met inbegrip van de begeleiding van de eindverhandelingen, zou naar het oordeel van de commissie een rol moeten spelen in de functionerings- en beoordelingsgesprekken met het AAP en zou kunnen leiden tot functie-differentiatie. Met betrekking tot de eindverhandelingen zouden de resultaten van de evaluatie ertoe kunnen leiden dat een lid van het ZAP desgevallend het recht verliest om eindverhandelingen te begeleiden.
Wat de evaluatie van het praktijkonderwijs betreft, beveelt de visitatiecommissie aan de resultaten ervan naar de betrokken praktijkassistenten terug te koppelen via meer open

gesprekken, waarbij concreet wordt aangegeven wat dient te worden verbeterd en hoe dergelijke verbeteringen kunnen worden bewerkstelligd.

18. De betrokkenheid van studenten bij de besluitvorming in de opleiding is naar het oordeel van de visitatiecommissie goed.

19. Met betrekking tot de organisatorische structuur van het Instituut is de visitatiecommissie van mening dat de centrale overheid van de VUB het HILOK zou moeten steunen in de ontwikkeling van een nieuwe (gebundelde) structuur, waarin de waaier van bewegingswetenschappelijke activiteiten die heden sterk verspreid over de VUB worden georganiseerd, worden gebundeld.

Tenslotte beveelt de visitatiecommissie de opleiding aan de keuze die gemaakt wordt voor een wetenschappelijke opleiding explicieter te maken door de afstudeervarianten te beperken tot enkel deze die met de aanwezige deskundigheden wetenschappelijk onderbouwd kunnen worden en door het wetenschappelijk onderzoek waarin de opleiding sterk is, verder uit te bouwen. Hiervoor dient evenwel eenheid in doelstellingen te zijn en de visitatiecommissie kan zich niet aan de indruk onttrekken dat men het binnen de opleiding over een aantal vitale punten niet eens is en dat dit remmend werkt op de verdere uitbouw van het Instituut.

Katholieke Universiteit Leuven
*De opleiding lichamelijke opvoeding
binnen de faculteit lichamelijke opvoeding en kinesitherapie*

---

0. Situering

De opleiding lichamelijke opvoeding ressorteert samen met de opleiding motorische revalidatie en kinesitherapie onder de faculteit lichamelijke opvoeding en kinesitherapie.

De faculteit programmeert en evalueert het onderwijs van beide studierichtingen en coördineert en stimuleert het wetenschappelijk onderzoek van haar departementen.

De faculteit lichamelijke opvoeding en kinesitherapie heeft drie departementen, met name:

- 'Sport- en Bewegingswetenschappen'
- 'Kinesiologie'
- 'Revalidatiewetenschappen'

Het departement Sport- en Bewegingswetenschappen verricht voornamelijk onderzoek waarbij de bewegende mens centraal staat. Dit onderzoek is onderwijsondersteunend voor de opleiding lichamelijke opvoeding en voor het domein van de sport.

Het departement Kinesiologie verricht navorsing rond de problematiek van de menselijke beweging, de onderliggende mechanismen, de oorzakelijke verbanden en de mogelijkheden tot interventie.

Het onderzoek binnen het departement Revalidatiewetenschappen is vooral klinisch georiënteerd, is patientgebonden en richt zich op herstel van menselijke functies.

1. Doelstellingen en eindtermen

1.1. Doelstellingen en eindtermen

De opleiding streeft ernaar een vorming te geven die de afgestudeerden in staat moet stellen om de wetenschappelijke kennis die op academisch niveau betreffende de bewegende mens bestaat en

groeit, op te zoeken, te begrijpen, te verwerken en te integreren in de professionele taak die hij/zij op dat ogenblik uitoefent.

De algemene doelstelling van de opleiding wordt in de zelfstudie omschreven als: 'het afleveren van universitair gediplomeerden die de wetenschappelijke kennis, de vaardigheid en de sociale attitude bezitten om zich beroepsmatig te profileren in het domein van de lichamelijke opvoeding en/of de bijzondere lichamelijke opvoeding, en/of de sporttraining, en/of de sport- en het recreatiemanagement en/of aspecten van preventie in de gezondheidssector'. Deze doelstelling wordt via wetenschappelijk vorming (algemeen zowel als specifiek) gekoppeld aan een beroepsgerichte opleiding, gerealiseerd.

De visitatiecommissie acht de uitwerking van de algemene doelstelling onvoldoende duidelijk en niet helder. Na de algemene doelstelling worden zonder omwegen vijf nadere doelstellingen - geen eindtermen zoals vermeld in de zelfstudie - omschreven. Deze doelstellingen zijn evenwel erg algemeen geformuleerd. Algemene eindtermen voor de opleiding en specifieke eindtermen van de studie-oriënteringen ontbreken. Het hoofdstuk doelstellingen en eindtermen zou volgens de visitatiecommissie voor elke opleiding kunnen gelden mits schrapping van de woorden lichamelijke opvoeding. De visitatiecommissie beveelt aan de doelstellingen en de vertaling ervan naar eindtermen uit te werken, de eindtermen van de studie-oriënteringen te formuleren en hierbij het model waarin eindtermen beschreven worden uitgaande van kennis, vaardigheden en attitude-aspecten van een opleiding te hanteren.

In het algemeen beantwoorden de doelstellingen - voor zover hiervan door de beperktheid van formulering kennis te nemen was - aan de minimumeisen die de commissie met betrekking tot de opleidingen in haar referentiekader formuleert en zijn zij te typeren als van academisch niveau.

Tenslotte is de commissie van oordeel dat de doelstellingen van de opleiding voldoende bekend zijn bij de studenten.

1.2. Vertaling van doelstellingen en eindtermen in het programma

Wat de vertaling van de doelstellingen in het onderwijsprogramma betreft, wordt de verticale opbouw van de opleidingsonderdelen uitvoerig beschreven, maar onoverzichtelijk gepresenteerd in de zelfstudie. Er vindt geen vertaling plaats van de doelen in programma-onderdelen. De visitatiecommissie acht het gewenst dat van de operationalisering van de doelstellingen en eindtermen werk wordt gemaakt.

Naar het oordeel van de visitatiecommissie kan het programma in zijn geheel voldoende mogelijkheden bieden om het probleemoplossend vermogen van de studenten te ontwikkelen, om het onafhankelijk en kritisch denken aan te scherpen en om zelfstandig te leren en werken. De visitatiecommissie is evenwel van mening dat deze mogelijkheden, en dit voornamelijk in de tweede cyclus, onvoldoende worden waargemaakt. De studenten worden te weinig gestimuleerd en uitgedaagd en te veel aan hun lot overgelaten.

Tenslotte is de visitatiecommissie van mening dat het programma voldoende zicht biedt op de samenhang tussen de opleiding en de latere beroepsuitoefening. De beroepsoriëntatie in de stage acht de commissie evenwel voor verbetering vatbaar. Aanbevolen wordt meer beroepsspecifieke begeleiding gedurende de stages te geven.

2. Het programma

2.1. Opbouw van het programma

Het huidige onderwijsprogramma van de opleiding lichamelijke opvoeding ging van start in 1991 na een programmahervorming naar aanleiding van een door de academische overheid op gang gebrachte rationalisatie, die onder meer tot doel had meer ruimte voor zelfstudie van de studenten te creëren.

Het programma van de opleiding valt uiteen in twee fasen. De eerste fase, de kandidaturen, omvat twee studiejaren en behelst een voor alle studenten verplicht programma. Hierin wordt een basiswetenschappelijke vorming aan de studenten gegeven via exacte, biomedische en humane opleidingsonderdelen. Verder is het programma gericht op de vorming in de bewegingswetenschappen en op het verbeteren van de eigen bedrevenheid.

In de tweede fase, de licenties, die eveneens twee studiejaren omvat, wordt het specifieke actiedomein van de lichamelijke opvoeding en de sport verder uitgediept en wordt gestreefd naar integratie van het kennen en het kunnen. Het licentieprogramma bestaat uit een gemeenschappelijk basisprogramma naast vier studie-oriënteringen, met name 'bijzondere lichamelijke opvoeding', 'trainings- en bewegingsleer', 'sport- en recreatiemanagement' en 'gezondheids- en veiligheidsopvoeding', een aantal keuze-onderdelen en de eindverhandeling en stage.

Naar het oordeel van de visitatiecommissie vertoont het programma van de kandidaturen een voldoende sequentiële opbouw en samenhang. De verhouding tussen sociaal-wetenschappelijke en medisch-biologische opleidingsonderdelen in de kandidaturen is, volgens de visitatiecommissie, evenwel onevenwichtig, in het nadeel van de eerste groep. De visitatiecommissie is van mening dat de vorming van studenten met betrekking tot beïnvloeding van bewegen een evenwichtige kennisopbouw op dit vlak vergt. Ze beveelt daarom aan de verhouding tussen sociaal-wetenschappelijke en medisch-biologische opleidingsonderdelen te herbekijken. Verder is het onduidelijk hoe de scholing in sociaal-wetenschappelijke onderzoeksmethoden plaatsvindt. Ditzelfde geldt ook op het terrein van de geschiedenis en de filosofie. De visitatiecommissie beveelt aan de sociaal-wetenschappelijke onderzoeksmethoden alsmede de onderzoeksmethoden voor geschiedenis en filosofie te expliciteren.

De opbouw en de samenhang van het licentieprogramma alsmede de aansluiting tussen de kandidaturen en de licenties acht de visitatiecommissie voor verbetering vatbaar. De waaier aan keuzemogelijkheden in de licenties is zeer breed, maar binnen het opleidingscurriculum niet evenwichtig gestructureerd noch in voldoende mate wetenschappelijk onderbouwd.

2.2. Inhoud van het programma

De visitatiecommissie acht het algemeen niveau van het programma in de eerste cyclus voldoende. De studenten met wie de commissie sprak, zijn in het algemeen tevreden over hun kandidaatsopleiding. Het niveau van de toegeleverde opleidingsonderdelen is in het algemeen goed te noemen. Deze opleidingsonderdelen zijn inhoudelijk toegespitst op de behoeften en verwachtingen van de opleiding lichamelijke opvoeding. Voor de studenten is het nut van alle opleidingsonderdelen evenwel niet steeds duidelijk.

Het algemeen niveau van het programma in de tweede cyclus, met name de inhoudelijke invulling van de studie-oriënteringen/opleidingsonderdelen, acht de visitatiecommissie onvoldoende. De overheveling van een aantal opleidingsonderdelen uit de eerste en de tweede licentie naar de

voortgezette academische opleiding 'bewegings- en sportwetenschappen' heeft tot een uitholling van het tweede cyclusprogramma geleid. Verder ontving de visitatiecommissie ernstige klachten van de studenten met wie ze sprak betreffende de inhoud van redelijk veel opleidingsonderdelen in de tweede cyclus. Deze klachten werden in verschillende andere gesprekken die de commissie voerde, bevestigd. De geuite kritiek betreft de aanwezigheid van overlappingsen, het onvoldoende inhoudelijk up to date zijn van sommige opleidingsonderdelen en het oppervlakkige inhoudelijke niveau. Tevens is de visitatiecommissie van mening dat de veelheid aan opleidingsonderdelen en keuzes binnen de studie-oriënteringen een versnippering van het programma met zich meebrengt. Daarenboven gebeurt de samenstelling van het keuzepakket op een erg vrijblijvende basis, wat, naar het oordeel van de visitatiecommissie, kan leiden tot ontwijkingsgedrag ten aanzien van bepaalde opleidingsonderdelen bij de studenten. Verder is de visitatiecommissie van oordeel dat het programma van de licenties te ruim begroot is (zie 5.1.). Naar haar oordeel is er binnen het licentieprogramma, mede door de inhoudelijke overlappingsen, het oppervlakkige inhoudelijke niveau en de doorgevoerde rationalisatie, nog heel wat onderwijs- en studieruimte beschikbaar. Tenslotte is de visitatiecommissie van oordeel dat het onderwijs te weinig raakvlakken heeft met het onderzoek. Er blijkt een scheiding te zijn tussen het onderwijs en het onderzoek, waarbij het onderwijs op de tweede plaats komt.

De visitatiecommissie acht een inhoudelijke verzwaring en een structurele verbetering van het programma aangewezen. Ze beveelt aan de opzet van de studie-oriënteringen te verstevigen door een intensivering van het verband tussen theoretisch-inhoudelijke, methodologische en professionele vorming. Zij adviseert om hierbij de samenstelling van de keuzepakketten bewuster te begeleiden en te koppelen aan de eindverhandeling. Tevens beveelt de visitatiecommissie aan de koppeling onderwijs - onderzoek te verstevigen en binnen de vrije ruimte de wetenschappelijke scholing van de studenten te versterken. Zij geeft hiervoor volgende mogelijkheid in overweging:

- eerste semester van de eerste licentie: voorbereidend op de eindverhandeling de studenten onderzoeksopdrachten gekoppeld aan het lopende onderzoek binnen de opleiding laten uitvoeren. Dit zou moeten resulteren in het maken van een keuze van het onderwerp van de eindverhandeling;
- tweede semester van de eerste licentie: voorbereiden en structureren van de eindverhandeling door het schrijven van een onderzoeksvoorstel;
- tweede licentie: uitwerken van de eindverhandeling.

Tenslotte heeft de visitatiecommissie geconstateerd dat het praktijkonderwijs, met uitzondering van enkele onderdelen, afzonderlijk voor meisjes en jongens wordt georganiseerd. De commissie is van mening dat in het licht van co-educatie en eventuele co-instructie in het secundair onderwijs, de studenten ook zouden moeten leren gezamenlijk te oefenen. Een dergelijke aanpak is zeker vanuit pedagogisch standpunt aanbevelenswaardig, en kan mogelijks leiden tot een vermindering van de onderwijsbelasting.

2.3. Gebruikte werkvormen

Blijkens de zelfstudie wordt voor de theoretische opleidingsonderdelen in de eerste cyclus voornamelijk gebruik gemaakt van het hoorcollege, aangevuld met demonstraties en/of practica. In de licenties wordt daarnaast ook gebruik gemaakt van didactische oefeningen en practica, seminars en zelfstudie.

Het onderwijs in de bewegingsvorming betreft praktijkonderwijs. Voor enkele opleidingsonderdelen wordt de computer ingeschakeld.

In het algemeen acht de visitatiecommissie de variatie aan werkvormen voldoende. Wel is ze van oordeel dat de studenten onvoldoende worden gestimuleerd tot zelfstudie en zelfwerkzaamheid. Nochtans werd hiervoor via de programmahervorming naar aanleiding van de door de academische overheid op gang gebrachte rationalisatie in het programma ruimte gemaakt. De visitatiecommissie beveelt aan deze ruimte ook daadwerkelijk te benutten en in te vullen met (groeps)opdrachten die kaderen binnen het lopend fundamenteel onderzoek van de departementen (zie 2.2.). Verder ontving de commissie klachten over de didactische vaardigheden van een deel van het ZAP. De commissie is van oordeel dat inspanningen dienen te worden geleverd om deze vaardigheden te verbeteren (zie ook 8.2. - onderwijsprofessionalisering).

De commissie heeft zich geen voldoende duidelijk beeld kunnen vormen over de gerichtheid van het programma op het bijbrengen van schriftelijke en mondelinge uitdrukingsvaardigheden. De aandacht voor de ontwikkeling van computervaardigheden acht de commissie voldoende.

Verder vernam de visitatiecommissie van de studenten met wie ze sprak dat er verschillende klachten zijn met betrekking tot het schriftelijk studiemateriaal, zoals het onvoldoende inhoudelijk up to date zijn ervan en het late tijdstip waarop het aan studenten ter beschikking wordt gesteld. De visitatiecommissie beveelt aan deze situatie te verbeteren. Tenslotte is het de visitatiecommissie opgevallen dat binnen de opleiding bijna uitsluitend gebruik wordt gemaakt van zelf opgestelde syllabi en cursussen. Ze beveelt aan het gebruik van (internationale) handboeken binnen de opleiding gebruikelijker te maken.

2.4. Toetsing

Naar het oordeel van de visitatiecommissie beantwoorden de examenvormen aan de inhoud en de doelstellingen van de opleidingsonderdelen. Het niveau van de examens verschilt evenwel sterk. De visitatiecommissie heeft met name kennis genomen van examens van een goed niveau, maar ook van een aantal zwakke examens. Daarenboven lijken de examens nog te veel gericht op het toetsen van kennis.

Verder bestaat bij de studenten de indruk dat in de beoordeling de theorie zwaarder doorweegt dan het praktische gedeelte van het programma. De visitatiecommissie vernam van de ZAP-leden dat voor de weging van de theorie en de praktijk in de beoordeling duidelijke criteria worden gehanteerd. De visitatiecommissie beveelt aan om meer duidelijkheid bij de studenten te scheppen door deze criteria aan hen bekend te maken.

3. Eindverhandeling en stage

3.1. Eindverhandeling

Op basis van de eindverhandelingen die de visitatiecommissie heeft bestudeerd, komt zij tot de vaststelling dat de kwaliteit en het niveau ervan sterk verschillen. Algemeen beschouwd acht zij het niveau van de eindverhandelingen wel voldoende, maar sommige van de eindverhandelingen beantwoorden niet aan de eisen die aan een wetenschappelijke verhandeling gesteld mogen worden. De visitatiecommissie is van oordeel dat zowel de begeleiding als de wijze van beoordeling hieraan ten grondslag liggen.

In het algemeen acht de visitatiecommissie de begeleiding van de eindverhandeling onvoldoende. Zo vernam de visitatiecommissie van de studenten met wie ze sprak dat sommige ZAP-leden de

verantwoordelijkheid voor de begeleiding van de eindverhandelingen volledig in handen geven van de AAP-leden of van een co-promotor. De visitatiecommissie vernam verder dat dit aanleiding geeft tot problemen bij de beoordeling van deze eindverhandelingen. Ze heeft sterk de indruk dat in dergelijke gevallen de eindbeoordeling eerder een soort touwtrekken is tussen promotor en AAP-lid/co-promotor. De visitatiecommissie is van oordeel dat de begeleiding van en de verantwoordelijkheid voor de eindverhandeling primair alleen bij de ZAP-leden ligt, wat evenwel niet uitsluit dat een ZAP-lid bepaalde taken/opdrachten kan delegeren. Verder zijn er ook studenten die het bijna zonder enige vorm van begeleiding moeten stellen. Tenslotte begeleiden ZAP-leden ook eindverhandelingen waarvan de onderwerpen onvoldoende aansluiten bij hun deskundigheid. De visitatiecommissie beveelt aan enkel die onderwerpen te aanvaarden en te begeleiden waarover het ZAP zelf onderzoek uitvoert.

Verder acht zij het aangewezen dat ook de begeleiding van de eindverhandeling onderwerp zou zijn van de centraal georganiseerde onderwijsvaluatie en dat aan de resultaten ervan de nodige consequenties worden gekoppeld. Dit zou er in het uiterste geval toe kunnen leiden dat een lid van het ZAP desgevallend het recht verliest om eindverhandelingen te begeleiden (zie ook 10.2.).

Wat betreft de aard van de eindverhandelingen, beveelt de visitatiecommissie aan de studenten zowel een empirische als een literatuurstudie te laten uitvoeren. De commissie is met name van oordeel dat een licentiaat lichamelijke opvoeding moet hebben aangetoond dat de student beide vormen van onderzoek voldoende beheerst. Concreet adviseert de visitatiecommissie de studenten voor het empirisch gedeelte van hun eindverhandeling in lopend onderzoek binnen de opleiding in te schakelen, en hen daarnaast een op de gekozen studie-oriëntering toepassingsgerichte literatuurstudie te laten uitvoeren. Verder geeft de commissie in overweging om de studenten per twee te koppelen en hen samen een eindverhandeling te laten maken. Een dergelijke werkwijze is naar het oordeel van de commissie niet enkel leerrijk voor de studenten, maar leidt tevens tot een vermindering van de begeleidingstijd van het ZAP.

Wat betreft de beoordeling van de eindverhandelingen stelt de visitatiecommissie zich vragen over de wijze waarop de waardering tot stand komt. De visitatiecommissie is met name van oordeel dat de beoordeling van een aantal door haar bestudeerde eindverhandelingen te hoog is in relatie tot de kwaliteit ervan. Gebleken is dat deze eindverhandelingen bijna systematisch hoger worden gewaardeerd door de opleiding dan door de commissie. Als reden hiervoor werd aangehaald dat de beoordelaars niet steeds dezelfde criteria hanteren. De visitatiecommissie beveelt aan duidelijke beoordelingscriteria vast te leggen zodat een betere onderlinge afstemming in de beoordelingen tot stand komt.

Tenslotte acht de visitatiecommissie het positief dat richtlijnen betreffende de eisen die aan de eindverhandeling worden gesteld, werden geëxpliciteerd. Ze acht het evenwel wenselijk dat deze preciezer worden uitgewerkt.

3.2. Stage

De stages van de opleiding lichamelijke opvoeding worden per studie-oriëntering georganiseerd. Naast de stage gekoppeld aan de studie-oriëntering dienen de studenten tevens een stage in een door hen gekozen sportdiscipline te volgen. Uit de gesprekken die de commissie met de studenten heeft gevoerd, heeft ze afgeleid dat de inhoudelijke invulling van de stages onderling sterk verschilt en erg afhankelijk is van het persoonlijk initiatief van de studenten. Sommige stages zouden zelfs een soort practicum worden. Ook voor wat de begeleiding betreft blijken grote onderlinge verschillen te bestaan. De commissie is van oordeel dat de opleiding aandacht dient te besteden aan de organisatie en de begeleiding van de stage.

4. De student en zijn/haar onderwijs

4.1. Instroom, totaal aantal studenten en kwaliteit van de instroom

Tabel 1: Totaal aantal studenten lichamelijke opvoeding

ACADEMIEJR.	gen.	1e kan	2e kan	1e lic	2e lic	tot.
'88-'89	71	94	75	63	196	428
'89-'90	98	130	52	67	126	375
'90-'91	93	133	64	43	89	329
'91-'92	92	130	57	56	67	310
'92-'93	130	174	66	59	67	366
'93-'94	139	187	82	75	61	405

Over de periode '88-'89 tot '93-'94 schreven zich per academiejaar gemiddeld 104 generatiestudenten in voor de opleiding lichamelijke opvoeding. Opvallend is dat vanaf 1988 (totaal 71) het aantal generatiestudenten bijna constant stijgt tot in 1993 (aantal 139). Het aandeel meisjesstudenten in het aantal generatiestudenten lichamelijke opvoeding bedraagt over de periode '88-'89 tot '93-'94 gemiddeld 43%. Uitschieters zijn het academiejaar '88-'89 en het academiejaar '91-'92 met beide ongeveer 50%.

In de zelfstudie wordt vermeld dat studenten die in het secundair onderwijs slechts een beperkt aantal uren scheikunde en natuurkunde hebben gekregen, moeilijkheden ondervinden met deze opleidingsonderdelen in de eerste kandidatuur. Verder wordt aangegeven dat er geen onmiddellijke maatregelen worden genomen om de kwaliteit van de instroom te beïnvloeden.

4.2. Slaagcijfers en rendementen

Tabel 2: Slaagpercentages studenten lichamelijke opvoeding (1987/88 - 1992/93)
(verhouding aantal geslaagden t.o.v. het aantal studenten ingeschreven op de rol)

ACADEMIEJR.	gen.	1e kan	2e kan	1e lic	2e lic
'87-'88	39.8	43.0	65.0	89.4	42.3
'88-'89	39.7	47.3	81.3	87.3	62.8
'89-'90	41.8	46.9	80.4	93.9	76.7
'90-'91	32.3	37.9	71.9	93.0	67.0
'91-'92	37.0	43.4	78.9	100.0	88.1
'92-'93	41.5	44.8	90.9	96.6	91.0

De eerste kandidatuur heeft een duidelijk selecterende functie. Gemiddeld slaagt over de periode '87-'88 tot '92-'93 slechts 39% van de generatiestudenten na één jaar studie. Het slaagpercentage in de eerste kandidatuur voor generatiestudenten en bissers samen bedraagt gemiddeld 44%. Ongeveer 30% van de generatiestudenten breekt de studie voortijdig af. De visitatiecommissie acht het slaagpercentage in de eerste kandidatuur laag.

Algemeen beschouwd acht de visitatiecommissie de slaagpercentages in de tweede kandidatuur, de eerste licentie, en de tweede licentie gunstig.

4.4. Gemiddelde studieduur

Van het aantal generatiestudenten behaalt 48% het diploma lichamelijke opvoeding. 52% van de generatiestudenten verlaat de opleiding zonder kwalificatie. Van de gediplomeerden behaalt 52.5% het diploma in de nominaal voorgeschreven studieduur van 4 jaar, 34.7% overschrijdt deze studieduur met 1 jaar en 12.8% met 2 of meer jaren.

De visitatiecommissie is van oordeel dat, zodra de selectie in de eerste kandidatuur is geschied, de gemiddelde studieduur aanvaardbaar is.

5. Studeerbaarheid

5.1. Studietijd

Onderstaande tabel geeft weer hoeveel uren de student theoretisch zal besteden aan hoorcolleges, oefeningen/werkcolleges (tesamen contacturen) en aan de eindverhandeling in het programma.

Tabel 3: Contacturen en studietijd opleiding lichamelijke opvoeding

STUDIEJAAR	uren Hoorcollege	uren Oef./ Werkcol./ Practicum	totaal contacturen	eindverhandeling	studietijd
Eerste kandidatuur	427.5	360.0	787.5		1736.5
Tweede kandidatuur	440.0	362.5	802.5		1798.5
Eerste licentie		667.5 ⁽¹⁰⁾		1512.5	
Tweede licentie		510.0 ⁽¹⁰⁾	450.0	1741.0	

Naar aanleiding van een interne onderwijsevaluatie werd een bevraging georganiseerd van de studenten, waarin onder meer het aspect studietijd aan bod kwam. Uit deze bevraging komt naar voor dat de studenten de studietijd ruim begroot vinden. Ook de visitatiecommissie is van oordeel dat er onvoldoende overeenstemming bestaat tussen de begrote en de reële studietijd in de tweede

(10) Het aantal contacturen en de studietijd zijn zowel in de eerste als in de tweede licentie gelijk voor de vier studie-oriënteringen.

Het aantal uren hoorcollege - oefeningen/werkcollege/practicum bedraagt voor het verplicht programma in de eerste licentie 272.5 uren hoorcollege en 290 uren oefeningen/werkcollege/practicum, in de tweede licentie 120 uren hoorcollege en 150 uren oefeningen/werkcollege/practicum.

cyclus. Ten eerste wordt de via de centraal gestimuleerde rationalisatie gecreëerde ruimte voor zelfstudie en zelfwerkzaamheid onvoldoende ingevuld. Voorts komen tussen de opleidingsonderdelen van het licentieprogramma veel inhoudelijke overlappings voor. De visitatiecommissie is dan ook van oordeel dat er binnen het licentieprogramma nog heel wat studietijd over is en dat de reële belasting van het licentieprogramma kan worden verhoogd. Ze beveelt aan binnen de vrije ruimte een versteviging van de opzet van de studie-oriënteringen alsmede van de wetenschappelijke scholing van de studenten na te streven (zie 2.2.).

Tenslotte is de visitatiecommissie van oordeel dat de werkzaamheden aan de eindverhandeling die reeds aanvangen in de eerste licentie in dat studiejaar dienen begroot te worden.

5.2. Studievoorlichting en -begeleiding

STUDIEVOORLICHTING

De studievoorlichting aan abiturienten wordt centraal georganiseerd door de Dienst voor Studietoelating in samenwerking met de faculteit lichamelijke opvoeding en kinesitherapie. Op info-dagen wordt aan de aspirant-studenten informatie verstrekt over de eisen en over de toekomstmogelijkheden van de opleiding lichamelijke opvoeding. Verder richt de faculteit een voorbereidingsweek in met als doel de aspirant-studenten de kans te geven zich een objectief beeld van de opleiding lichamelijke opvoeding te vormen.

De visitatiecommissie staat positief ten aanzien van de initiatieven die genomen worden met betrekking tot studiekeuzebegeleiding van abiturienten en aspirant-studenten. Ze heeft evenwel vernomen dat bij een groot aantal studenten toch nog verkeerde verwachtingen bestaan ten aanzien van de inhoud van de opleiding lichamelijke opvoeding. De visitatiecommissie beveelt aan de voorlichting van studenten op dit punt te intensiveren.

STUDIEBEGELEIDING

Bij de begeleiding van eerste kandidatuurstudenten heeft het monitoraat een centrale functie. Het monitoraat is gericht op het aanleren van een adequate studiemethode en op het helpen overbruggen van de kloof tussen secundair en academisch onderwijs. Het monitoraat richt tevens op vrijwillige basis proefexamens in op het einde van het eerste semester.

De visitatiecommissie is van oordeel dat het monitoraat, zeker voor wat betreft de sportpractica, adequaat functioneert. Ze heeft evenwel vastgesteld dat heel wat studenten pas een beroep doen op het monitoraat wanneer ze reeds problemen hebben. De visitatiecommissie is van mening dat de studenten in het algemeen meer dienen te worden gestimuleerd het monitoraat te raadplegen. Verder beveelt zij aan om de proefexamens vroeger te laten plaatsvinden, zodat problemen eerder worden gesignaleerd dan heden het geval is en om alleszins studenten die niet slagen voor deze proefexamens op te roepen.

Aan het einde van de tweede kandidatuur worden de studenten ingelicht over het programma van de eerste licentie. De studenten met wie de visitatiecommissie sprak voelen zich evenwel onvoldoende geïnformeerd over de inhoud van de verschillende studie-oriënteringen. In de licenties is het voornamelijk de promotor van de eindverhandeling die instaat voor de begeleiding van de studenten (zie 3.1. par.2).

Verder kunnen de studenten met allerhande problemen (examens, conflicten, ...) ook terecht bij een ombudspersoon.

6. De faciliteiten

De opleiding beschikt naar het oordeel van de commissie over zeer goed uitgeruste onderwijsruimten. De practicumlokalen geven een up to date indruk. De sportinfrastructuur is uitstekend. De computerfaciliteiten zijn naar het oordeel van de visitatiecommissie zeer goed. De bibliotheek is uitstekend qua uitbouw, organisatie en aanwezig boeken- en tijdschriftenbestand.

7. De afgestudeerden

De afgestudeerden met wie de visitatiecommissie sprak, zijn over het algemeen tevreden met de opleiding die zij kregen. Naar hun oordeel zijn zij zodanig uitgerust voor de arbeidsmarkt dat zij een diversiteit van functies kunnen vervullen. Echter ook bij de afgestudeerden was kritiek op de inhoud van sommige opleidingsonderdelen van de licenties en de begeleiding bij de eindverhandeling.

Uit een onderzoek dat werd uitgevoerd naar de tewerkstelling van de licentiaten die afstudeerden tussen februari 1980 en september 1985, blijkt dat ongeveer 41.5% van deze afgestudeerden in de onderwijssector terecht komt, ongeveer 21% in de medische-paramedische sector, 14% in de sportsector, iets meer dan 7% in de privé-sector en ongeveer 3% in de horeca en het toerisme. Een klein aantal afgestudeerden werkt zowel in het onderwijs als erbuiten. 3.7% van de afgestudeerden is werkloos. Verder werd eveneens een bevraging gehouden bij de afgestudeerden van 1984, 1989 en 1991. Uit de gegevens in de zelfstudie kan onder meer worden afgeleid dat van de afgestudeerden in 1991 ongeveer 29% in het onderwijs terecht komt, 18% in de sportsector en 18% in de medisch-paramedische sector. Ongeveer 15% oefent een zelfstandig beroep uit. Ongeveer 4% van de afgestudeerden van 1991 is werkloos.

De opleiding onderhoudt de contacten met de afgestudeerden via de vereniging Alumni Licentiaten Lichamelijke Opvoeding Motorische Revalidatie en Kinesitherapie. Een vertegenwoordiger van deze vereniging zetelt in de faculteitsraad en de onderwijscommissie van de opleiding. De visitatiecommissie acht dit positief.

8. De staf

8.1. Personeelsbezetting

De staf/student ratio bedraagt 1/13.3. De AAP/ZAP ratio bedraagt 1/1.8, de ATP/ZAP ratio 1/1.4.

Het aandeel vrouwen in de staf is naar het oordeel van de visitatiecommissie te klein. Ze beveelt aan er naar te streven dit aandeel in de toekomst te vergroten.

Tenslotte acht de visitatiecommissie de waaier van specialisaties binnen de staf voldoende breed.

Tabel 4: Personeel verbonden aan de werkingstoelagen van de opleiding: absolute aantallen en full-time equivalenten (fte's); bezetting 1994

KATEGORIE	M	V	TOTAAL	
			volt/deelt	fte's
ZAP				
Gewoon hoogleraar	9	-	9/-	9.0
Hoogleraar	6	-	6/-	6.0
Hoofddocent	6	1	6/1	6.1
Docent	7	2	9/-	9.0
Bijz. Aca. personeel	1	-	-/1	0.3
Totaal	29	3	30/2	30.4
AAP				
Assistent	6	6	11/1	11.5
Praktijkassist.	5	-	-/5	1.4
Doctor-assist.	2	2	4/-	4.0
Totaal	13	8	15/6	16.9
ATP				
Niveau 1	3	-	3/-	3.0
Niveau 2	2	10	9/3	10.5
Niveau 3	8	-	8/-	8.0
Totaal	13	10	20/3	21.5

8.2. Personeelsbeleid

BENOEMINGEN EN BEVORDERINGEN

De visitatiecommissie acht de impact van didactische kwaliteiten bij benoemingen en bevorderingen onvoldoende. Benoemingen en bevorderingen gebeuren met name te eenzijdig op basis van de kwaliteit van het wetenschappelijk curriculum. De visitatiecommissie adviseert aan de onderwijskwalificaties een grotere rol toe te kennen binnen het bevorderings- en benoemingsbeleid.

ONDERWIJSPROFESSIONALISERING

De visitatiecommissie staat positief ten aanzien van de initiatieven die door de onderwijsraad van de K.U. Leuven in het kader van de onderwijskundige vorming van AP-leden worden georganiseerd. Ze betreft evenwel, mede gebaseerd op klachten van studenten betreffende de didactische vaardigheden van een deel van het ZAP, dat binnen de opleiding onvoldoende aandacht uitgaat naar onderwijskundige vorming van het academisch personeel.

ONDERWIJSINZET

De visitatiecommissie waardeert de onderwijsinzet van het ZAP en het AAP in de kandidaturen. Ook de inzet van het AAP in de licenties wordt positief beoordeeld door de commissie. De algemene

onderwijsinzet van een deel van het ZAP in de licenties acht zij evenwel onvoldoende. De commissie is van oordeel dat deze ZAP-leden hun onderwijstaak als secundair beschouwen. Verder bestaat volgens de visitatiecommissie onvoldoende duidelijkheid over de structurering van de taken van het ZAP. ZAP-leden hebben wel formeel onderwijstaken via hun aanstelling, maar sommigen delegeren die voor een groot deel aan andere medewerkers. De commissie beveelt aan concrete taakomschrijvingen met inbegrip van de omvang ervan vast te leggen. De commissie acht dit nodig voor de beoordeling op de uitvoering van de taken, met inbegrip van de begeleiding van de eindverhandeling, en voor de beoordeling van de zwaarte van taken.

Verder heeft de visitatiecommissie geconstateerd dat zich voor de meeste AAP-leden problemen stellen betreffende de tijdsbesteding onderwijs-onderzoek. Heel wat AAP-leden besteden een groot deel van hun onderzoekstijd aan onderwijstaken en dienstverlening, wat er toe leidt dat het sterk afhankelijk is van het ZAP-lid of de onderzoekseenheid of een AAP-er een doctoraat behaalt. De AAP-leden hebben ook geen concrete taakomschrijving ter beschikking, wat er toe leidt dat ook de beoordeling onduidelijk is. De beoordeling van het AAP gebeurt met name op basis van een verslag en dus niet op basis van de reëel uitgevoerde taken. Daarenboven bestaat er geen enkele vorm van terugkoppeling over de resultaten van de beoordeling naar het AAP toe. De visitatiecommissie beveelt aan ook voor het AAP concrete taakomschrijvingen met inbegrip van de omvang ervan vast te leggen, de beoordeling op basis van de uitvoering van concrete taken te laten gebeuren en hierover via functioneringsgesprekken de nodige terugkoppeling aan de AAP-leden te geven.

Tenslotte is de visitatiecommissie van oordeel dat ook de begeleiding van het AAP door het ZAP verbetering behoeft. Ze beveelt aan duidelijke richtlijnen op te stellen en afspraken te maken en deze ook daadwerkelijk te hanteren.

9. Internationalisering

De visitatiecommissie is van oordeel dat de internationalisering verbetering behoeft. Er bestaan wel individuele initiatieven, maar een echt faultair beleid op het vlak van internationale uitwisselingsprogramma's ontbreekt. De afstemming van internationale programma's op het eigen onderwijs lijkt onvoldoende besproken binnen de opleiding, de onderlinge informatie-uitwisseling tussen de verantwoordelijke voor de internationalisering en de initiatiefnemers verdient verbetering, de deelname van studenten aan internationale uitwisseling is beperkt. In de opgave van de deelname van studenten aan internationaliseringsactiviteiten in de zelfstudie blijken ook MOREKI-studenten en studenten uit de voortgezette academische opleidingen te zijn opgenomen, hetgeen een vertekend beeld geeft van de werkelijke deelname.

10. Interne kwaliteitszorg

10.1. De zelfstudie

De zelfstudie is eerder beschrijvend dan kritisch. Ze straalt een zekere zelfgenoegzaamheid uit. Er wordt een aantal algemene beschouwingen geformuleerd, bijvoorbeeld over de examenregeling, de richting van de opleiding, bepaalde verwachtingen, zonder dat er een standpunt wordt ingenomen

of de haalbaarheid voor de opleiding wordt afgewogen. De sterkte-zwakke analyse is een samenvatting van een evaluatie door studenten, met hier en daar de mening van docenten. Zij komt niet logisch voort uit in de zelfstudie gesignaleerde problemen. Verder komen in de zelfstudie nauwelijks overwegingen voor die op reflectie op de eigen ontwikkeling duiden.

Problemen worden nauwelijks gesignaleerd. Men lijkt tevreden na de hervorming van 1990. Hier en daar is er wel een opmerking die op twijfel duidt. In de gesprekken die de visitatiecommissie heeft gevoerd, kwam dit veel sterker naar voren. Het lijkt daarom dat problemen of meningsverschillen over de opleiding in de zelfstudie zijn toegedekt. Er worden dan ook geen maatregelen genoemd om problemen aan te pakken.

10.2. De interne kwaliteitszorg

BETROKKEN RADEN EN COMMISSIES

Blijkens de zelfstudie is op opleidingsniveau de permanente onderwijscommissie, als adviesorgaan, rechtstreeks betrokken bij de interne kwaliteitszorg. Het reglement van de universiteit geeft deze commissie welbepaalde opdrachten, met name het opstellen van programma's, de organisatie en evaluatie van het onderwijs, de verzorging en evaluatie van de studiebegeleiding en de organisatie en controle van de examens.

Verder is er een evaluatiecommissie, die aangesteld is voor een periode van twee jaar. Deze commissie besteedt in het kader van de interne kwaliteitszorg aandacht aan enerzijds het programma als geheel en aan anderzijds de vak-docent combinaties. De bevindingen van de evaluatiecommissie worden door de permanente onderwijscommissie opgevolgd.

De visitatiecommissie is van mening dat de permanente onderwijscommissie onvoldoende functioneert. Naar haar oordeel is de omvang van de permanente onderwijscommissie te groot om werkbaar te zijn, bestaat er weinig interesse bij het ZAP voor de werkzaamheden van deze commissie en wordt er niet frequent genoeg vergaderd. Verder acht de visitatiecommissie het geen goede zaak dat de evaluatiecommissie slechts een tijdelijk karakter heeft. Naar haar oordeel zou er jaarlijks een nauwkeurige evaluatie van de opleidingsonderdelen moeten plaatsvinden. Deze evaluatie dient bij voorkeur te worden uitgevoerd door een aparte permanente commissie, die de terugkoppeling van de resultaten van de evaluatie naar de betrokken docenten en naar het onderwijs systematiseert.

De visitatiecommissie beveelt aan om onafhankelijk van de permanente onderwijscommissie een permanente evaluatiecommissie te installeren, die instaat voor de evaluatie van het onderwijs. Verder adviseert zij om de opvolging van de bevindingen betreffende onderwijskundige aspecten aan de permanente onderwijscommissie toe te vertrouwen en de opvolging van bevindingen met betrekking tot persoonlijke aspecten onder de verantwoordelijkheid van de Decaan of van het verantwoordelijke ZAP-lid te brengen. Tevens beveelt zij aan om de omvang van zowel de permanente onderwijscommissie als deze van de in te stellen evaluatiecommissie te beperken tot een representatieve vertegenwoordiging. Tenslotte adviseert zij om de vergaderfrequentie van de permanente onderwijscommissie zo vast te leggen dat 'de vinger aan de pols' van het onderwijsproces kan worden gehouden.

De mogelijkheden die aan studenten worden gegeven om te participeren in de besluitvorming in de opleiding zijn naar het oordeel van de visitatiecommissie voldoende. De studenten lijken ook duidelijk initiatief te nemen in de permanente onderwijscommissie, maar naar het oordeel van de visitatiecommissie wordt er onvoldoende rekening gehouden met hun inbreng.

ONDERWIJSEVALUATIE

De visitatiecommissie is van oordeel dat er een begin werd gemaakt van de interne kwaliteitszorg. Naar aanleiding van een interne onderwijs-evaluatie werd in het academiejaar '94-'95, in samenwerking met de Dienst Universitair Onderwijs, een bevraging georganiseerd van de programma's van de eerste en tweede kandidatuur en van de eerste licentie. Met betrekking tot de bevraging van de tweede licentie vernam de visitatiecommissie tijdens het bezoek dat deze reeds gepland en uitgewerkt was door de evaluatiecommissie.

De bevraging van de studenten betrof zowel het theoretisch als het praktijkonderwijs. De studenten werden hierbij bevraged over opleidingsonderdelen die in het vorige academiejaar werden onderwezen. Naar het oordeel van de visitatiecommissie is er wel een lange periode tussen het gegeven onderwijs en het evaluatiemoment, waardoor getwijfeld kan worden aan de validiteit en de effecten van de interne evaluatie. Door het tijdsverschil kan heel wat informatie verloren gaan. De visitatiecommissie geeft in overweging om de evaluatie van de programma's in hetzelfde academiejaar, bij voorkeur direct na afloop van een cursus, uit te voeren als datgene waarin de opleidingsonderdelen worden onderwezen. Hierdoor zou ook informatie worden verkregen van de studenten die hun studies stopzetten alsmede van studenten die hun studies beëindigen.

Verder is de visitatiecommissie van mening dat, zoals reeds eerder gesteld, ook de begeleiding van de eindverhandelingen onderwerp van de evaluatie dient te zijn. De beoordeling van het onderwijs, met inbegrip van de begeleiding van de eindverhandelingen, zou naar het oordeel van de visitatiecommissie een rol moeten spelen in de functionerings- en beoordelingsgesprekken met het ZAP en zou kunnen leiden tot functiedifferentiatie. De commissie acht het mogelijk dat in de verdeling van de onderwijs- en onderzoekstaken differentiatie desgewenst aangebracht kan worden.

11. Slotbeschouwing

In de gesprekken die de visitatiecommissie met studenten en afgestudeerden heeft gevoerd, is heel wat harde kritiek geuit op verschillende aspecten van het onderwijs. De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat er bij de studenten een grote terughoudendheid bestaat om met hun klachten naar de permanente onderwijscommissie of de decaan te stappen. De achterliggende reden hiervan is dat zij vrezen voor repercussies. De visitatiecommissie heeft in het algemeen de indruk dat er heel lang onvoldoende is geluisterd naar studenten. Teneinde een goed werkbare en produktieve onderwijs-situatie te creëren dienen bovenstaande 'praktijken' te worden vermeden.

12. Samenvatting van conclusies en aanbevelingen

1. De visitatiecommissie is van oordeel dat aan de K.U.Leuven een opleiding van voldoende academisch niveau wordt geboden. In het algemeen beantwoorden de doelstellingen en eindtermen - voor zover hiervan door de beperktheid van formulering kennis te nemen was - aan de minimumeisen die de commissie met betrekking tot de opleidingen in haar referentiekader heeft geformuleerd en zijn zij te typeren als van academisch niveau.

2. Het programma van de kandidaturen vertoont een voldoende sequentiële opbouw en samenhang. De opbouw en samenhang van het licentieprogramma alsmede de aansluiting tussen de kandidaturen en de licenties acht de visitatiecommissie voor verbetering vatbaar. In de kandidaturen dient naar het oordeel van de visitatiecommissie de verhouding tussen sociaal-wetenschappelijke opleidingsonderdelen en medisch-biologische opleidingsonderdelen herbekeken te worden. Verder beveelt de visitatiecommissie ook aan de sociaal-wetenschappelijke onderzoeksmethoden alsmede de onderzoeksmethoden voor geschiedenis en filosofie te expliciteren. De waaier aan keuzemogelijkheden in de licenties is zeer breed, maar niet evenwichtig binnen het opleidingscurriculum gestructureerd noch in voldoende mate wetenschappelijk onderbouwd.
3. Het algemeen inhoudelijk niveau van de eerste cyclus acht de visitatiecommissie voldoende. Het niveau van het toegeleverd onderwijs is goed en deze opleidingsonderdelen zijn inhoudelijk toegespitst op de behoeften en verwachtingen van de opleiding lichamelijke opvoeding. Het algemeen niveau van het programma in de tweede cyclus, met name de inhoudelijke invulling van de studie-oriënteringen/opleidingsonderdelen, acht de visitatiecommissie onvoldoende. De overheveling van een aantal opleidingsonderdelen uit de eerste en tweede licentie naar de voortgezette academische opleiding heeft tot een uitholling van het tweede cyclusprogramma geleid. Verder vernam de visitatiecommissie dat er verschillende overlappingsen tussen opleidingsonderdelen voorkomen, dat opleidingsonderdelen onvoldoende up to date zijn en weinig diepgaand zijn. De veelheid aan opleidingsonderdelen en keuzes binnen de studie-oriënteringen leiden tot een versnippering van het programma, de samenstelling van het keuzepakket gebeurt op een erg vrijblijvende basis. Verder is het programma van de licenties te ruim begroot en is er naar het oordeel van de visitatiecommissie nog heel wat onderwijs en studieruimte beschikbaar. Tenslotte is de visitatiecommissie van oordeel dat het onderwijs te weinig raakvlakken heeft met het onderzoek.

De visitatiecommissie acht een inhoudelijke verzwaring en een structurele verbetering van het licentieprogramma aangewezen. Ze beveelt aan de opzet van de studie-oriënteringen te verstevigen, de samenstelling van de keuzepakketten bewuster te begeleiden en te koppelen aan de eindverhandeling. Tevens adviseert de visitatiecommissie om de koppeling onderwijs-onderzoek te verstevigen en de wetenschappelijke scholing van de studenten te versterken. Tenslotte acht de visitatiecommissie het gewenst dat, in het licht van co-educatie en eventuele co-instructie in het secundair onderwijs, het praktijkonderwijs, meer dan heden het geval is, gezamenlijk voor jongens en meisjes zou worden georganiseerd.
4. In het algemeen acht de visitatiecommissie de variatie aan werkvormen voldoende. Wel is ze van oordeel dat de studenten onvoldoende worden gestimuleerd tot zelfstudie en zelfwerkzaamheid. De visitatiecommissie beveelt aan de ruimte die hiervoor gemaakt werd door de centrale overheid op gang gebrachte rationalisatie ook daadwerkelijk te benutten. Met betrekking tot het schriftelijk studiemateriaal acht de visitatiecommissie het gewenst dat de problemen die zich stellen, met name het onvoldoende inhoudelijk up to date zijn van sommige cursushandleidingen en het late tijdstip waarop het materiaal aan studenten ter beschikking wordt gesteld, worden aangepakt. Tenslotte beveelt de commissie aan het gebruik van (internationale) handboeken binnen de opleiding gebruikelijker te maken.
5. De examenvormen beantwoorden aan de inhoud en de doelstellingen van de opleidingsonderdelen. Het niveau van de examens verschilt evenwel sterk. Verder heeft de visitatiecommissie vastgesteld dat bij de studenten de indruk bestaat dat in de beoordeling de theorie zwaarder doorweegt dan het praktisch gedeelte van het programma. De visitatiecommissie beveelt aan de binnen de opleiding gehanteerde beoordelingscriteria aan de studenten bekend te maken.

6. Algemeen beschouwd acht de visitatiecommissie het niveau van de eindverhandelingen voldoende, maar sommige van de eindverhandelingen beantwoorden niet aan de eisen die aan een wetenschappelijk verhandeling mogen gesteld worden. Naar het oordeel van de visitatiecommissie liggen zowel de begeleiding als de wijze van beoordeling hieraan ten grondslag. Wat de aard van de eindverhandelingen betreft, beveelt de visitatiecommissie aan de studenten zowel een empirisch als een literatuuronderzoek te laten uitvoeren. Met betrekking tot de begeleiding van de eindverhandeling heeft de commissie geconstateerd dat sommige ZAP-leden de verantwoordelijkheid volledig uit handen geven, dat bepaalde studenten het zonder enige vorm van begeleiding moeten stellen en dat ZAP-leden ook eindverhandelingen begeleiden waarvan de onderwerpen onvoldoende aansluiten bij hun deskundigheid. De begeleiding van en de verantwoordelijkheid voor de eindverhandelingen dient naar het oordeel van de commissie primair alleen bij de ZAP-leden te liggen. Verder beveelt zij aan enkel die onderwerpen te aanvaarden en te begeleiden waarover het ZAP zelf onderzoek uitvoert. De waardering van een aantal eindverhandelingen is volgens de visitatiecommissie te hoog in relatie tot de kwaliteit ervan. Ze beveelt aan duidelijke beoordelingscriteria vast te leggen zodat een betere onderlinge afstemming in de beoordelingen tot stand komt. Tenslotte acht de commissie het positief dat richtlijnen betreffende de eisen die aan de eindverhandeling worden gesteld, werden geëxpliciteerd. Ze beveelt aan deze preciezer uit te werken.
7. De inhoudelijke invulling van de stages verschilt onderling en is erg afhankelijk van het persoonlijk initiatief van de studenten. Ook voor wat de begeleiding van de stages betreft, blijken grote onderlinge verschillen te bestaan. De visitatiecommissie acht het gewenst dat de opleiding aandacht zou besteden aan de organisatie en begeleiding van de stage.
8. Het slaagpercentage in de eerste kandidatuur is naar het oordeel van de visitatiecommissie laag. De slaagpercentages in de tweede kandidatuur, de eerste en de tweede licentie zijn gunstig. De gemiddelde studieduur is aanvaardbaar.
9. De visitatiecommissie is van oordeel dat er onvoldoende overeenstemming bestaat tussen de reële en de begrote studietijd in de tweede cyclus. Ze is van oordeel dat er binnen het licentieprogramma nog heel wat studietijd over is en dat de reële belasting van het licentieprogramma kan worden verhoogd (zie 3).
10. De visitatiecommissie heeft waardering voor de initiatieven die genomen worden met betrekking tot studiekeuzebegeleiding aan abiturienten en aspirant-studenten. Ondanks deze initiatieven blijven bij een groot aantal studenten toch verkeerde verwachtingen bestaan ten aanzien van de inhoud van de opleiding. De visitatiecommissie beveelt aan de voorlichting op dit punt te intensiveren.
11. Het monitoraat, dat een centrale functie vervult in de begeleiding van de eerste kandidatuurstudenten, functioneert goed. De visitatiecommissie acht het evenwel gewenst dat de studenten in het algemeen meer zouden gestimuleerd worden het monitoraat te raadplegen. Tevens beveelt zij aan om, in functie van het vroegtijdig signaleren van problemen, de proefexamens eerder in het academiejaar te laten plaatsvinden.
12. De onderwijsruimten zijn goed uitgerust, de practicumlokalen geven een up to date indruk, de sportinfrastructuur is uitstekend, de computerfaciliteiten zijn zeer goed. De bibliotheek is uitstekend qua uitbouw, organisatie en aanwezig boeken- en tijdschriftenbestand.
13. De afgestudeerden met wie de visitatiecommissie sprak, zijn wel tevreden met de opleiding die zij kregen, maar waren ook behoorlijk kritisch ten opzichte van de inhoud van en begeleiding

gedurende de licenties. Naar hun oordeel zijn zij zodanig uitgerust voor de arbeidsmarkt dat zij een diversiteit van functies kunnen vervullen. Verder acht de commissie het positief dat een vertegenwoordiger van de afgestudeerden in de faculteitsraad en de onderwijscommissie van de opleiding zetelt.

14. De onderwijsinzet van ZAP en AAP in de kandidaturen en van het AAP in de licenties wordt positief gewaardeerd door de commissie. De algemene onderwijsinzet van het ZAP in de licenties acht zij evenwel onvoldoende. De commissie is van oordeel dat een deel van de ZAP-leden hun onderwijsstaak als secundair beschouwen. Verder bestaat volgens de commissie onvoldoende duidelijkheid over de structurering van de taken van het ZAP. Ze beveelt aan concrete taakomschrijvingen met inbegrip van de omvang ervan vast te leggen. Voor de meeste AAP-leden stellen zich problemen betreffende de tijdsbesteding onderwijs-onderzoek. Verder hebben ook de AAP-leden geen concrete taakomschrijving ter beschikking, wat er toe leidt dat hun beoordeling onduidelijk is. De visitatiecommissie beveelt aan voor het AAP concrete taakomschrijvingen met inbegrip van de omvang ervan vast te leggen, de beoordeling op basis van de uitvoering van concrete taken te laten gebeuren en hierover via functioneringsgesprekken de nodige terugkoppeling aan de AAP-leden te geven. Tenslotte beveelt de visitatiecommissie aan voor de begeleiding van het AAP door het ZAP duidelijke richtlijnen op te stellen en afspraken te maken en deze ook daadwerkelijk te hanteren.
15. De visitatiecommissie staat positief ten aanzien van de initiatieven die door de onderwijsraad van de universiteit in het kader van de onderwijskundige vorming van AP-leden wordt georganiseerd. Ze betreurt evenwel dat binnen de opleiding onvoldoende aandacht uitgaat naar de onderwijskundige vorming van het academisch personeel. De invloed van didactische kwaliteiten bij benoemingen en bevorderingen acht de visitatiecommissie onvoldoende. Ze adviseert aan de onderwijskwalificaties een grotere rol toe te kennen binnen het bevorderings- en benoemingsbeleid.
16. Met betrekking tot de internationalisering bestaan verschillende individuele initiatieven, maar een echt facultair beleid ontbreekt. De visitatiecommissie beveelt aan de bestaande situatie met haar tekorten te verbeteren.
17. De visitatiecommissie is van oordeel dat een begin werd gemaakt van de interne kwaliteitszorg. Ze is evenwel van mening dat de permanente onderwijscommissie, die op opleidingsniveau rechtstreeks betrokken is bij de interne kwaliteitszorg, onvoldoende functioneert. Verder acht de visitatiecommissie het geen goede zaak dat de evaluatiecommissie slechts een tijdelijk karakter heeft. Ze beveelt aan om onafhankelijk van de permanente onderwijscommissie en permanente evaluatiecommissie te installeren, die instaat voor de evaluatie van het onderwijs. Verder adviseert zij om de opvolging van de bevindingen betreffende onderwijskundige aspecten aan de permanente onderwijscommissie toe te vertrouwen en de opvolging van bevindingen met betrekking tot persoonlijke aspecten onder de verantwoordelijkheid van de Decaan of van het verantwoordelijke ZAP-lid te brengen. Tevens beveelt zij aan om de omvang van zowel de permanente onderwijscommissie als deze van de in te stellen evaluatiecommissie te beperken tot een representatieve vertegenwoordiging. Tenslotte adviseert zij om de vergaderfrequentie van de permanente onderwijscommissie zo vast te leggen dat 'de vinger aan de pols' van het onderwijsproces kan worden gehouden. Wat de bevraging die werd gehouden naar aanleiding van een interne onderwijzevaluatie betreft, twijfelt de visitatiecommissie aan de validiteit en de effecten ervan. Ze geeft in overweging het evaluatiemoment direct te laten plaatsvinden na het gegeven onderwijs. Verder acht de visitatiecommissie het gewenst dat ook de begeleiding van de eindverhandeling onderwerp zou

zijn van de evaluatie. De beoordeling van het onderwijs met inbegrip van de begeleiding van de eindverhandeling, zou naar het oordeel van de visitatiecommissie een rol moeten spelen in de functionerings- en beoordelingsgesprekken met het AAP en zou kunnen leiden tot functie-differentiatie. Met betrekking tot de eindverhandelingen zouden de resultaten van de evaluatie ertoe kunnen leiden dat een lid van het ZAP desgevallend het recht verliest om eindverhandelingen te begeleiden.

18. De betrokkenheid van studenten bij de besluitvorming in de opleiding is naar het oordeel van de visitatiecommissie voldoende.
19. In de gesprekken die de visitatiecommissie met de studenten heeft gevoerd, is heel wat harde kritiek geuit op verschillende aspecten van het onderwijs. De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat er bij de studenten een grote terughoudendheid bestaat om met hun klachten naar de permanente onderwijscommissie of de decaan te stappen. De achterliggende reden hiervan is dat zij vrezen voor repercussies. De visitatiecommissie heeft in het algemeen de indruk dat er heel lang onvoldoende is geluisterd naar studenten.

BIJLAGE 1

Personalia van de leden van de visitatiecommissie

PROF. DR. A. VERMEER behaalde in 1963 de Middelbare Acte Lichamelijke Opvoeding aan de Christelijke Academie voor Lichamelijke Opvoeding in Arnhem en slaagde voor zijn Doctoraal Examen Pedagogiek, Hoofdrichting Leer van het Menselijk Bewegen, aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Hij promoveerde in 1983 tot Doctor in de Sociale Wetenschappen aan de Vrije Universiteit in Amsterdam op een proefschrift over 'Bewegen en Kinderrevalidatie'.

Hij was van 1963 tot 1972 als leraar lichamelijke opvoeding verbonden aan lager, voortgezet, speciaal en beroeps-onderwijs. Vanaf 1973 is hij als wetenschappelijk medewerker en sinds 1988 als universitair hoofddocent verbonden aan de Faculteit der Bewegingswetenschappen, Vakgroep Bewegingsagogiek, van de Vrije Universiteit in Amsterdam. Voorts is hij sinds 1990 bijzonder hoogleraar in de Wetenschap van de Lichamelijke Opvoeding en de Sport bij de Vakgroep Pedagogiek van de Faculteit der Sociale Wetenschappen van de Universiteit van Utrecht. Met ingang van 1996 is hij daar tevens benoemd als gewoon hoogleraar in de Orthopedagogiek, in het bijzonder de Gehandicaptenzorg.

Hij is één van de oprichters en docenten van het ERASMUS/SOCRATES-programma 'European Master's Degree in Adapted Physical Activity', dat vanuit de Katholieke Universiteit Leuven wordt georganiseerd.

Hij verricht onderzoek en publiceert op het terrein van de motorische ontwikkeling van kinderen met ontwikkelingsachterstanden en -stoornissen. Hij is lid van de editorial board/redactie van het Journal of Rehabilitation Sciences, Adapted Activity Quarterly, Tijdschrift voor Kinderrevalidatie, Geneeskunde en Sport, en Bewegen & Hulpverlening.

DHR. E. DE BOEVER behaalde het diploma van Licentiaat in de Lichamelijke Opvoeding en geaggregeerde voor het Hoger Secundair Onderwijs aan de (Rijks)Universiteit Gent. Hij behaalde aan dezelfde universiteit het getuigschrift Bedrijfs-Lichamelijke Opvoeding en Management.

Sinds 1965 is hij leraar Lichamelijke Opvoeding aan het Sint-Hendrikscollege en het Vrij Handelsinstituut in Deinze.

In de Bond voor Lichamelijke Opvoeding was hij van 1977 tot 1994 Secretaris-generaal. In maart 1994 werd hij Voorzitter van deze sportfederatie en beroepsvereniging voor leerkrachten Lichamelijke Opvoeding. Van eind 1989 tot 1991 was hij adviseur voor sportaangelegenheden van de Minister van Cultuur. Sinds 1991 is hij Secretaris-generaal van de European Physical Education Associations (EUPEA) en van de International Council on Health, Physical Education, Recreation, Sports and Dance (ICHPER-SD EUROPE). Tevens is hij lid van het uitvoerend comité van de International Sports and Culture Association (ISCA) en van de Confédération Européenne Sport et Santé (CESS). Sinds 1991 is hij beheerder van het BLOSO en sinds 1992 ook van het Belgisch en Olympisch Interfederaal Comité (BOIC)

Vanaf 1977 organiseert of mede-organiseert hij verschillende belangrijke nationale en Europese studiedagen en congressen in het domein van de Lichamelijke Opvoeding en de Sport. Als Secretaris-generaal van het PUBLICATIEFONDS voor Lichamelijke Opvoeding is hij medeverantwoordelijk voor de publikatie van wetenschappelijke werken in het domein van de Lichamelijke Opvoeding en de Sport.

PROF. DR. H.C.G. KEMPER promoveerde in 1968 tot doctor in de Lichamelijke Opvoeding bij de Faculteit der Geneeskunde van de Vrije Universiteit Brussel. Vervolgens werkte hij ruim 15 jaar als wetenschappelijk medewerker bij de vakgroepen Psycho-fysiologie en Gezondheidswetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam.

Sinds 1985 is hij hoogleraar Gezondheidskunde met betrekking tot bewegen bij de Faculteit der Bewegingswetenschappen aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Hij geeft colleges over en doet onderzoek naar de effecten van lichaamsbeweging op de gezondheid van mensen.

Hij fungeerde van 1986 tot 1990 als decaan van de Faculteit der Bewegingswetenschappen en maakte deel uit van de Gezondheidsraad in de Adviescommissie Osteoporose.

Hij publiceert boeken en artikelen in internationale tijdschriften en is lid van de wetenschappelijke redactie van *Pediatric Exercise Science*. Hij is Fellow van de American College of Sports Medicine, lid van de Europese en Noordamerikaanse Vereniging van de Pediatric Exercise en lid van de American Society of Physical Education.

DR. C. NELISSEN studeerde psychologie aan de Vrije Universiteit Brussel, waar zij in 1984 promoveerde op een proefschrift over 'de ontwikkeling en evaluatie van geïndividualiseerd onderwijsmateriaal in computer based education'. Zij is vanaf 1976 werkzaam bij de Vrije Universiteit Brussel, waar zij sinds 1989 deel uitmaakt van de rectorale onderwijsstaf als verantwoordelijke van de Dienst voor Onderwijsprofessionalisering en Evaluatie.

Haar voornaamste werkzaamheden en publikaties situeren zich op het vlak van de kwaliteitszorg, onder meer het uitbouwen van een systeem voor interne kwaliteitsbewaking aan de VUB, en voor onderwijsprofessionalisering. Tevens treedt zij op als (co)promotor van verschillende projecten in verband met kwaliteitsbewaking. Binnen de Vrije Universiteit Brussel is zij lid van de Onderwijsraad en de commissies 'Kwaliteitszorg' en 'Curriculum'. Daarnaast is zij secretaris van de Contactgroep Academisch Onderwijs. In 1993 maakte zij als onderwijskundige deel uit van de visitatiecommissie Farmacie.

PROF. DR. J. WITTEERS behaalde in 1962 het diploma van Doctor in de Wetenschappen, Groep Natuurkunde aan de Katholieke Universiteit Leuven op een proefschrift over Ferromagnetische Resonanties. Van 1962 tot 1968 was hij aangesteld als onderzoeker bij het Interuniversitair Instituut voor Kernwetenschappen.

Vanaf 1968 tot op heden maakt hij deel uit van het Academisch Corps van de Katholieke Universiteit Leuven. Zijn onderzoek situeerde zich voor een lange periode voornamelijk in het domein van de Vaste-Stof Fysica, met een 100-tal wetenschappelijke publikaties, en gaat sinds enkele jaren meer in de richting van de fundamentele problemen met het meetproces in de Quantummechanica.

Verder heeft hij onderwijsopdrachten in de eerste kandidatuur Farmacie (Algemene Natuurkunde), en in de eerste licentie Natuurkunde (Meetprincipes) en in een Engelstalig programma over de 'Physics of Microelectronics and Material Sciences'.

Hij is ook actief betrokken bij meerdere initiatieven voor popularisering van - en voorlichting over Wetenschappen.

BIJLAGE II

Bezoekschema lichamelijke opvoeding

Eerste dag

- 16u. - 18u30 intern beraad visitatiecommissie
19u. informele ontmoeting met een vertegenwoordiging van de academische overheid, het bureau van de faculteit en afgevaardigden van het departement
20u. avondmaaltijd visitatiecommissie

Tweede dag

- 9u. - 9u30 gesprek visitatiecommissie met het bureau van de faculteit, de opstellers van de zelfstudie en de facultaire coördinator
9u30.- 10u15 gesprek met de studenten uit de permanente onderwijscommissie/ opleidingscommissie/onderwijscommissie
10u15 - 11u. gesprek met leden van het academisch personeel uit de permanente onderwijscommissie/opleidingscommissie/onderwijscommissie
11u. - 11u15 pauze
11u15 - 12u. gesprek met eerste-cyclusstudenten
12u. - 12u45 gesprek met tweede-cyclusstudenten
12u45 - 13u45 middagmaal
13u45 - 14u30 gesprek met assiterend academisch personeel en bursalen
14u30 - 15u15 gesprek met zelfstandig academisch personeel eerste cyclus: toegeleverd onderwijs
15u15 - 16u. gesprek met zelfstandig academisch personeel eerste cyclus: onderwijs lichamelijke opvoeding
16u. - 16u15 pauze

- 16u15 - 17u30 gesprek met zelfstandig academisch personeel tweede cyclus
- 17u30 - 18u15 gesprek met afgestudeerden van de opleiding
- 18u15 - 18u45 nabespreking commissie, gelegenheid tot inzage cursussen, nota's en examenopgaven
- 19u. informele ontmoeting met opleidingsverantwoordelijken
- 20u. avondmaaltijd visitatiecommissie

Derde dag

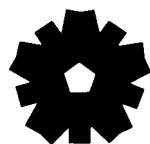
- 9u. - 10u. bezoek commissieleden onderwijsruimten, practicumlokalen, sportinfrastructuur bibliotheek e.d.
- 10u. - 10u45 gesprek met verantwoordelijken studie-advies en -begeleiding (facultair en centraal), ombudspersoon, verantwoordelijke internationalisering
- 10u45 - 11u45 spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
- 11u45 - 12u30 gesprek met het bureau van de faculteit, facultaire coördinator, opleidingsverantwoordelijken
- 12u30 - 13u30 middagmaal
- 13u30 - 16u30 intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
- 16u30 - 17u. mondelinge rapportering

Exemplaren van dit rapport kunnen tegen betaling verkregen worden op het
VL.I.R.-secretariaat, Egmontstraat 5, 1000 Brussel (tel. 02/512 91 10)

Wettelijke Depot: D/1996/2939/1

Vlaamse Interuniversitaire Raad
Egmontstraat 5 – 1000 Brussel
Tel (02) 512 91 10 – Fax (02) 512 29 96

